

Milan Zver

**Dvajset pomladi
SDS**

Milan Zver

Dvajset pomladi
SDS

CPI - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

SLOVENSKA demokratska stranka
Dvajset pomladi SDS / Milan Zver. - Ljubljana : SDS, 2009

ISBN 978-961-269-057-1
1. Zver, Milan
245351168

Vsebina

Knjigi na pot	7
I. SLOVENSKA POMLAD V OSEMDESETIH	10
Idejna in politična dediščina	10
Družbene in kulturne razmere v osemdesetih	12
II. NASTANEK SDZ IN SDZS	16
Ustanovitev SDZ	16
Državotvorna SDZ	18
Težave z identiteto in razhod	20
Ustanovitev SDZS	24
Pučnikov dvojni zalogaj – SDZS in Demos	28
Prvi kongres za prve volitve	30
III. SDSS - POVEZOVALKA STRANK SLOVENSKE POMLADI	33
Iskanje identitete SDSS – od mariborskega do litostrojskega kongresa	33
Tretji kongres in vzpon SDSS	36
Odhod SDSS iz vlade	37
Poskusi politične strnitve pomladnih sil. Pridružitve ND	39
Akcija za poštene volitve in volitve 1996	42
Prvi poziv k oblikovanju razvojne koalicije	44
Članstvo v EPP in ED ter sprememba imena	46
Razgibano leto 2000:	
vladna kriza, spremembe v strankarski areni, Bajukova vlada in volitve	47
Celjski kongres in pot navzgor	49
Šest zahtev opozicije za povečanje stopnje demokracije v Sloveniji	50
IV. PRISPEVEK SDS K UTRDITVI SLOVENSKE DEMOKRACIJE	52
Začetek velike zgodbe – vodenje Slovenije in EU	53
Dosežki vlade Janeza Janše	56
Prispevek poslancev SDS	58
Predsedovanje Evropski uniji	63
Zaustavitev SDS na volitvah v DZ 2008	65
V. SDS PRED NOVIMI IZZIVI	67
Dvajset pomladi SDS	67
SDS - stranka prihodnosti	70
SDS v številkah	75
SDS v grafični podobi	79
SDS na spletu www.sds.si	103
SDS v dokumentih in slikah	107

Knjigi na pot

Konec lanskega leta smo ugotovili, da bi bilo dobro, če bi stranka v letu, ko praznuje dvajsetletnico, izdala knjigo, ki bi prikazala prehojeno pot. Naloge, ki mi je bila zaupana, sem se lotil z veseljem, čeprav ni bilo veliko časa, pa tudi pot do podatkov in informacij o SDS, zlasti v začetnem obdobju, zaradi razpršenega arhiva ni bila najbolj lahka. Na drugi strani pa sem imel ta privilegij, da so mi kolegi in prijatelji na Trstenjakovi, kjer je po novem sedež SDS, in Šubičevi, kjer deluje poslanska skupina SDS, vselej priskočili na pomoč, ko sem jo potreboval.

Delo ni pisano po strogih znanstveno-raziskovalnih načelih, ki vključujejo tudi navajanje virov, povzetih iz dnevnega tiska, sekundarne literature ali raznovrstnih drugih virov. Temeljni namen knjige je dati osnovno informacijo in na enem mestu zbrati in opisati pomembne procese, dogodke in osebnosti, ki so zaznamovale njeno dvajsetletno zgodovino. Lahko pa bo delo zaradi ogromnega števila podatkov in ocen služilo kot podlaga za nadaljnja tovrstna raziskovanja dela slovenske zgodovine, ki je Slovenkam in Slovencem prinesla ogromno vrhuncev, npr. demokracijo, samostojno državo, vključitev v evro-atlantske povezave in ne nazadnje predsedovanje Evropski uniji. Pri vse teh velikih zgodbah je imela Slovenska demokratska stranka pomembno vlogo.

Ob obilici podatkov, informacij in virov se človek sreča z manj prijetnim dejstvom - selekcijo gradiva. Enostavno je vse, kar se je v SDS ali v zvezi z njo zgodilo, preobsežno in prebogato, da bi bilo zajeto v ta zgodovinski zapis. Prav verjetno pa je tudi, da sem spregledal kak pomemben dogodek ali ime. Naj mi bodo ti spregledi oproščeni; moj namen je bil zajeti vse ključno, kar je posebej zaznamovalo strankinih dvajset pomladi. Poleg tega je zgodovinska odmaknjenost od opisanega časa še tako majhna, da bo morda potrebno v prihodnosti spremeniti kakšno zapisano trditev, če bodo na novo zbrani podatki in dejstva kazali drugačno podobo.

Naj se na koncu zahvalim vsem, ki so mi pomagali pri tem naporu in tudi vsem tistim, ki so morali potrpeti, ker so bili zaradi večmesečnega dela prikrajšani za mojo bližino.

V Destrniku, 20. 04. 2009

dr. Milan Zver

20. obletnica SDS je velik praznik; ne samo za naše člane, temveč za večino slovenskega naroda, ki se nedvomno zaveda, da brez uvedbe večstrankarskega sistema ne bi bilo svobodnih volitev, brez njih pa ne parlamentarne demokracije, ki je šele omogočila plebiscit in osamosvojitve Slovenije. Ko govorimo danes o SDS, pa, zgodovinsko gledano, ne moremo in ne smemo pozabiti velike Litostrojske stavke, ki se je dogajala med 9. in 15. decembrom 1987, torej 14 mesecev pred ustanovitvijo Socialdemokratske zveze Slovenije (SDZS), ki se je kasneje preimenovala v SDS.

Kaj pa se je tako posebnega zgodilo 15. decembra 1987? Zgodovinarji so na to letnico skoraj pozabili. Omenjajo jo le še v zvezi s 57. številko Nove revije. Ne razumem, zakaj takšna ignoranca. Na ta dan se je namreč zgodilo nekaj prelomnega v komunističnem svetu, zato je o tem dogodku poročala večina svetovnih agencij. O njem so razpravljali v centralnih komitejih komunističnih partij. Komunistični režimi širom Evrope so spoznali, da izgubljajo tla pod nogami, saj bi se lahko to, kar se je zgodilo v Jugoslaviji, že jutri zgodilo tudi pri njih. Namreč, da stavkajoči delavci poleg neodvisnih sindikatov, ustanovijo tudi opozicijsko stranko. Prav to pa se je zgodilo v Ljubljani. Oblast se je v sredo, 9. decembra '87, prvokrat po vojni srečala z izzivom, ki ga ni mogla obvladati. Ob silovitih demonstracijah na tisoče stavkajočih delavcev pred zgradbo Skupščine SRS in nato še ob vdoru množic v Cankarjev dom, v katerem smo izvolili stavkovni odbor, kritično spregovorili o enopartijskem sistemu in izrekli nezaupnico partijskemu sindikatu, se je do tedaj vsemo-gočna partijska struktura začela podirati. Oblast pa seveda ni slutila, kaj se bo zgodilo šest dni kasneje, 15. decembra 1987. Če bi vedela, bi ta dan marsikdo od nas dočakal v zaporu. Tako pa je bil na izrednem zboru prek štiri tisoč stavkajočih delavcev ustanovljen iniciativni odbor SDZS, prve stranke v povojni Jugoslaviji in tudi v vzhodnem bloku, ki naj bi do prvih svobodnih volitev delovala kot opozicijska stranka Zvezi komunistov Slovenije. Za predsednika smo izvolili dr. Franceta Bučarja. Znano je, da Bučar kasneje mesta ni sprejel, od novorevijašev je edino dr. Jože Pučnik vstopil v Iniciativni odbor SDZS.

Danes je v Evropi razširjeno mnenje, da ima za padec Berlinskega zidu največ zaslug poljska Solidarnost. Resnica pa je ta, da je Solidarnost v vzhodnem bloku ponovno uvedla le sindikalni pluralizem. Kot je znano, je bila Solidarnost leta 1987 še v globoki ilegali, njeno vodstvo pa je bilo v zaporih. In kako je na ustanovitev SDZS, oziroma iniciativnega odbora, reagirala tedanja oblast? Najbolj se je počutila ogrožena JLA, saj je že mesec dni kasneje komanda 5. armadnega območja izdala zloglasni tajni dokument, ki ga je podpisal general Svetozar Višnjić in zaradi katerega je bila aretirana četverica. Od tu dalje pa je zgodovinski potek o delovanju Bavčarjevega odbora, ustanavljanju strank, Demos-a in osamosvojitve Slovenije vsaj do neke mere objektivni. Iniciativni odbor SDZS oziroma kasneje SDS je tista stranka, ki je v partijskem enoumju prebijala led in kazala pot tudi drugim strankam, da smo lahko skupaj ustvarili to, kar imamo danes.

Iz govora na akademiji ob 20. obletnici SDS, Brdo pri Kranju, 16. februar 2009.

Po 20-tih letih, odkar smo bili prvič skupaj, se je zgodilo marsikaj. Veliko je bilo povečevanja in olepševanja, še več pa je bilo pomanjševanja in zanikanja tega, kar se je v resnici zgodilo. Ker nocoj ni mogoče povedati vsega, se bom omejil na nekaj preprostih dejstev. V množici različnih komentarjev o slovenski pomladi je bilo največ škode narejene dejstvom.

Dejstvo je, da v začetku leta 1989 ni bilo nobene neodvisne Slovenske države, ni bilo ne slovenske države ne slovenske vojske, ne slovenske diplomacije, Slovenska enciklopedija ni poznala pojma mednarodni odnosi, temveč le medrepubliški odnosi. Dejstvo je, da je bila takrat velikanska večina človeštva, velikanska večina državljanov Jugoslavije in zelo veliko Slovencev prepričanih, da nikoli ne bo slovenske države, niti slovenske vojske niti slovenske diplomacije. Dejstvo je, da je bila Evropska unija pravljica, NATO pa je bil smrtni sovražnik. Ko sem sam služil jugoslovansko vojsko in ko sem stražil pred kasarno, sem si moral zapisovati registrske številke avtomobilov iz Italije, kajti to, so nam rekli, so sami agenti NATO. Dejstvo je, da smo imeli v začetku leta 1989 enopartijski sistem, ki je obvladoval življenje s pomočjo jugoslovanskega policijskega, vojaškega in ideološkega aparata. Ustava, zakoni, sodišča in mediji so ustvarjali vtis, da sistem ni samo zakonit, ampak da je tudi zgodovinsko upravičen in pravičen. Dejstvo je, da je imela oseba, ki se ni strinjala z obstoječim redom, ki ni bila poslušna ali je sistemu nasprotovala, praviloma velike težave. Dejstvo je, da smo takrat, v začetku leta 1989, devet mesecev pred padcem berlinskega zidu, več kot dve leti pred razpadom Jugoslavije in skoraj tri leta pred koncem Sovjetske zveze, ne glede na vse, v Ljubljani ustanovili nove demokratične stranke. Dejstvo je, da je Slovenska demokratična zveza (SDZ), ki sem jo takrat vodil, skupaj s Socialdemokratsko zvezo Slovenije (SDZS) in drugimi strankami Demosa, predlagala, nato pa tudi uresničila program z dvema bistvenima točkama: demokracija in neodvisnost. Dejstvo je, da smo dosegli mednarodno priznanje in se uveljavili v središču mednarodnega, predvsem evropskega življenja. Dejstvo je, da smo s strankami, ki so ostale iz prejšnjih časov, ustvarili odnose vključevanja in sodelovanja. Dejstvo je, da v Sloveniji v času vlade slovenske pomladi ni bilo lustracije, da smo povabili k sodelovanju vse državne uradnike, častnike, diplomate, ki so bili pripravljene delati v korist Slovenije. Dejstvo, da se je taka politika, kolikor smo v naših strankah lahko vplivali nanjo, nadaljevala vse do najnovejšega časa. Dejstvo je, da danes ni več tako. Dejstvo je, da je bila naša politika uspešna in navsezadnje nagrajena z vlogami, ki jih je Slovenija igrala v mednarodnem življenju. Dejstvo je, da brez Demosa, brez SDZ in drugih pomladnih strank, Slovenija ne bi bila danes niti neodvisna, niti demokratična država. Dejstvo pa je tudi, in s tem zaključim, da utegne ideološka nestrpnost, kakršni smo priče v tem času, ogroziti položaj Slovenije.

Veseli me torej, gospe in gospodje, prijatelji, da sem lahko sodeloval v gibanju slovenske pomladi, da lahko v tej družbi praznujem njeno 20. obletnico in dovolite mi, da vzkliknem na koncu, naj živi SDS, naj živi SDZ, naj živi slovenska pomlad, naj živi neodvisna, demokratična Slovenija.

Iz govora na akademiji ob 20. obletnici SDS, Brdo pri Kranju, 16. februar 2009.

SLOVENSKA POMLAD V OSEMDESETIH

Slovenska demokratska stranka je imela pomembno vlogo v novejši slovenski zgodovini. Lahko celo ugotovimo, da si brez nje težko predstavljamo začetek demokratizacije konec osemdesetih let, kot tudi kasnejšo tranzicijo v devetdesetih in končno konsolidacijo slovenske demokracije v zadnjih letih. Poskusimo se na kratko sprehoditi po tej poti, po kateri hodimo že dvajset let.

Idejna in politična dediščina

Politične stranke oblikujejo svojo identiteto in utrjujejo svojo legitimnost na različne načine. Toda le nekatere črpajo idejne, programske in vrednotne osnove iz bogate zakladnice slovenske politične zgodovine, ki premore evropsko primerljiva gibanja in stranke, pa tudi politične osebnosti, brez katerih kasnejša slovenska zgodovina ne bi bila takšna, kakršna je.

Slovenska politična zgodovina je izjemno bogata. Konec 19. stoletja jo je zaznamovala modernizacija družbenega življenja. Na področju političnega se kaže v vse večji pluralizaciji oziroma politični diferenciaciji. Nastalo je nekaj političnih gibanj mednarodnih razsežnosti, npr. krščansko-socialno, liberalno in socialistično, ki so spodbudila politične delitve znotraj nacionalnih kulturnopolitičnih prostorov. Narodno prebujenje, slogo in zanos iz konca šestdesetih in začetka sedemdesetih let devetnajstega stoletja je deloma potisnilo v ozadje "ločevanje duhov", kot so poimenovali politično diferenciacijo. Najprej sta nastala dva prepoznavna idejna in politična tabora. Liberalci so si lastili narodno budi-

teljstvo, poudarjali so potrebo po industrializaciji in sploh modernem gospodarskem razvoju ter individualni svobodi, katoliški tabor pa je pridobil zaupanje javnosti s propagiranjem tradicionalnih vrednot slovenske kulture in katoliške vere. V osemdesetih letih je ideološki spopad postal povsem odkrit, najbolj pa sta ga posebljala pisatelj Ivan Tavčar in škof Anton Mahnič. V tem kontekstu spopada se je rojeval še tretji, socialistični tabor. Tako so Slovenci vse do druge svetovne vojne 'politično' živeli v treh taborih ali blokkih, treh malih svetovih, ki so se včasih hudo spopadali med seboj. Krščanski socialist Edvard Kocbek je konec tridesetih dal slikovito primerjavo, da je katoliškemu konservativcu bliže protikomunistični Japonec kot pa slovenski liberalec.

Ne glede na nenehna ideološka in politična soočenja so imeli predstavniki vseh treh taborov pomembno vlogo pri modernizaciji slovenskega političnega življenja. Spodbujali so nastanek demokratičnih političnih struktur in tudi demokratične politične kulture. Vendar političnih delitev s konca devetnajstega in prve polovice dvajsetega stoletja ni mogoče preslikati v današnji čas. Danes ni politične stranke, ki bi si lahko ekskluzivno lastila katerokoli tradicijo s konca devetnajstega in prve polovice dvajsetega stoletja. Socialna podoba družbe se je spremenila, dejavniki, ki vplivajo na politično izbiro, pa prav tako. Nekoč je bil socialni status posameznika ključen tudi pri politični izbiri. Danes igrajo pri tem kulturni dejavniki, kot je npr. vrednotna usmeritev posameznika, pomembnejšo vlogo.

SDS se sklicuje na bogato politično tradicijo, ki jo zastopajo Janez Evangelist Krek, Ivan Cankar, Albin Prepeluh in drugi, ki so

se zavzemali za socialno in narodno idejo. V tem oziru so pomemben idejni vir zgodnji, pa tudi mladi liberalci iz tridesetih let. Poglejmo na kratko del te dediščine.

Janez Evangelist Krek (1865 - 1917), je prvi glasnik demokracije na Slovenskem in zagotovo najpomembnejši politik v začetku 20. stoletja. Prvi je konceptualno in praktično povezal narodni in socialni interes ter z močnim združenim gibanjem uspel zaustaviti nazadovanje gospodarstva na slovenskem podeželju. S svojim strokovnim delom je utiral ledino demokratičnemu izobraževanju in usposabljanju politično večinoma neukega in neizkušnega prebivalca tedanje Slovenije. Znana je njegova misel, da je 'boljša najradikalnejša demokracija kot trinoški absolutizem'. Bil je prvi, ki je znotraj katoliškega političnega kroga promoviral demokracijo kot tisto politično obliko, ki bo najbolj koristila slovenskim socialnim in tudi narodnim interesom. Prepričan je bil, da demokracija nosi demokratične potenciale predvsem za male narode v monarhiji. Opozarjal je konservativce, da je svet postal demokratičen in da mora demokracija postati lastna vsem političnim usmeritvam.

Dediščina Kreka je neizmerna. Vplival je tako na krščansko socialno gibanje, kot tudi na krščanske socialiste in del socialdemokratskega oziroma socialističnega gibanja.

Ivan Cankar (1876 - 1918) je zagotovo najbolj pronicljiv kritik liberalnih, krščansko-ljudskih in socialističnih politikov in seveda družbenih ter političnih razmer na Slovenskem v začetku 20. stoletja. Leta 1907 se je na listi socialdemokratov aktivno udeležil prvih demokratičnih volitev v tedanji monarhiji. Tudi on je povezal

socialno in narodno vprašanje. Cankar je posebej izpostavljala jezikovno in kulturno dimenzijo, slovenski narod pa je videl v družini evropskih narodov. Jugoslovansko vprašanje je bilo zanj le politično vprašanje, nikakor ne kulturno.

Ivan Cankar je svojo vpetost v politiko pospremil z mnogimi političnimi črticami, glosami, poročili in drugimi prispevki. Tisti, ki jih pozna, lahko doume vso tragikomično podobnost slovenskega političnega prizorišča nekoč in danes. Kot da se zgodovina ponavlja, kot da se po stoletnem tavanju po vesolju vnovič vrača odmev z neoporečno istostjo. Cankar je v svojih kritičnih pripombah na takratno slovensko politiko dal vrsto koristnih napotkov, ki so aktualni tudi danes. Tako je npr. dejal, da je »stranka živo bitje, ne mrtev kamen, ki se razvija z narodom in da je življenje naroda tudi njeno življenje, trpljenje naroda njeno trpljenje, moč naroda - njena moč. Če se tega ne zaveda, se sama izlušči iz nje, postane tujka v domači hiši; in sodba ji je pisana. Strankarska politika mora imeti idejo, vizijo. Ljudje potrebujejo tudi 'idejni kruh'«, je poudarjal Cankar, ko je kritiziral pretirano materialistično usmerjenost političnih strank.

V bistvu je bil oster kritik politične nemorale, tiste, ki je uprizarjala gonjo zoper prosveto, izobraženstvo in svobodnega duha na eni strani, kot tudi one, ki je nenehno udrihala čez vero in tradicionalne slovenske vrednote. V slovensko politiko je vnašal več duha, morale, očiščenja in pomlajenja. Vse to utemeljeno s trdno vero v slovenski narod, socialno pravičnost in kulturo.

Albin Prepeluh (Abditus) (1881-1937) je poleg Cankarja brez dvoma najodličnejši analitik političnih razmer v svojem

1. Rezultati volitev v ustavodajno skupščino so ga vzpodbudili, da je napisal razpravo *Slovenstvo, jugoslovanstvo in socializem (Naši zapiski, 1920)*. V njej razlikuje med "zahodnim" - slovenskim tipom politične kulture in "vzhodnim", srbskim. Ugotavlja, da je po državi večina delavcev volila komuniste, ne pa socialdemokrate, razen v Sloveniji (in nekaj v Vojvodini). Volitve naj bi potrdile tezo, da je komunizem primernejši za civilizacijsko manj razvite družbe, zato je "vzhodna prikazen". Za zahodno kulturo naj bi bil značilen politično diferenciran in socialno segmentiran prostor, avtonomizem, individualizem, relativističen odnos do države, ideološka diferenciacija, samouprava ljudstva in posledično socialdemokratizem. Za vzhodni tip politične kulture pa politično konsolidiran prostor, centralizem, unifikacija, fetiš zvestobe, idejna homogenost, podvrženost diktaturi in komunizem.

času. Pomembno je njegovo pojmovanje demokracije, ki jo je vezal na avtonomijo posameznika, naroda in družbenih skupin. Najslabši je sistem - je pisal v kontekstu nastajanja jugoslovanske države, ki iz različnosti napravi 'enolično kasarno'. Kako preroško se je Prepeluh že v svojem znamenitem delu Problemi malega naroda (1918) zavzemal za čim večjo samostojnost slovenskega naroda. Kasneje je svoje zahteve še stopnjeval in jih po Naših zapiskih, Demokraciji in Novih zapiskih objavljaj še v časopisu Avtonomist, ki ga je ustanovil z Dragotinom Lončarjem. Že v 'Naši poslanici', ki jo je podpisala vrsta najuglednejših slovenskih izobražencev, je zapisal, da je šele suverena država temelj svobodne federacije narodov in da le na tem temelju lahko preprečimo izkoriščanje manjših narodov.

Prepeluh je vsestransko utemeljeval nujnost slovenske samostojnosti, celo z antropološkimi in kulturnopolitičnimi argumenti. Dokazoval je, da so nekatere "univerzalije" Slovencev globoko zasidrane v slovenski kulturi in tradiciji ter da se kot take nepremostljivo razlikujejo od drugih.¹

Z nastankom jugoslovanske države in kasneje kraljevine je strankarsko življenje na Slovenskem močno oživelo. Na žalost je ostalo brez dveh velikanov, Kreka in Cankarja. Vstop v nov državni okvir je zahteval od političnih strank, da so se začele med seboj tudi strankarsko povezovati. Povezovali so se tudi na širši mednarodni ravni. Dvajseta, predvsem pa trideseta leta, so bila v politično idejnem smislu zelo zanimiva, tako kot tudi v Evropi. Morda so bila primerljiva z osemdesetimi leti dvajsetega stoletja, ko sta se na novo vzpostavljali demokracija in nova politična kultura.

Pred drugo svetovno vojno so se uveljavili tudi nedemokratski politični koncepti, od radikalnih korporativnih (npr. stanovski) modelov do nacizma, fašizma in komunizma. Po velikem vzponu demokratične misli in prakse takoj po 1. svetovni vojni, je demokracija kmalu podlegla totalitarnim sistemom v dobršnem delu Evrope.

Okupacija, državljanska vojna in revolucija so na naših tleh dokončno odpravile že tako močno okrnjeno demokracijo predvojnega časa. Dokončno jo je potolkel revolucionarni teror, ki ga je nad bivšimi političnimi strankami uprizarjala medvojnica in povojna revolucionarna oblast.

Somrak demokracije je na Slovenskem trajal vse do konca osemdesetih let.

Družbene in kulturne razmere v osemdesetih

Večkrat se vprašamo, kaj ali kdo spreminja družbo, svet okoli nas? Zakaj se dogajajo tektonski premiki v določenih zgodovinskih obdobjih? Prihajajo ključni impulzi za spremembe od zunanjih, mednarodnih, geostrateških dejavnikov, ali morda od notranjih. Imajo pri tem materialne, npr. gospodarske okoliščine, večjo vlogo kot kulturne? Morda prispevajo odločilen razvojni premik (nove) elite, morda 'naelektrene' množice? In če se vprašamo bolj konkretno, kdo ali kaj je spodbudil nastanek slovenske pomladi, ki je dosegla višek v osamosvojitvi in demokratizaciji? Ni lahko odgovoriti, a je vredno truda.

Splet dejavnikov, ki je vplival na spremembe, in ki je denimo spodbudil slovensko pomlad, je nedvomno širok in kompleksen. Vsekakor sta bila za tektonske premike v osemdesetih potrebna vsaj dva nujna predpogoja.

Prvi je bil dovolj velika prozornost obstoječega totalitarnega sistema (noben totalitarni sistem ni neprodušen: Pučnikova teza), ki je bil v osemdesetih prisiljen dopustiti prostor inovativni in kreativni civilni družbi v sferah kulture in tudi alternativne politike. K temu sodi tudi ustrezna politična kultura kot način zaznave, razumevanja, osmišljanja družbene stvarnosti, ki je nastajala na novo, deloma pod ugodnimi zunanji kulturnimi vplivi, deloma pa se je prebujala po nekaj desetletnem 'prisilnem' počitku.

Drug predpogoj za to pa je obstoj in pripravljenost političnih akterjev, da spremenijo, kar je treba spremeniti. In v Sloveniji je nova elita nastajala, deloma iz liberalnih delov obstoječih političnih struktur, v glavnem pa neodvisno od t.i. etablirane politike, ki je bila pobudnik modernizacije slovenske družbe.

Nove družbene in politične elite, ki so promovirale modernizacijo družbenega in političnega življenja, so delovale v razmerah, ko je socializem izrazito izgubljal legitimitnost, če jo je kdaj sploh imel. Jugoslavija pa je pokala po šivih. Na mestu starega vrednotnega obrazca (socializem, samoupravljanje, bratstvo in enotnost, enakost itd.) je nastajal nov obrazec vrednot, ki je temeljil na spoštovanju človekovih pravic in svobod, demokracije, svobode, domoljubja. Namesto umetnih družbenih struktur, kot so delegatski sistem, dogovorno gospodarstvo (združeno delo), družbenopolitične organizacije, socializem, so ljudje hoteli demokracijo, tržno gospodarstvo, socialno državo in neodvisne politične stranke. Nova kultura za nove strukture. Vladavina partije je izgubljala javno podporo, edino nasilje bi jo lahko ohranilo na oblasti, pa še to verjetno le kratkotrajno. Dejstvo je,

da je vsak sistem umeščen v dano kulturno okolje. Če ni zaupanja v institucije, se pojavi kriza legitimnosti, ki je čisti kulturni fenomen.²

Kulturne predispozicije so torej pomemben, celo nujen pogoj za demokratizacijo in uvajanje stabilne demokracije, vendar še ne zadosten. Za temeljite spremembe sta potrebni ustrezna družbena klima in politični kontekst, ki spremembe spodbudita.

Ob koncu osemdesetih let je bila v Sloveniji huda, akutna (Pučnik) gospodarska kriza z npr. 11.000 odstotno inflacijo, težkimi socialnimi razmerami, slabimi odnosi v jugoslovanski federaciji ipd. Na drugi strani pa je potekal proces liberalizacije, oživljanja civilne družbe, potekale so množične javne razprave o demokraciji, političnem pluralizmu, človekovih pravicah in svobodah (ki jih je spodbudil znameniti proces proti Janši, Borštnerju, Tasiču in Zavrllu), odnosih v federaciji, skratka, dodobra se je razvila neodvisna javnost, temelj vsakršne demokracije.

Leta 1989 je bila civilna družba že dodobra razvita. V tem letu je potekala živahna razprava o ustavnih spremembah, v okviru katere je potekala razprava tudi o drugih vitalnih vprašanjih, povezanih s slovensko pomladjo. Konec februarja 1989 je bil ustanovljen Zbor za ustavo, v katerem so sodelovali predstavniki Društva pisateljev Slovenije, Odbora za varstvo človekovih pravic, Slovenske kmečke zveze, novonastalih Socialdemokratske zveze Slovenije in Slovenske demokratične zveze ter Zveze socialistične mladine Slovenije in Univerzitetne konference ZSMS. Zbor, ki se je zavzemal tudi za pravno državo, pluralistično demokracijo, svobodno združevanje ljudi, človekove pravice itd., je bil

2. V kratkem času seveda ni mogoče zaznati velike kulturne transformacije na nacionalni ravni. Celo komunistični sistem desetletja ni uspel trajneje vsiliti v podzavest ljudi svojega obrazca vrednot. Določene vrednotne orientacije so bile desetletja v permanentnem konfliktu z vladajočimi normami, ki jih je vzpostavil komunistični sistem. Ravno v tem konfliktu med vrednotami, ki ločujejo med »dobrim« in »slabim«, ki so bolj globoke duhovne usedline človekove kulture, in normami - ki kot od zunaj določajo vzorce vedenja na liniji prav - narobe in na katerih temelji vsakokratna družbena struktura - tiči eden od razlogov za razkroj komunizma. Le družbeni in politični sistem, ki temelji na demokratični kulturi, je lahko dolgoročno stabilen.

3. *Vrhovno sodišče je šele leta 1995 sprejelo sodbo, s katero so bili Janša, Borštnar, Zavrl in Tasič razglašeni za nedolžne.*

prvo združeno opozicijsko gibanje, ki ga je združeval predvsem en cilj - sprememba ustave v smeri vladavine prava in demokracije. Septembra istega leta so bili sprejeti ustavni amandmaji, ki so ukinili določilo o vodilni vlogi ZKS.

Gibanje za novo ustavo je imelo velik pomen pri zavračanju unitarističnega poskusa jugoslovanskih oblasti, da spremeni ustavo v nasprotni smeri od pričakovanj slovenske javnosti. Objavili so poziv slovenskim oblastem, naj zavrnejo predlagane spremembe, a ga je eden od stebrov tedanjega režima, predsednik RK SZDL Jože Smole, označil za narodno izdajstvo. Ne glede na to je bil demokratični pritisk premočan in stvari so šle normalno pot.

Vsi ti procesi so se dogajali pod vtisom sodnega procesa proti Janezu Janši, ki je postal simbol boja za človekove pravice in svoboščine na Slovenskem. Tedaj so ga obsodili na 18 mesecev zapora. Sojenje je potekalo v srbohrvaškem jeziku brez prisotnosti javnosti, prav tako pa ni smel imeti svojega odvetnika. Po pravnomočnosti sodbe, maja leta 1989, ga je slovenska komunistična oblast ponovno aretirala (tako kot ga je leto prej in predala JLA) in ga poslala na prestajanje kazni, najprej v najstrožji slovenski zapor na Dob pri Mirni, ter ga šele po ponovnih demonstracijah premestila v odprti tip zapora na Igu. Na teh demonstracijah je bila prvič prebrana Majniška deklaracija 1989, v kateri je opozicija zahtevala demokratično in suvereno Slovenijo ter spoštovanje človekovih pravic.

Vse nove oblike civilno-družbenega upornišva so sooblikovale novo demokratično javnost, ki je z zavzemanjem za človekove pravice ob sodnem procesu proti četverici

vse bolj očitno stopala na politično sceno. A tudi demokratična sporočilnost 57. številke Nove revije je še močno delovala. Ljudje so proces proti četverici razumeli ne le kot kršenje temeljnih človekovih pravic, ampak tudi kot hotenje nedemokratičnih sil, da zaustavijo liberalizacijo in podredijo Slovenijo Srbiji. V Odboru za varstvo človekovih pravic (vodil Igor Bavčar), ki je bil močan dejavnik liberalizacije političnih razmer in najpopularnejša organizacija slovenske civilne družbe v času slovenske pomladi, je bila zbrana skupina ljudi, ki so v naslednjih mesecih ustanavljali prve slovenske politične stranke po letu 1945.

Stara politična nomenklatura, zlasti ZKS, pa tudi SZDL, ZSMS, režimski sindikat in zveza borcev je v letu 1989 dobila realno politično alternativo. V knjigi »Sedem let pozneje« je objavljen dokument, ki govori o političnih aktivnostih v tedanjih oblastnih organih junija 1989, ki ga je pripravil predsednik Skupščine SRS Miran Potrč. Iz dokumenta jasno izhaja, da sta bila za partijsko in državno vrhuško glavni nevarnosti Milošević na eni strani in nastajajoča opozicija na drugi. Iz dokumenta je tudi razvidno, da stara nomenklatura ni igrala pozitivne vloge pri modernizaciji družbenih in političnih struktur. Udba je nadzirala celo medije, ki so karkoli pisali o procesu JBTZ.³

Že nastali Kmečki zvezi (1988) - ki se sicer javno ni deklarirala za politično alternativo, so se pridružile nove politične zveze, ki so bile tujek v tedaj še veljavnem političnem sistemu. Zato so jih hoteli uokviriti v obstoječe forme, zlasti SZDL. "Okrogla miza" je bila ponekod v tujini že uveljavljena oblika sodelovanja med starimi in novimi politiki, a se to v Sloveniji ob koncu 1989 ni obneslo, saj je dr. Jože Pučnik, ne-

sporni voditelj politične alternative, spoznal pasti vključitve (nepripravljenost nomenklature na demokratične spremembe). Zato je prekinil sodelovanje z njimi.

Bolj ko so se na Slovenskem pojavljala politična gibanja in kasneje tudi politične stranke, v večji meri si je demokracija v dnevno političnem žargonu priborila domovinsko pravico. Da je bila na Slovenskem tako živa in pristna, sta vsaj dva razloga. Prvi je ta, da je demokracija kot vrednota obstajala v tradicionalni slovenski zavesti. Drugi pogoj pa je bil, da je Slovenija premogla ljudi in skupine, ki so odgovornost za uvajanje demokratičnih struktur prevzeli na svoja ramena. Govorica demokracije je zmagovala iz dneva v dan, dokler je niso kot edino legitimno, vsaj formalno in z zamikom, sprejeli tudi dotedanji ne-demokrati. Slovenski prehod v demokracijo bi s Huntingtonovim jezikom lahko označili za rupturo, torej za dokaj temeljit prelom, ki so ga spodbudile, in katerega nosilke so bile nove politične sile.

NASTANEK SDZ in SDZS

Ustanovitev SDZ

Sredi osemdesetih je nastalo veliko nevladnih organizacij, novih družbenih gibanj, ki se niso popolnoma vključile v obstoječe režimske strukture. Nastajala so mirovna, ekološka, duhovna gibanja, novi mediji, zlasti na kulturnem področju, kjer sta led prebijali Nova revija in Mladina. Samo vprašanje časa je bilo, kdaj se bo ta novi prostor svobodne civilne družbe razširil tudi na raven politike.

Še pod socializmom se je oblikovala civilna družba, ki je predstavljala 'teren' za vse te novosti. Koncepti demokracije, človekovih pravic in svoboščin, pluralizma, protimilitarizma, ekologizma, spoštovanja prava ipd. so si morali najprej priboriti ustrezno legitimnost v javnih razpravah, v javni govorici. Ob zatonu socializma se ni v nobeni državi civilna družba tako vsestransko razvila kot prav v Sloveniji.

Ustanovitev novih političnih zvez, bolj ali manj neodvisnih od vpliva stare nomenklature, se je ob tako razviti civilni družbi pravzaprav morala zgoditi. Slovenska demokratska zveza je bila ustanovljena 11. januarja 1989, Socialdemokratska zveza Slovenije 16. februarja 1989. Kmalu so se jima pridružili še Slovensko krščansko socialno gibanje (10. marca 1989), pa tudi Meščanska zelena stranka (31. marca 1989), Zeleni Slovenije (11. junija 1989), Slovenska obrtniška stranka (27. decembra 1989) ter naslednje leto še Slovenska obrtniško podjetniška stranka (1. februarja 1990) in Sivi panterji (18. januarja 1990).

Med najbolj znamenite politične projekte razvijajoče se civilne družbe v Sloveniji zagotovo sodi ustanovitev Slovenske demokratske zveze. Ideja o novi organizacijski povezavi slovenskih kulturnih delavcev ali bolje slovenskih razumnikov, je izšla iz pobude, dane že na 1. zboru slovenskih kulturnih delavcev 2. junija 1988. Pri tem je imel ključno vlogo dr. Dimitrij Rupel. Naletela je na ugoden odmev tudi pri Društvu slovenskih pisateljev in Slovenski matici. Iniciativni odbor je pod Ruplovim vodstvom 12. oktobra 1988 sprejel Programsko tezo bodoče zveze, objavljene že decembra 1988, ki jih je predstavil na 2. sklicu Zbora slovenskih kulturnih delavcev sredi novembra 1988. Decembra 1988 jih je šef slovenske partije Milan Kučan ostro kritiziral, še posebej tezo, da je Jugoslavija le pogodbeno skupnost, in to, da se v nastajajoči demokratski zvezi odpovedujejo socializmu in samoupravljanju. Teze so v javnosti močno odmevale. Konsenza o tem, da bi se organizirali kot politična organizacija, v vodstvu nastajajoče zveze še ni bilo. Potrebo po politični organiziranosti sta poudarjala zlasti filozof dr. Ivo Urbančič, ki je bil eden od osrednjih akterjev znamenite 57. št. Nove revije, in v Društvu slovenskih pisateljev mag. Rudi Šeligo. Kmalu je to stališče prevladalo. Priprave na ustanovni kongres so bile zelo burne. Oblast je nastajanje novih političnih struktur zelo vznemirjalo, težko so prenašali dejstvo, da se želijo organizirati izven obstoječih struktur, zato so jih v sozvočju z mediji, ki so prav tako težko 'požirali' modernizacijo političnega življenja, tlačili skupaj s starimi transmisijskimi družbenopolitičnimi organizacijami. Stara nomenklatura se je trudila, da ne bi nič ostalo zunaj sistema, zunaj nadzora.

Več kot 1400 ljudi vseh generacij se je 11. januarja 1989 zbralo v veliki dvorani Cankarjevega doma. Dr. Dimitrij Rupel je bil izvoljen za predsednika. Ob spoznanju grenke resnice, da bo nova zveza v začetku morala (legalno) delovati znotraj tedanje režimske krovne organizacije SZDL, je poudaril, da bo, ne glede na to, 'avtonomen subjekt', opozicija 'brez-opozicijskemu' sistemu in 'šola demokracije'. Člani Izvršnega odbora SDZ so postali Janez Janša, Ivan Oman, Veno Taufer, dr. Alojz Križman, dr. Hubert Požarnik, dr. Tomaž Pisanski, dr. Boštjan M. Zupančič in Samo Resnik.⁴

Na kasnejšem, prvem rednem kongresu 24. in 25. junija 1989 v Mariboru, je bil za predsednika SDZ izvoljen dr. Hubert Požarnik, njen 'ustanovni' predsednik dr. Rupel pa je odšel na daljše študijsko bivanje v ZDA. Podpredsednika sta postala Janez Janša, ki je kasneje postal tudi predsednik Sveta SDZ, in dr. Rajko Pirnat. Na mariborskem kongresu so sprejeli tudi Pravila o delovanju SDZ, ki so jih po sprejemu Zakona o političnem združevanju na predlog IO SDZ dopolnili in preimenovali v Statut.

Konec 1989 se je zveza vključila v družino Demos, o čemer bo še govora v nadaljevanju. Stranka je z velikim optimizmom pričakovala nedeljo, 8. aprila 1990, prazničen dan, ko so bile prve svobodne demokratske volitve po drugi svetovni vojni na Slovenskem. Republiška volilna komisija je zmago Demosa uradno potrdila šele 16. aprila 1990. Demos je osvojil 47 mest v družbenopolitičnem (58,75 %), 51 mest v zboru občin (63,75 %) ter 29 mest v zboru združenega dela (36,25 %). Tako je bilo v 240 članski republiški skupščini kar 127 Demosovih poslancev (52,91 %).

Toda, kako je bilo s SDZ? Na listi SDZ so bili v družbenopolitični zbor izvoljeni: dr. France Bučar, mag. Spomenka Hribar, Janez Janša (v 3. volilni enoti je dosegel najboljši rezultat), Anton Peršak, dr. Rajko Pirnat, dr. Hubert Požarnik, mag. Rudi Šeligo in Anton Tomažič. V zbor občin so bili izvoljeni Janez Černe, Janez Gale, dr. Cvetko Gradišar, Alojz Jamnik, mag. Franc Kovač, Tone Kramarič, dr. Marjan Mlaker, Tomaž Pavšič, Niko Rainer, Janez Stariha, Marcel Štefančič in dr. Anton Žunter. V zbor združenega dela so bili izvoljeni dr. Irena Keber, Vlado Puc, dr. Primož Rode, Franček Rudolf in Andrej Šter.

SDZ je prejela 9,51% (102.930 glasov), manj kot Slovenska kmečka zveza in manj kot Slovenski krščanski demokrati (12,98 %). To je bilo dejansko razočaranje, saj so vsi pričakovali, da bo stranka z največ intelektualnega potenciala znotraj Demosa dobila mandatarija.⁵

Predsednik skupščine je postal eden najvplivnejših članov SDZ dr. France Bučar. Novoizvoljena slovenska skupščina se je konstituirala 17. maja 1990. Na drugem zasedanju skupščine sredi maja 1990 je bila izvoljena Demosova vlada, ki ji je predsedoval Lojze Peterle v sestavi Lojze Peterle – predsednik, dr. Jože Mencinger – podpredsednik (za gospodarstvo), Matija Malešič – podpredsednik (za družbene dejavnosti), dr. Leo Šešerko – podpredsednik (za varstvo okolja in regionalni razvoj), Marko Kranjec (finance), Janez Janša (obramba), Igor Bavčar (notranje zadeve), dr. Dimitrij Rupel (mednarodno sodelovanje), dr. Rajko Pirnat (pravosodje in uprava), Jožica Puhar (delo), Igor Umek (družbeno planiranje), Stane Stanič (informiranje), Lojze Janko (zakonodaja), Miha Jazbinšek (varstvo okolja in urejanje

4. Odzivi na ustanovitev SDZ so bili večinoma burni in izrazito nenaklonjeni. Borčevske organizacije so SDZ celo obtožile, da razbijajo jugoslovansko federacijo.

5. V tem času je postalo aktualno vprašanje vodenja nove Demosove vlade, ki je dobila prepričljivo večino v najpomembnejšem družbenopolitičnem zboru. Zadnji mesec pred volitvami so se predsedniki Demosovih strank med drugim dogovorili, da bo mandatar pač tisti, katerega stranka bo dobila največ glasov v DPZ. Takrat verjetno ni bilo človeka, ki bi dvomil v najboljši rezultat SDZ, ki je združevala večino slovenskih izobražencev. Z uspehom SKD pa je nastala nova situacija. Glede na to, da so bili v SKD najprej to vlogo pripravljene prepustiti dr. Jožetu Pučniku (in samo njemu), lahko sklepamo, da je prvo mesto na volitvah presenetilo tudi njih same in da so v predsedniku SDZS vendarle videli moža, ki je sposoben in primeren voditi slovensko demokratsko vlado, v kateri bo delovala tudi SKD kot stranka relativne večine. S soglasjem SKD je Svet Demosa predlagal, da prevzame vodenje vlade dr. Jože Pučnik, ki si je vzel dan za premislek o predlogu. Tisti večer, tako Slivnik v knjigi Kučanov klan, ga je poklicala Spomenka Hribar in predsednika SDZS odvracala od tega, da bi prevzel ponujeno mu funkcijo. Naslednje jutro se je sestel še z Lojzetom Peterletom, ki je bil nenadoma pripravljen sam voditi vlado. Tudi na stranki naj bi se tako zmenili.

6. Prvi predlog programa so pripravili dr. Dimitrij Rupel, dr. France Bučar, Janez Janša, Tone Peršak in dr. Rajko Pirnat, pri kasnejši redakciji, kjer so vključili tudi razprave s programske komisije kongresa, pa dr. Dimitrij Rupel, Rudi Merljak, Tone Peršak, dr. Rajko Pirnat in dr. Ivo Urbančič.

7. Možnost bivanja v Jugoslaviji so v programu videli v obliki konfederacije, pri čemer bi Slovenija imela avtonomijo tudi v gospodarstvu, obrambi in zunanji politiki, ki ji šele zagotavlja nacionalno suverenost.

prostora), dr. Miha Tomšič (energetika), Izidor Rejc (industrija in gradbeništvo), Ingo Paš (turizem in gostinstvo), dr. Katja Boh (zdravstvo in socialno varstvo), dr. Peter Vencelj (vzgoja in izobraževanje), dr. Andrej Capuder (kultura), dr. Peter Tancig (raziskovalna dejavnost), Maks Bastl (trg in splošne gospodarske zadeve), Viktor Brezar (drobno gospodarstvo), dr. Jože Osterc (kmetijstvo, gospodarstvo in prehrana), Marjan Krajnc (promet in zveze), Franc Godeša (borci in vojaški invalidi) in dr. Janez Dular (Slovenci po svetu).

SDZ je dobila pomembne državotvorne resorje, ne pa tudi gospodarskih. In prav to je postal kasneje kamen spotike znotraj SDZ in Demosa.

Državotvorna SDZ

23. in 24. junija 1990, kmalu po prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji, je bil v Ljubljani 2. kongres SDZ. Na njem so sprejeli program, ki je dopolnjeval, aktualiziral in nadomestil prejšnje programske dokumente (Programsko izjavo z 11. januarja 1989, Program SDZ z mariborskega kongresa in Evropski manifest iz decembra 1989).⁶ V novem programu so poudarili vlogo prvih volitev in uresničitev enega od pomembnih ciljev SDZ, to je uvedba parlamentarne demokracije. Izpostavili so tudi veliko vlogo članov SDZ pri oblikovanju prvega osnutka nove slovenske ustave ter pripravi in obrambi Majniške deklaracije 1989. Poudarili so tudi vlogo posameznikov iz vrst SDZ pri 57. številki Nove revije (1987) itd.

V Programu SDZ so poudarili nujnost 'očiščenja in pomlajenja' stranke, organizacijsko naj bi jo utrdili z novim statutom.

Zanimive so razlike, ki so se pojavile od nastanka prvotnega besedila programa, ki je bil bolj jasen, od kasnejših dodatkov, ki je z abstraktno sociološko terminologijo precej otopil programsko besedilo. SDZ so opredelili kot stranko, ki naj »formulira interes nacionalne celote in vseh njenih mnogoterih notranjih sestavin. Pri tem izhajamo iz prepričanja, da le vse večja razčlenjenost in relativna samostojnost ter razvita moč členov oziroma sestavin celotnega nacionalnega sistema, vse do posameznikov, krepiti tudi sistem kot celoto. Zato interes celote ni homogenizacija, ampak visoka razčlenjenost, mnogoterost in moč njenih sestavin«. Stranko so hoteli upodobiti kot vseljudsko, v kateri delujejo različni posebni interesi. V programu je zaznati tudi vpliv dr. Iva Urbančiča, ko formulira »politični interes slovenskega naroda, da bi se postavil kot samosvoj nacionalni sistem«. Gre za jasno zahtevo po lastni državi, ki naj razvojno izkoristi evropske integracijske procese.

V poskusu ideološkega samoprofiliranja je zanimiv del, kjer SDZ zavrača različne 'izme': »SDZ načelno in praktično razlikuje med: demokracijo in demokratizmom, liberalnostjo in liberalizmom, nacionalnostjo in nacionalizmom, skupnostjo in komunizmom, med družbeno funkcionalnim tržno-kapitalskim gospodarstvom in kapitalizmom, med jugoslovansko zvezo suverenih nacij in jugoslovanskim centralizmom/hegemonizmom⁷, med inteligenco in intelektualizmom, med znanstveno-strokovno zasnovanim, politično angažiranim varstvom okolja in zelenim fundamentalizmom, med profesionalnostjo in profesionalizmom in med potrebnostjo korporacij in korporativizmom«. SDZ se je na vsak način hotela predstaviti kot moderna, nekateri so hoteli, da se

opredeli kot postmoderna politična stranka. V tej nameri biti 'vse' in 'nič' v kontekstu 'izmov', kjer so poleg vsega nedosledno uporabljali pojme, so prej izgubljali kot pridobivali. A z istovetnostjo so imele težave tudi druge stranke v začetku še nekonsolidirane slovenske demokracije.

Program SDZ je vseboval nekatere leve in postmodernistične elemente. Tako so npr. poudarjali zavest o 'mejah gospodarske rasti'. Nadalje so se zavzemali za prestrukturiranje gospodarstva, za večjo vlogo storitvenega sektorja in manjšo vlogo industrije. V ideološkem, vrednotnem smislu se je SDZ opredelila kot meščanska stranka, ki stremi za tržnim gospodarstvom in večstrankarskim sistemom in ki zavrača sisteme vrednot, kot so 'liberalni', 'krščanski' ali 'komunistični'. Zadali so si nalogo, da bo SDZ razvijala 'novo slovensko samozavest in zavest o slovenski samostojnosti'.

Zanimivo je tudi, da se je SDZ zavzela za 'omejevalno politiko priseljavanja in zaposlovanja', saj bi to lahko sprožilo različne spore in socialne probleme. Opredelila se je kot sredinska stranka, za odprto družbo, ki jo v očeh piscev programa najbolj ogroža korporativizem (nacističen, fašističen in komunističen).

Na kongresu je v svojem poročilu dr. France Bučar že razpravljal o tem, da se SDZ utaplja v Demosu in da ideološko ni dovolj profilirana. Zaznal je velik potencial stranke, ki lahko v prihodnosti odločilno oblikuje slovensko politično življenje, če ga bo uspela izrabiti.

Stranka je sprejela tudi spremembe Statuta Slovenske demokratične zveze⁸, kjer so med drugim zapisali svoje korenine, ter tudi podatek, kdo je podprl ustanovitev SDZ.⁹

Kongresa se je udeležilo 139 delegatov iz vse Slovenije, ki so preko občinskih odborov predlagali kandidate za posamezne funkcije.¹⁰ Za predsednika je bil predlagan edini kandidat dr. Dimitrij Rupel, za podpredsednika so kandidirali trije, in sicer mag. Igor Omerza, dr. Rajko Pirnat in mag. Marjan Cerar. Za IO SDZ, kjer se je volilo 11 članov, pa so kandidirali: Karl Hari, Andrej Hrastelj, mag. Spomenka Hribar, Janez Janša, Irena Keber, dr. Marko Kos, Bartolo Lampret, dr. Marjan Mlaker, mag. Igor Omerza, Dušan Oražem, Tone Peršak, dr. Rajko Pirnat, dr. Hubert Požarnik, Andrej Šter, Marjan Štrtak, Veno Taufer, Anton Tomažič, Jadran Vatovec, dr. Tine Velikonja, dr. Jože Zagožen, Igor Bavčar, Ivan Borštner, mag. Alfred Božič, dr. France Bučar, Miloš Bukovec, mag. Marjan Cerar, Samo Fakin in Tone Frantar. Omenimo še kandidate za člane Nadzornega odbora: Miran Kalin, Ivan Kebrič, Marjan Kovačevič-Beltram, Viktor Merljak, Veljko Namorš, dr. Tomaž Pisanski, Janez Stanek, Želimir Šribar, Janez Toplišek, dr. Ivo Urbančič, Franc Zabukovšek in Franc Gorše.

Za predsednika je bil izvoljen dr. Dimitrij Rupel, za podpredsednika pa dr. Rajko Pirnat in mag. Igor Omerza. V Izvršilni odbor so bili izvoljeni mag. Spomenka Hribar, Tone Peršak, Janez Janša, dr. France Bučar, Igor Bavčar, dr. Hubert Požarnik, Anton Tomažič, dr. Marko Kos, Veno Taufer, mag. Marjan Cerar in dr. Tine Velikonja.

SDZ je v času 2. kongresa dejansko imela največji vpliv v Demosu. Zasedala je pomembne, državotvorne resorje in nosila tudi največjo odgovornost za osamosvojitvene priprave, še posebej na obrambnem, notranjem in zunanjepolitičnem področju. To je bil tudi kongres, ko se je stranka

8. *Spremembe statuta je pripravila skupina v sestavi Rajko Pirnat, Tone Peršak, Jadran Vatovec in Anton Tomažič.*

9. *To so Društvo slovenskih pisateljev, Slovenska matica, Društvo 2000, Slovenska kmečka zveza, Odbor za varstvo človekovih pravic, Nova revija, Katedra, Ljubljanska in Kranjska ekološka skupina, iniciativni odbor Socialdemokratske zveze Slovenije, občinska konferenca ZSMS Ljutomer, študentski organizaciji obeh univerz itd.*

10. *Kongres je medijsko zelo odmeval, udeležili so se ga pomembni tuji gostje, med drugim Anton Vrdoljak (HDZ) in Karl Hofler (Avstrijska ljudska stranka).*

- formalno še vedno zveza, kar je povzročalo kar nekaj statutarnih dilem - idejno in programsko oblikovala.

Čas plebiscita, december 1990, je bilo obdobje, ko so Slovenci za trenutek ponovno doživeli politično slogo (razen nepomembnih izjem, kot sta bili jugoslovanski Socialdemokratska unija, v vodstvu katere so bili Živko Pregl, dr. Rado Bohinc, Ivo Vajgl in Rastko Močnik, ter Stranke za enakopravnost občanov, ki jo je vodil Dragiša Marojević). Kampanja za plebiscit je bila izvajana celo v 'parih' opozicija : pozicija, mediji so asistirali politiki. S strani SDZ so bili v kampanji najbolj dejavni Janez Janša, dr. Dimitrij Rupel in dr. Rajko Pirnat.

Težave z identiteto in razhod

Po veliki zmagi v vojni za Slovenijo, kjer so ministri SDZ nosili težiščno vlogo, so se trenja v vladajoči koaliciji Demos in tudi znotraj SDZ le še stopnjevala. Ni skrivnost, da je bilo pred vojno za Slovenijo nekaj trenj tudi v vodstvih Demosovih strank, a je bil skupni imenovalec, osamosvojitve Slovenije, vselej v ospredju in je zasenčil vse druge razlike v Demosu. Vendar je neenotnost prihajala v ospredje vzporedno z utrjevanjem spoznanja, da je Slovenija uspela zavarovati samostojnost. Vseeno je bilo še mnogo velikih skupnih nalog, ne nazadnje vojaške nevarnosti še ni bilo konec, Slovenija še ni bila mednarodno priznana in ni imela nove ustave. Vse to je botrovalo temu, da se je Janez Janša trudil napraviti konec dezintegracijskim procesom v vladi, Demosu in v SDZ. 25. julija 1991 je na delovni seji Sveta Demosa predlagal funkcionalno in kadrovske reorganizacije koalicije. Predpogoj vseh sprememb je bil, da stranke koalicije ohranijo

že pridobljen vpliv. Dejansko je Janez Janša predstavil predlog, ki ga je pripravil dr. Peter Jambreč, pri čemer je bil prepričan, da je ta predlog avtor že testiral pri ključnih osebnostih v Demosu. Pa ni bilo tako. Zato je predlog, ki je predvideval spremembe v vladi, parlamentu in na ustavnem sodišču, padel kot strela z jasnega. V predlogu je bilo predvideno, da bi Lojze Peterle postal predsednik Skupščine namesto dr. Francea Bučarja, ki bi odšel na ustavno sodišče, funkcijo predsednika vlade pa bi prevzel Igor Bavčar. Novi mandatar bi sestavil vladno, ki bi morala biti politično in strokovno močnejša od sedanje. Mišljeno je bilo, da bi v vlado vključili še dr. Jožeta Pučnika in dr. Janeza Drnovška.

Nekateri, med njimi Ivan Oman, so imeli do predloga pomisleke, dr. Jože Pučnik predloga ni zavrnil, izrazil je le prepričanje, da je predlog zahteven in daljnosežen. Čez štiri dni so se v nadaljevanju seje Sveta Demosa srečali Janša, Peterle, dr. Rupel, dr. Bučar, mag. Šinkovec, Polajnar, Oman, Podobnik, Malenšek, Golja, Bavčar, dr. Voljč, dr. Plut, dr. F. Zagožen, mag. S. Hribar, Pukl in Selan. Janšev-Jambrečev predlog so podprle SDSS, ZS in SDZ, proti pa so bile SKD, LS in SKZ-SLS. Sejo je vodil dr. Pučnik. Oman je nekoliko omehčal svoje stališče izpred nekaj dni, vendar se je bal, da bo sprememba povzročila krizo. Peterle je bil proti. Menil je, da konja ni dobro menjati med dirko in da bi tega tujina ne razumela. Dr. Zagožen je bil proti temu, da bi menjali vodstvo parlamenta. Malenšek pa je celo trdil, da gre za Drnovškovo zaroto. Dr. Pučnik in Janša sta iskala konsenz vseh strank, a je bilo kmalu jasno, da ga ne bosta našla. V celoti je predlog podprl predsednik zelenih dr. Plut. Dr. Pučnik je opozoril tudi na konflikt med Peterletom in dr. Ruplom. Dr. Rupel je predstavil stališče IO SDZ, da se zavzema za zamenjavo vodstva in gospodarskega dela vlade. Janez

Janša je vztrajal, da je predlog učinkovit in uravnotežen le, če se ga uresniči znotraj koalicije Demos in v celoti. Lojze Peterle je na to dejal, da ga 'razume kot zahtevek po vojnem plenu'. Dr. Rupel pa je izrazil bojazen, da bo Demos kmalu razpadel. Peterletu sta z dr. Bučarjem očitala slabe odnose s parlamentom ter aroganco.

Janez Janša, eden redkih, ki se je zavedal, da je za ohranitev Demosa potrebno nekaj postoriti, je predlog dodatno argumentiral z dejstvom, da je bil za nujne spremembe najbolj ugoden čas prav tedaj, ko je imela koalicija še vedno dober politični kapital. Potem so začeli dajati konkretne predloge za rešitev vladne krize. Dr. Pučnik, ki je sejo vodil, je kmalu spoznal, da s tem ne bo nič, da je Demos globoko v 'samoblokadi'. Predlog o rekonstrukciji tako ni bil sprejet, oblikovala pa se je delovna skupina v sestavi dr. Pučnik, dr. Bučar, Peterle in dr. Zagožen, ki naj pripravi nov koncept sprememb. Delovna skupina ni ničesar naredila, učinkovitost vlade pa je bila vse slabša, odnosi med Peterletom in dr. Ruplom pa na dnu. Povečala pa se je tudi samovolja predsednika vlade, ki je dobesedno pretrgal stike s predsednikom Demosa. Brez vednosti dr. Pučnika se je na primer pogovarjal o zamenjavi ministra SDSS in podpredsednika vlade dr. Andreja Ocvirka s Ferijem Horvatom iz SDP. Ko je dr. Pučnik zahteval pojasnilo, mu je Peterle odgovoril, da ve, kaj dela in da je on sam odgovoren za delo vlade.

Taka situacija je vplivala tudi na odnose v SDZ, ki je imela 3. kongres 12. in 13. oktobra 1991 v Cankarjevem domu v Ljubljani. Vse bolj sta se oblikovali dve struji, ki so ju nekateri poimenovali liberalna in konservativna.

O delu Izvršilnega odbora med obema

kongresoma je najprej poročal predsednik SDZ dr. Rupel. Poudaril je, da je stranka podprla Mencingerjev osnutek zakona o privatizaciji. Zanimivo je, da je IO SDZ glede privatizacije sprejel drugačen sklep kot Svet SDZ, ki ga je vodil Janez Janša. Dr. Rupel je bil drugačnega mnenja, tudi Janšev predlog o rekonstrukciji vlade mu ni bil več všeč, ker da se ni prej uskladil s kolegi v stranki. Kritičen je bil tudi do premiera Peterleta in do njegovega vodenja vlade. Ošvrknil je tudi delo strankarskega podmladka Mlin¹¹, ki je izključil pomembno članico, obžaloval pa je tudi izstop Tomaža Pisanskega iz Nadzornega odbora. V poročilu je v nadaljevanju zavrnil predloge o spremembi imena, češ da je po osamosvojitvi postal 'nacionalizem neproduktiven'. V nadaljevanju je predsednik želel stranko ustrezno ideološko umestiti, ko je zavrnil možnost, da bi se spremenila v nerazpoznavni del nekakšnega 'desnega bloka' oz. da se zato sami 'izbrišemo iz najsvetlejših strani slovenske zgodovine'. Zavzel se je za sredinsko smer in zavrnil desničarske poskuse dr. Pirnata.

Dr. Rupel je opozoril na nekaj zanimivosti pri delu Programskega odbora, ki naj bi pripravil program. Nastala sta dva predloga: enega je pripravil sam z mag. Spomenko Hribar in Tonetom Peršakom, drugega pa Janez Janša skupaj z dr. Vladimirjem Korunom, Petrom Volaskom in dr. Rajkom Pirnatom. Oba dokumenta sta bila objavljena v strankinem glasilu Demokrat.

Dr. Rupel je predstavil tudi ključne ugotovitve javnomnenjske analize, in sicer, da se SDZ umešča na sredino političnega prostora med SKD in SDSS, da je večina anketirancev za sodelovanje s strankami Demosa. Prav tako so visoko cenili delo SDZ ministrov v vladi, kritični so bili do dela

11. Prvi kongres Mlade iniciative (Mlin) pri SDZ je bil 18. maja 1991. Že na tem kongresu so do izraza prišle delitve na t.i. Ruplovo in Pirnatovo strujo, pri čemer so slednji prevladovali. Za predsednika je bil izvoljen Peter Volasko, v Izvršilni odbor pa Janez Stibrič, Peter Kodernac, Bojan Borko, Zoran Kozina, Mojca Šifer, Vladimir Pegan, Gregor Uranič in Matjaž Vovk. Podpredsednik je postal Matjaž Vovk.

stranke na terenu, velika večina je menila, da je program stranke dober. Dr. Rupel je omenil tudi možnost, da bo SDZ v prihodnje samostojna, saj je verjetno, da Demosa ne bo več. Govoril je o t.i. tretjem bloku.

Zagotovo je pomenljivo, da so anketiranci kot najbližjo stranko SDZ prepoznali v Pučnikovi SDSS (38,7%). Na drugem mestu je bila SKD, potem pa dolgo nič. Ko so izbirali med 'slovenskimi politiki z največ pozitivnimi lastnostmi', je bil na prvem mestu Janez Janša (46,8%), na drugem in tretjem dr. Jože Pučnik in Lojze Peterle (38,0%) in na četrtem dr. Dimitrij Rupel (36,6%). S precej manj odstotki so si sledili dr. France Bučar, Milan Kučan, Igor Bavčar, dr. Janez Drnovšek, dr. Rajko Pirnat in Jelko Kacin.

Nato je predsednik Sveta SDZ Janez Janša poročal o dokumentu Identiteta SDZ, ki ga je z veliko večino izglasoval Svet stranke. Janša je predlagal preoblikovanje 'zvez' v 'stranko' narodno demokrasko čutečih ljudi. Predlagal je spremembo imena. Stranka naj bi se preimenovala v Narodno demokrasko stranko ali pa v Slovensko demokrasko stranko. Predvsem pa naj bi se pojem 'zveza' spremenil v pojem 'stranka'. V svoji predstavitvi dokumenta je Janez Janša poudaril vlogo SDZ pri ustvarjanju pluralističnega političnega sistema v Sloveniji ter zasluge pri 'razmeroma hitrem in nebolečem osamosvajanju Slovenije, ki ravno v tem času prehaja v zaključno fazo'. Predlagal je, da naj stranka v prihodnje na tem gradi svojo identiteto. Poudaril je močan intelektualni potencial v stranki, ki pa ni dovolj izkoriščen. Zavzel se je za sintetično povezanost človekovih pravic državljana in za nacionalni interes.

Spomenka Hribar je v razpravi menila, da v spremenjenih razmerah poudarjanje

naroda pri utemeljevanju demokracije ali države ni dobro, da je to 'retrogradno'. Zavrnila je Janšev predloženi dokument in ponovila tezo, da se stranka utaplja v Demosu. Tudi Igor Bavčar je zavrnil možnost spremembe imena in se zavzel za sredinsko pozicijo, ker da je desna že zasedena. Tudi dr. France Bučar je Janševemu dokumentu nasprotoval.

Izmed vidnejših članov so program Identiteta SDZ podprli dr. Pirnat, Andrej Šter, Anton Tomažič, Tone Frantar, Janko Tadeško, Jadran Vatovec, dr. Andrej Umek in nekateri predstavniki občinskih odborov. Po celodnevni razpravi je Janša najprej predlagal, da bi oblikovali skupino, ki bi do naslednjega dne pripravila usklajeno besedilo. Predsedujoči dr. Rajko Pirnat je ne glede na to predloženi dokument z dvema amandmajema dal na glasovanje. 87 delegatov ga je podprlo, 34 ga ni. Po tem je dr. Rupel protestiral 'proti diktatu večine' in povabil somišljenike, da se mu pridružijo v drugem prostoru, kjer bodo opravili svoje zadeve posebej.

Drugi dan je bilo na kongresu prisotnih 99 delegatov, kar je pomenilo, da so bili še sklepčni. Pred pričetkom dela komisij je Janez Janša še enkrat opozoril na napako pri vodenju kongresa, saj so s takojšnjim glasovanjem spodbudili cepitev stranke, namesto da bi poskušali najti minimalen kompromis. Opozoril je na dejstvo, da je stranko zapustilo veliko vplivnih članov (Bavčar, dr. Rupel, dr. Bučar, Hribar), zaradi česar si stranka ne bo opomogla do volitev. Janez Janša je ocenil, da je to začetek konca koalicije in da bi bile čimprejšnje volitve zaradi stabilnosti države najboljše rešitev. Zavrnil je vse funkcije v stranki, deloma zaradi razcepa, deloma zaradi obremenitev na mestu obrambnega ministra.

Spomnimo, da je prav tiste dni nadziral umik ostankov jugoslovanske armade iz Slovenije.

V nadaljevanju kongresa so spremenili ime, in sicer SDZ-NDS ali skrajšano Narodni demokrati. Sprejeli so tudi več resolucij, ki so opredeljevale odnos stranke do pomembnih družbenih vprašanj. Vmes je bilo nekaj poskusov, da bi obe sprti strani našli skupen jezik. Dr. Dimitrij Rupel je zahteval, da se sprejme stališče, da je nadaljevanje kongresa nelegitimno, da ga naj prekinejo, sicer pa je treba doseči dogovor o pravnem nasledstvu stranke. Za predsednika stranke je bil izvoljen dr. Rajko Pirnat, za podpredsednika Anton Tomažič in Andrej Šter, v Nadzorni odbor pa so bili izvoljeni dr. Tine Velikonja, Tamara Antonaz, Tone Frantar, Stane Župančič, Aleš Demšar, Jožica Štuhec in dr. Božo Kralj.

Po tem razkolu so narodni demokrati ostali pravni naslednik SDZ. Novo ustanovljena stranka Demokrasko stranka Slovenije je imela v začetku pod vodstvom Igorja Bavčarja veliko javnomnenjsko podporo, ki pa je pred volitvami konec 1992 močno skopnela. Razcep se ni obrestoval, saj sta obe pristali na obrobju slovenske politične scene.

Po pričakovanju so se težave pri delovanju Demosa še stopnjevale. Odnosi so postajali vse težji, tako da je dr. Jože Pučnik konec 1991 ugotovil, da enostavno ni več mogoče harmonično delovati in da je zato najbolj smiseln sporazumni razhod. Volje za reorganizacijo Demosa ni bilo več, dr. Jože Pučnik pa pod takimi pogoji ni hotel več voditi Demosa. Na enem od sestankov je dejal, da se naj reorganizirajo ali pa gredo narazen. To je potem poprijel dr. Dimitrij Rupel in predlagal, da se razidejo. Na hitro

so spisali sporazum, v katerem ugotavljajo, da je Demos realiziral večino svojega programa, zlasti osamosvojitve, suverenost in mednarodno priznanje (konec decembra je bilo že jasno, da nas bo priznala Evropska unija). Ugotavljali so, da Demos razpada zaradi političnih razlik in da morajo biti volitve najkasneje do konca aprila 1992, ko naj bi bila že sprejeta nova volilna zakonodaja. Podpisane stranke naj bi po tem sporazumu vsa bistvena vprašanja usklajevale na sestankih predsednikov strank in na rednih sestankih klubov strank. Ta pomemben sestanek je bil v Dolskem pri Ljubljani, 30. decembra 1991. Podpisniki so bili Ivan Oman in Marjan Podobnik (SKZ-SLS), Lojze Peterle in Ignac Polajnar (SKD), Jože Pučnik (SDSS), Dušan Plut (Zeleni Slovenije), Igor Bavčar in Rajko Pirnat (SDZ-NDS) ter Franc Golja (Liberalna stranka). Demos je potem 'životaril' do zamenjave Peterletove vlade 2. aprila 1992. Nato ga tudi formalno ni bilo več, čeprav so nekateri še naprej hoteli nastopati v njegovem imenu.

Razlogov za razcep SDZ je bilo več. Stranka z verjetno največjim strokovnim potencialom v Sloveniji nikakor ni mogla dobiti ustrezne javnomnenjske ali volilne podpore. Deloma zato, ker mnogi stranke niso razumeli kot entitete zase, kot organizacijo s skupnimi interesi, ki se včasih tudi križajo z osebnimi pričakovanji. Politična stranka kot organizacija temelji na največjem možnem skupnem imenovalcu vrednot, interesov, pričakovanj posameznikov in njenih podskupin. In prav ta vrednostni, idejni, interesni in programski konsenz daje stranki njeno akcijsko moč. Prag doseganja skupnega konsenza pa je bil pri SDZ izjemno nizek. Mnogi so kasneje razlagali, da je stranka razpadla zaradi tega, ker je imela premočne osebnosti. Bli-

že je resnica, da je imela prešibke osebnosti, ki niso bile sposobne spoznati skupno. V ospredje so postavljali svoje interese ali pa tisto, kar bi bilo dobro za SDZ, določali le po lastnih merilih. Poleg tega mnogi menijo, da so razbijali stranko tudi od zunaj. Hribarjeva se je vse bolj očitno postavljala na stran t.i. levece, dr. Rupel, dr. Bučar in Bavčar so se verjetno na ideološke razloge manj ozirali. Zelo verjetno pa je bil to prvi obračun z Janšo, ki je imel v času razhoda s SDZ največjo podporo v javnosti in znotraj stranke. Čez dobri dve leti je sledil še en obračun z njim, takrat precej bolj načrtovan in brezkompromisen. Reklo se mu je afera Depala vas.

Demos je prav tako razpadel. Vzroke je treba vendarle iskati tudi v danih strukturah, se pravi najprej v volilnem sistemu. Ko so vzpostavljali demokratični volilni sistem, je bil dosežen precejšen konsenz o proporcionalnem volilnem sistemu, ki da je bolj demokratičen in zajame večjo pestrost interesov. Glede na to, da tedanja generacija s tem ni imela nikakršne izkušnje, je bilo takšno 'akademsko' prepričanje močno razširjeno in dokaj prepričljivo. Toda prav ta sistem se v danih okoliščinah lahko spremeni v grobarja politične stabilnosti, saj povzroča nenehne konflikte. Ne nazadnje je le ena vlada v demokratični Sloveniji zdržala ves mandat v isti sestavi. To je bilo v mandatu 2004-2008. Nasprotja in osebni konflikti imajo torej izvore v strukturnih značilnostih volilnega sistema, ki vse akterje sili v nenehno rivalstvo. Vsak predsednik stranke je videl v predsedniku druge stranke, ki je vrednotno in programsko najbližja njegovi, največjega nasprotnika in njegova logična naloga je bila, da zmanjšuje konkurenčnost največji tekmici in jo povečuje svoji. Po javnomnenjskih raziskavah iz leta 1991 je bila SDZ najbližje Peterletovi SKD

in Pučnikovi SDSS. Zato ni naključje, ker so pač 'lovili' glasove v istem 'volilnem bazenu', da so se osebna trenja pojavila najbolj očitno v odnosih Peterle – Rupel in Peterle – Pučnik. Če pa vodijo stranke ljudje, ki so tudi sicer bolj zagledani vase kot altruisti, je rezultat vnaprej jassen. Ko prebiramo stenogramne ali zapisnike sej iz tega obdobja, lahko spoznamo, kako je napuh zlahka potolkel kulturo demokratičnega dialoga. Take razmere je še posebej težko prenašal dr. Pučnik, ki je bil iz drugačnega testa. Narodno demokratična stranka je pod vodstvom dr. Rajka Pirnata živela aktivno življenje, vendar si nikakor ni uspela pridobiti večje podpore v slovenskem javnem mnenju. Dr. Pirnat je stranko najprej pripeljal k SKD. Kasneje pa je pod vodstvom Marjana Vidmarja stranka prestopila k SDSS. To je bilo na kongresu v Topolšici leta 1995. Podpisan je bil poseben sporazum med predsednikom Narodnih demokratov Marjanom Vidmarjem in predsednikom SDSS Janezom Janšo. A vrnimo se še v čase nastanka SDZS.

Ustanovitev SDZS

Socialdemokratična pobuda je nastala iz stavkovnega gibanja v litostrojskih zavodih decembra 1987. Gospodarska kriza se je tedaj bližala vrelšču, povečala se je brezposelnost, kupna moč zaposlenih je občutno padla. Nizke plače so delavce dodatno vznemirile, zato so decembra 1987 prvič zagrozili in izvedli splošno stavko. Delavci Litostroja so se napotili pred skupščino in kasneje v Cankarjev dom, kjer so šele lahko dokončno ustanovili stavkovni odbor. Za predsednika so izvolili Franceta Tomšiča, ki je v Cankarjevem domu v improviziranem govoru podčrtal, da "potrebujemo sindikat, ki bo neodvisen od partije in vod-

stva, sindikat, ki bo ščitil delavce". 15. decembra 1987 pa je Tomšič predlagal sklep, da se ustanovi še Iniciativni odbor za ustanovitev Socialdemokratske zveze Slovenije (SDZS), ki bo delovala vzporedno in enakopravno z Zvezo komunistov Slovenije. Sklep je bil z dvigom rok in z aklamacijo sprejet.

Poleg Tomšičevega sindikata so v politično razgibanem letu 1988 opozorili nase še slovenski železničarji. 16. novembra 1988 se je v sindikalnem domu tozda za vleko vlakov v Ljubljani zbralo čez 500 delavcev, predvsem strojnega osebja iz vse Slovenije. Odločili so se za stavko (le eden je bil proti), izvolili stavkovni odbor in za njegovega predsednika Slavka Kmetiča, človeka, ki je bil zaradi političnih nastopov režimu trn v peti že od začetka 80. let. Tako kot v litostrojskem gibanju, se tudi ta stavkovni odbor ni omejil le na sindikalistične zahteve. Zahtevali so celo odstop predsednika jugoslovanske vlade. Stavka je stresla vso državo. Za razliko od litostrojske jo je organizirala osnovna organizacija sindikata strojnega osebja, ki je sicer sodila v okvir režimskega sindikata. V njej so se zbrali pokončni ljudje, ki niso ubogali direktiv visoke sindikalne politike. Njen predsednik v prelomnem letu 1988 je bil Mile Katić.

Toda proti napovedani stavki je nastopil tudi režimski sindikat. Po neuspešnih pogajanjih z vodstvom podjetja je stavkovni odbor zahteval, da se pogajanj udeleži tudi tedanji predsednik Izvršnega sveta in pristojni republiški sekretar. Po dveh dneh, od 27. do 29. decembra 1988 je bila stavka zaključena. Sindikat je v svojih osnovnih zahtevah uspel in čez mesec dni je iz stavkovnega odbora nastal prvi neodvisen demokratičen sindikat na železnici - sindi-

kat strojnega osebja Slovenije in Istre. Njegov predsednik je postal Slavko Kmetič. Oblast je za to stavko pripeljala stavkokaze iz Bosne pod pretvezo, da se med slovenskimi strojevodji širi neka infekcijska bolezen. Tako so hoteli zavreti stavko. Ko so prišli v Maribor, da bi prevzeli delo, in ko so ugotovili pravi razlog svojega prihoda, so sklenili, da ne bodo delali.¹² Tako imajo slovenski železničarji pomembno vlogo pri nastajanju neodvisnega sindikalnega gibanja in pri vzpostavljanju modernih družbenih struktur v Sloveniji.

France Tomšič je iskal podporo za ustanovitev stranke na vseh koncih. Med prvimi na Društvu slovenskih pisateljev. Sprejela sta ga mag. Rudi Šeligo in Veno Taufer. Oba sta idejo o ustanovitvi stranke pozdravila, enako tudi nekateri mediji, kot Mladina in Radio Študent. Drugi, in teh je bilo seveda več, pa so litostrojsko stavko in pobudo o ustanovitvi neodvisne politične organizacije ostro zavračali.

Vse leto 1988 se je Tomšič trudil ustanoviti socialdemokratično zvezo. Kot da je spoznal veličino in težo zalogaja, ki se ga je lotil, je iskal podporo in pomoč še pri drugih nastajajočih demokratičnih opcijah. Najprej je računal na Odbor za človekove pravice, vendar je Bavčar odločno nasprotoval ideji, da bi odbor sodeloval pri ustanovitvi stranke ali celo sam postal politična stranka, saj naj bi po njegovem mnenju opravljal poslanstvo zaščite človekovih pravic. Tudi s prostorom so imeli težave, saj naj bi bil Cankarjev dom nenehno zaseden. V času te trnove poti ustanavljanja zveze pa se je zgodilo nekaj dobrega. Pobudi se je pridružil še dr. Jože Pučnik.

V iniciativnem odboru SDZS, ki se je pripravljalo na ustanovitev, so 21. januarja

12. Manj znana je vloga sindikata pri preprečevanju t.i. srbskega mitinga resnice decembra 1989. Teden dni pred mitingom so sprejeli sklep, da ne bodo vozili vlakov z mitingaši, obenem pa so se dogovorili s hrvaškimi strojevodji, da bodo ti zaustavili kompozicije že v Vinkovcih. Slovenska vlada se je po zatrtjevanju Slavka Kmetiča odločila zavrniti miting šele po tej odločitvi sindikata.

13. Iniciativni odbor se je temeljito pripravil na kongres. Izdelal je plakat, ki je vabil na ustanovitev neodvisne politične organizacije, pripravili so statut zveze in več referatov. Pred začetkom ustanovnega zborja je režim storil vse, da bi bližajoči se dogodek minil neopazno. V ta namen so plakate, ki jih je dal izobesiti Iniciativni odbor za ustanovitev socialdemokratske zveze, ki so vabili na ustanovitev 'neodvisne' politične organizacije, 'pristojne mestne službe' v Ljubljani pospešeno odstranjevale.

14. Koordinacijska skupina, ki je pripravljala ustanovni zbor (bila je sestavni del Iniciativnega odbora, ki je takrat štel že okoli 1000 oseb), je v sestavi France Tomšič, dr. Jože Pučnik, dr. Katja Boh, Andrej Magajna, Uroš Šušterič, Slavko Sušec in Borivoj Terčelj na Mačkovo poslala naslednjo izjavo: "Na intervencijo Sekretariata za notranje zadeve mesta Ljubljana dva dni pred ustanovnim zborom SDZS dne 14. 2. 1989, da bo ustanovitev SDZS prepovedana samo zato, ker hočemo delovati izven SZDL, se je sestala koordinacija Iniciativnega odbora SDZS in daje naslednje izjavo: Socialdemokratska zveza Slovenije bo delovala v okviru SZDL. Zahtevamo pa, da nam bo zagotovljena avtonomnost in enakopravnost z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami v njej."

15. Že omenjenega sestanka republiškega partijskega vodstva z "zdravimi" silami 28. februarja 1989 (kmalu po ustanovitvi SDZS) so se ga poleg Milana Kučana udeležili še Miloš Prosenč, Rudolf Hribernik, Stane Potočar, Albreht Roman, Mitja Ribičič, Bogo Gorjan, Vinko Hafner, Sergej Kraigher, France Perovšek, Pavle Bajc, Ciril Ribičič, Vlado Klemenčič, Ignac Voljč in France Popit. Iz razprav izhaja strah pred tem, da bi delavce sindikalno in politično organiziral kdo drug kot zveza komunistov.

1989 spisali Programsko izjavo SDZS. Pri pisanju so poleg članov sodelovali tudi zunanji sodelavci, npr. dr. Frane Adam, Gorazd Drevenšek, Branko Gradišnik, Tit Turnšek, dr. Katja Boh, dr. Jože Mencinger, Andrej Magajna, Jaša Zlobec, dr. Rastko Močnik, Uroš Šušterič, dr. Bogo Kovač, dr. Gregor Tomc, Borut Meško, Bogomil Koželj, Vladimir Turk, Jože Kopše, Jože Rigler, Matjaž Balantič, Tone Frantar idr. Zapisali so, da se SDZS ustanavlja v času krize, ki je rezultat nedemokratske in ideološko obremenjene politične ureditve. Pri reformi političnega sistema so zahtevali ločitev zakonodajne, sodne in izvršne oblasti. Zahtevali so volilni sistem, ki bo temeljil na svobodnih, neposrednih in tajnih volitvah in bo lahko povsem uveljavil parlamentarno demokracijo. Poleg pravne države so se zavzeli za učinkovito gospodarstvo, v katerem se bo uveljavilo delo kot dobrina, podjetništvo in lastninski pluralizem. Sicer je večina predkongresnih dejavnosti potekala na Kersnikovi 4 v Ljubljani, na sedežu Univerzitetne konference ZSMS, ki je celo plačala račun za najem velike dvorane v Cankarjevem domu ob ustanovitvi zveze.

France Tomšič, Andrej Magajna in Gorazd Drevenšek so decembra 1988 javno najavili ustanovitev neodvisne politične organizacije. V sporočilu za javnost, ki ga je objavila Mladina in povzelo Delo, so med drugim zapisali, da se "socialni demokrati ne zavzemamo za diktaturo proletariata ali kakršnokoli drugo diktaturo, tudi ne za nasilni prevzem oblasti, pač pa za delovanje v parlamentarni demokraciji. Socialni demokrati tudi ne govorimo, da smo avantgarda, ker smatramo, da naj o tem odločajo posamezni družbenopolitični programi, ki na svobodnih in neposrednih volitvah dobijo večino glasov".¹³

Priprave na kongres stranke so bile v polnem teku, ko je bil France Tomšič dva dni pred ustanovnim kongresom poklican na upravo za notranje zadeve. Tam so ga pričakali predstavniki Mestnega sekretariata za notranje zadeve in ga opozorili, da v skladu z zakonodajo ne morejo izdati ustreznega potrdila o prigrasitvi omenjenega shoda (zborja), ker da vabi na ustanovitev neodvisne politične organizacije. Zahtevali so, da organizator prinese pisno izjavo, da bo SDZS delovala v okviru SZDL. France Tomšič je pisno zagotovilo obljubil samo zato, da bi predvideni zbor lahko izpeljali.¹⁴ Koordinacijska skupina se je v dilemi, ali omogočiti kongres in sprejeti diktat oblasti in končno ustanoviti zvezo, ali trmasto vztrajati na "neodvisnosti" in prestaviti kongres za nedoločen čas, pravilno odločila. Zvijajčno je ugodila zahtevi organov za notranje zadeve, hkrati pa predvidela, da bo evidentirani kandidat za predsednika zahtevo predstavil in hkrati tudi predlagal, da jo zbor prekliče oz. spremeni. Partija je te procese težko prenašala.¹⁵

Ustanovni zbor SDZS se je v veliki dvorani Cankarjevega doma, 16. februarja 1989, pričel ob 17. uri. V uvodnem govoru je France Tomšič podčrtal zgodovinski razvoj socialdemokracije, ter večkrat opominjal na četverico in represijo nad njimi ter jih primerjal s podobnimi dogodki iz zgodovine. Na koncu govora pa je prešel na naloge sodobne slovenske socialdemokracije: "Naša prva in najpomembnejša naloga bo, da skupaj z ostalimi demokratičnimi družbenopolitičnimi organizacijami izdelamo predlog nove slovenske ustave. V njej mora biti poseben poudarek na deklaraciji o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah... Predvsem pa je treba v novi ustavi zagotoviti tako suverenost Slovenije, ki ne bo nikoli več dala možnosti zapiranja državljanov Slovenije na zahtevo nekega kvazi-koman-

dnega mesta v Beogradu ali drugje, pa naj se ta skriva pod imenom KOS ali pa vojaška sodišča. Vse vrste obveščevalnih služb v SRS morajo biti podvržene strogi kontroli slovenskega parlamenta."

Drugi, nestrpno pričakovan referat je imel dr. Jože Pučnik. Govoril je o političnem pluralizmu, o tem, da sta ideji o partijskem sestopanju z oblasti in nestranskem pluralizmu le pravljici. Poudaril je, da se menjava oblasti v demokraciji ne dogaja s sestopanjem, temveč z demokratičnimi volitvami. Storititi je treba vse, je menil dr. Pučnik, kar je potrebno za izvedbo demokratičnih volitev: odpraviti ovire pri političnem organiziranju, patriarhalno pokroviteljstvo SZDL, korenito spremeniti volilni red, uzakoniti način financiranja vseh političnih organizacij itd. Zaključil je, da si bodo socialdemokrati prizadevali skupaj z demokratičnimi političnimi organizacijami za takšne spremembe, da se nikoli več ne bo ponovil totalitarizem.

Na ustanovnem zboru so izvolili le predsedstvo, ki so ga sestavljali France Tomšič, Andrej Magajna, Brane Gradišnik, Vitodrag Pukl, Boro Terčelj, dr. Katja Boh, Matjaž Šinkovec in Slavko Sušec ter svet stranke. Predsednika pa zaradi "varnostnih" razlogov niso izvolili. Izvolilo ga je predsedstvo na svoji prvi seji. Tomšič, ki je postal prvi predsednik sodobne slovenske socialdemokracije, je na osnovi nekaterih lastnih izkušenj trdil, da bi bilo prenevarno izvoliti predsednika že na ustanovnem zboru. Predsednik Sveta SDZS je postal Uroš Šušterič.

Pri nobeni nastajajoči zvezi ali gibanju ni bilo tako jasno izraženih zahtev za popolno politično neodvisnost kot pri socialdemokrati. To je bilo za tedanji sistem

nesprejemljivo vsaj iz dveh razlogov: ker se je ustvarjala realna politična alternativa, drugi vzrok pa je bil ta, da je ta alternativa organizirala delavce. To je predstavljalo večjo nevarnost za režim kot razna proliberalistična gibanja, ki so vztrajala zgolj na terenu osebne svobode oz. splošnih državljanskih pravic. Znano je, da je partija še leta 1988 zavračala socialdemokracijo. Kmalu za tem pa si jo je pričela privajati kot izvirno svojo. Ne oblast ne režimski mediji niso mogli zakriti prvorazrednega dogodka na slovenskem političnem prizorišču. So pa domači mediji o njem veliko bolj prikrojeno poročali kot pa tuji.¹⁶

Prve seje predsedstva, ki se je sestalo 8. marca 1989, se je poleg rednih članov udeležil tudi Erik Modic, kasnejši glavni tajnik, občasno pa še drugi aktivisti ali tisti, ki so bili kasneje imenovani vanj (npr. še dr. Jože Pučnik, Jožef Kopše itd). Bolj ko je SDZS dobivala ideološko podobo, več je bilo izstopov in novih pristopov. Mnogi so namreč pričakovali, da bo nastala marksistično usmerjena stranka. Priložnosti za ideološka obračunavanja je bilo vse več. Ena od pomembnejših je bila znamenito majniško zborovanje na Kongresnem trgu, na katerem je govoril tudi predsednik SDZS France Tomšič.

Imel je jasen in oster govor z naslovom "Svoboda Janše je naša svoboda". Tomšič je uporabil Janšo kot metaforo za trpljenje in hkrati hrepenenje po svobodi. Govor je zaključil, da si lahko "predstavljamo, da bi lahko dobro, predvsem pa mirno živeli tudi kot samostojna država v okviru Evropske skupnosti!" Na tem znamenitem shodu, ki so ga organizirali, ko so slovenske oblasti ponovno aretirale Janeza Janšo, je Tone Pavček¹⁷ prebral Majniško deklaracijo, od katere so se kasneje distancirali v ZSMS,

16. Bojana Leskovar je v Telexu celo zapisala, da so "Socialdemokrati tako povlekli prvo politično potezo, vstopili so v SZDL in tudi povedali, zakaj so to storili. Privlačnost SZDL je vedno večja", čeprav namiguje, da ta privlačnost temelji na prisili (29. 2. 1988). Novinar mariborskega Večera Vlado Paveo, ki ga je sicer najbolj motila napoved nove ustave, je opozoril, da so se s takšnim radikalizmom slovenski socialdemokrati bote ali nebote ujeli v lastno zanko. S tem, da ne sprejemajo vodilne vloge ZK in se otepajo sodelovanja s SZDL, si naj bi praktično zapirali možnosti za uresničitev svojega programa. V Delu je 17. februarja Boris Jež ugotavljal, da je Cankarjev dom postal že "politični odev", na katerem je bila "ustanovljena še socialdemokratska zveza". Tako kot drugi, tudi on ni pozabil napisati, da bo morala delovati znotraj SZDL - kot da je bil ta formalizem za slovenske novinarje najpomembnejši. Skratka, večina slovenskih medijev je vestno opravila svojo partijsko angažirano vlogo.

Tuji tisk je bil seveda veliko objektivnejši od domačega. Večina jih je podčrtala pomen ustanovitve stranke in vsem je bilo popolnoma jasno, da gre za veliko stvar.

17. Tonetu Pavčku je kasneje Mitja Ribičič očital, da piše 'žalostne' pesmi. Tone Pavček mu je na to zelo pomenljivo odvrnil: Res žalost, vendar moja zgolj! / A vaš zli posel nosil bol / je vsem in bolj od vsake rime / ostaja žalost domovine/.

češ da ni pravilno zastavila vprašanja mednacionalnih odnosov. Tomšičev govor je motil številne člane predsedstva in sprožil prva večja nezadovoljstva z njim. Nekateri so imeli tudi pomisleke do Majniške deklaracije, a je SDZS na seji predsedstva, 18. maja 1989, ki je bila že v novih prostorih na Sternenu 8, sprejela sklep, da podprejo Majniško deklaracijo v nespremenjeni obliki(!). Kot je znano, so režimske družbenopolitične organizacije sprejele alternativno Temeljno listino, ki je po svoji vsebini ostala znotraj socializma in Jugoslavije.

Pučnikov dvojni zalogaj - Demos in SDZS

Dr. Pučnik, žrtev komunističnih represij v petdesetih in šestdesetih letih, je bil v političnem "izgnanstvu" v Zvezni republiki Nemčiji sicer privrženec socialdemokracije, ni pa bil član nemške SPD, pa tudi nemškega državljanstva ni imel. Pučnik se je vrnil v domovino najprej kot sociolog in publicist. Njegova knjiga *Kultura, družba in tehnologija*, nekaj prispevkov v *Novi reviji*, kot tudi njegovo odlično predavanje na FDV (takratni FSPN), so že napovedovali njegov angažma v slovenski politični stvarnosti.

O prvih poskusih ustanavljanja socialdemokratske politične organizacije je prebral v dnevnem časopisu v Nemčiji. Pučnik se je nato pred ustanovitvijo pridružil skupini, ki je pripravljala ustanovni zbor socialdemokratske zveze. Na zboru je bil izvoljen v svet, kmalu nato pa je bil vključen v predsedstvo stranke.

Sredi 1989 so se pojavile prve težave v vodenju socialdemokratske zveze. Šele novembra so se na izredni seji predsedstva

odkrito pogovorili, a brez rezultatov. Skoraj vsi člani predsedstva so pritiskali na dr. Pučnika, naj kandidira za predsednika na 3. volilno-programski konferenci, ki je bila 24. novembra 1989 v Slonu v Ljubljani. Pučnik je pristal in podkrepil kandidaturo s programom, ki ga je že jeseni preverjal na terenu. Slovence je takrat najbolj pritegnila njegova teza o ogroženi existenci slovenskega naroda. Trdil je, da je gospodarstvo v akutni krizi, ki ogroža 'materialno osnovo slovenskega naroda'. Iz tega je izpeljeval še druge zahteve. Slovenska vlada naj bi nemudoma prenehala plačevati Beogradu vse dajatve, dokler se gospodarske razmere v Sloveniji ne bi normalizirale. Skupščina SRS pa naj bi sprejela zakon, s čimer bi opravičila nujne gospodarske in finančne ukrepe svoje vlade. Že takrat je predvidel novo slovensko valuto, povečanje pristojnosti slovenske državne banke itd. S tako jasnimi političnimi stališčem si je nabral nemalo simpatij v slovenski javnosti.

Na volilno-programski konferenci je tudi France Tomšič predstavil svoj program, ki je bil bolj socialno-sindikalistično obarvan, medtem ko je Pučnik v svojem 'državniškem' programu podčrtal nacionalni, gospodarski in osamosvojitveni vidik. Pučnikov program, naravnani na 'trenutek časa', je bil bolj sprejet. Tomšič je naposled umaknil kandidaturo, s čimer so se izognili glasovanju, dr. Jože Pučnik pa je bil z akklamacijo potrjen za novega predsednika Socialdemokratske zveze Slovenije. Kljub neurejenim razmeram v predsedstvu je pustil Tomšič dober vtis in vsi so mu priznavali izjemne zasluge ne le za ustanovitev socialdemokratske stranke, temveč tudi zato, ker je prebil led strankarskemu pluralizmu. Z dr. Pučnikom je slovenska socialdemo-

kracija dobila na čelo moža, ki je užival nesporen ugled med domačo vso slovensko opozicijsko inteligenco. Nastajanje Demosa se je pospešilo, ko je konec oktobra 1989 v sejni sobi na Komenskega 11 propadla več mesecev trajajoča t.i. okrogla miza, ki je bila še zadnja oblika formalnega nadzora nad politično opozicijo, ki jo je vodil Jože Smole. Opozicijske skupine so dr. Pučnika pooblastile, naj javno pove, da zapuščajo okroglo mizo, ker je v nasprotju s pričakovanji demokratičnih sil, ki so jo tudi predlagale, da je postala nesmiselna, saj se na njej razpravlja, medtem ko ima demokratična opozicija namen tvorno sodelovati pri vodenju države. Prekinitev sodelovanja opozicije z oblastjo je prvič objavila tudi slovenska televizija, ki jo je podkrepila s Pučnikovo izjavo, da je okrogla miza mrtva. To je bila prva skupna "košarica" opozicije vladajoči nomenklaturi.

Šele izkušnje iz t.i. okrogle mize so prisilile opozicijske politične organizacije k združevanju moči. SDZS je bila med najbolj zavzetimi pobudniki združevanja demokratičnih sil. Delovanje Demosa do oblikovanja njegove vlade je bilo najtesneje povezano z delovanjem SDZS. Celo stroške poslovanja je nosila sama. Ne gre zanemariti tudi dejstva - morda je to najpomembnejše, da so socialdemokrati praktično prenesli svoj program v Demos. Prvo formalno pobudo za skupen nastop "demokratične liste" je dal podpredsednik SDZS mag. Matjaž Šinkovec, sicer tudi avtor skupnega naziva slovenskih opozicijskih sil - "Demos". Ustanovitev združene opozicije - Demosa je šele pomenil nastanek pogojev za postopno odpravljanje enopartijske vladavine in osamosvojitve Slovenije.

Tako je bil 27. novembra 1989 sklenjen dogovor o ustanovitvi Demosa. Za predsednika so izbrali socialdemokrata dr. Jožeta Pučnika, ki je bil v svojih zahtevah jasn in bolj odločen, kot drugi. Sporazum so poleg dr. Jožeta Pučnika šele 4. decembra 1989 podpisali še dr. Hubert Požarnik (SDZ), Lojze Peterle (SKD) in Ivan Oman v imenu SKZ. Podpredsednika sta postala Lojze Peterle in dr. Dimitrij Rupel. SDZ je kljub drugačnim stališčem v tej stranki pripeljal v Demos dr. Hubert Požarnik. Omahovanja, ali se v polni meri priključiti Demosu ali ne, so ostala poslej le še pri Kmečki zvezi - zato formula 3+1 - saj je ta zveza želela samostojno na volitve. Toda prve dni januarja 1990 je vodstvo Kmečke zveze sprejelo sklep, da se v polni meri priključi Demosu oz. ostalim trem članicam: krščanskim demokratom, slovenski demokratični zvezi in socialdemokratom.¹⁸

Združitev opozicijskih zvez v Demos je dr. Jože Pučnik predstavil na novinarski konferenci 10. decembra 1989.¹⁹ V imenu vseh ustanoviteljic je sporočil zgodovinske besede, ki so pritegnile izjemno pozornost oblasti in javnosti: "Odločili smo se, da prevzamemo odgovornost za slovensko državo!"

Demos je deloval v bistvu z zelo jasnimi in enostavnimi programi, ki je imel dva sklopa ciljev: prvič suverenost Slovenije, in drugič, parlamentarni sistem s socialno in pravno državo. Januarja 1990, ko se je program dopolnjeval, je Janez Janša Demosov program dopolnil z vojaškim programom (eno verzijo je napisal Ivan Borštner), ki je šel v svojih konsekvencah najdlje, saj je govoril o lastni vojski kot predpostavki suverenosti.

18. V tem letu so se Demosu pridružili tudi Zeleni, Obrtniška stranka (kasnejša Liberalna stranka) in Sivi panterji.

19. Sporazum o ustanovitvi Demosa, združene opozicije (z datumom 8. januar 1990) so podpisali dr. Jože Pučnik in Andrej Magajna za SDZS, dr. Dušan Plut za ZS, dr. Rajko Pirnat za SDZ, Ivan Oman za SKZ in Alojz Peterle za SKD. Sporazum določa, da program Demosa izhaja iz Majniške deklaracije. Med drugim je določal razmerja med strankami, vlogo Predsedstva Demosa, ključnega organa, ki bi naj koordiniral delo vse opozicije. V praksi s tem ni bil zadovoljen Lojze Peterle.

20. *Socialdemokratska mladina (SDM) je bila ustanovljena 31. oktobra 1989. Bila je pobudnica in soustanoviteljica Mladinskega sveta Slovenije kot koordinacije mladinskih organizacij. Na podlagi njene pobude je bil ustanovljen Urad RS za mladino. Njen prvi predsednik je bil Matej Makarovič.*

Marca 1990 je SDM²⁰, strankin pomladek, kot prva politična organizacija v Sloveniji, dala pobudo z naslovom 'Svoboda za Slovenijo', s katero je zahtevala razpis referenduma za samostojno Slovenijo. Njen poziv je šokiral mnoge politične kroge v Sloveniji, večina pa jih je to razumela v kontekstu predvolilnih aktivnosti stranke.

Dr. Jože Pučnik je Demos spremenil v močan politični instrument že pred prvimi demokratičnimi volitvami. V začetku marca je na primer dal pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti t.i. tajnega uradnega lista, potem pobudo za spremembo ustave SR Slovenije, hotel je preprečiti popolnitev ustavnega sodišča še v okviru starega sklica skupščine ipd. Vse to je privedlo do tega, da je režim začel pregon zoper dr. Jožeta Pučnika. Ovadbo je podal vojaški tožilec. Na ljubljanski televiziji, ki je bila nenaklonjena Demosu, so to razlagali kot posebno uslugo dr. Jožetu Pučniku tik pred volitvami (!).

Prvi kongres za prve volitve

Prvi redni socialdemokratski kongres je bil v Cankarjevem domu 24. februarja 1990. V svojem nastopu se je dr. Jože Pučnik ostro lotil vlade, ki 'vlada na star način in z istimi ljudmi'. Ocenil je odnose v Demosu in zahteval, da mora Slovenija razglasiti za neveljavne vse zakone, ki preprečujejo njeno gospodarsko suverenost. Predvsem pa ostaja demokratičnim silam najpomembnejša naloga - priprava nove slovenske ustave. Ker je bil v tem času režim prisiljen popuščati pri legalizaciji političnih organizacij, je dr. Pučnik dejal, naj zaradi tega ne pričakujejo zahvaljevanj, še manj pa si naj za demokratizacijo ne prisvajajo zaslug. Priborjene svobode ne smemo razumeti

kot koncesijo oblasti. Pučnik je zelo konsistentno govoril o korakih demokratizacije in osamosvajanja Slovenije ter navajal tudi povsem konkretne ukrepe. V nadaljevanju kongresa so udeleženci zahtevali, naj Slovenci služijo vojsko v Sloveniji in naj se odpokliče slovenskega člana predsedstva SFRJ.

Dr. Jože Pučnik je na volitvah za predsednika dobil veliko podporo (od 162 delegatov kar 141 glasov). Za člane predsedstva so bili izvoljeni: mag. Matjaž Šinkovec, Erik Modic, Vitodrag Pukl, France Tomšič, Andrej Magajna, Branko Grims, dr. Katja Boh, Borivoj Terčelj in Štefan Vuček. Na prvi seji predsedstva so potrdili tudi nove zadolžitve v stranki. Za nove podpredsednike so bili imenovani dr. Katja Boh, Andrej Magajna, mag. Matjaž Šinkovec in France Tomšič, za predsednika predstavniškega sveta so svetu predlagali Braneta Grimsa, za predsednico Strokovnega sveta pa dr. Katjo Boh, ki jo je kmalu zamenjal Tit Turnšek, ki je bil hkrati predsednik Nadzornega odbora. Na tretji marčevski seji so izdelali tudi kandidatno listo za prve volitve.

Na prvih predsedniških volitvah je aprila 1990 Milan Kučan glede na druge procese v družbi dokaj presenetljivo premagal dr. Jožeta Pučnika, ki ni imel ustrezno vodene politične kampanje in zadostne podpore Demosovih strank. Poleg tega so mediji opravili svoje, prav tako pa so bili volilni odbori še v starih sestavah, iz časa, ko demokratičnih volitev sploh še ni bilo. Sočasno so bile aprila že omenjene prve demokratične volitve v tedaj še tridomno Skupščino socialistične republike Slovenije. Skoraj polovica delegatov-poslancev je bila izvoljenih iz Ljubljane, iz Maribora pa npr. kar enajstkrat manj! Socialdemokra-

ti, ki so že pred volitvami v imenu besedo 'zveza' zamenjali z besedo 'stranka', so prejeli 79.950 od skupaj 993.743 glasov, kolikor jih je bilo porazdeljenih med devet novih parlamentarnih strank, kar je nekaj manj kot 8%. Izmed socialdemokratskih kandidatov je bilo izvoljenih šest poslancev v DPZ: v 2. volilni enoti (VE) France Tomšič, v 11. VE dr. Katja Boh, v 12. VE Vitodrag Pukl, v 5. VE Andrej Magajna, v 1. VE Matjaž Šinkovec in v 14. VE Slavko Kmetič. V Klub poslancev pa so bili vključeni še poslanci iz Zbora občin (Anton Rojec, dr. Ivan Vivod, Metod Šonc in Ervin Kokošinek) ter poslanci Zbora združenega dela (Andrej Muren, Stanislav Eržen, Jožef Pušnik, Jože Studenčnik, Silvo Berdajs, Valentin Prelovec, Marjan Vilfan, Viljem Mak in Marija Lončar). Vodja poslanskega kluba je bil Andrej Muren, tajnik poslanske skupine Miha Lesar, vodja pisarne pa Marjana Vidrih.

SDSS je bila na podlagi sklepa Predsedstva Demosa statistično upravičena do 3,3 mandata v novi vladi. Izračun je pokazal, da je do največ mandatov in s tem do največjega vpliva upravičena SKD (5,9%). Predsednik dr. Pučnik je v teh odločilnih dneh vodil pogovore o oblikovanju vlade, med drugim tudi z delegacijo Demosa, ki se je pogajala z ZSMS-Liberalno stranko. Po neuspešnih pogajanjih in po nekaj notranjih trenjih (npr. predstavnik Zelenih dr. Leo Šešerko je nasprotoval, da bi dr. Bučar prevzel mesto predsednika skupščine) je Demosu le uspelo oblikovati vladno ekipo in razdeliti še druge pomembne funkcije v izvršni in skupščinski oblasti.²¹

Poslanci SDSS so prevzeli nekatere odgovorne parlamentarne funkcije. Podpredsednik Skupščine republike Slovenije je postal Vitodrag Pukl, Matjaž Šinkovec pa

predsednik vplivne Komisije za mednarodne odnose. SDSS ni bila zadovoljna z doseženim rezultatom. Na aprilski seji (12. 4. 1990) so zamenjali volilni štab in analizirali situacijo. Na sedežu so kot glavnega tajnika zaposlili Erika Modica, ki mu je dr. Pučnik najbolj zaupal. Sicer pa se je začela stranka pripravljati na sestavo vlade. Na tej seji je s funkcije podpredsednika odstopil tudi France Tomšič, saj je prevzel vodenje Zveze neodvisnih sindikatov Slovenije. Junija so precej pozornosti namenili organizaciji stranke. Predlog je pripravil Predstavniški svet. Predsedstvo je sprejelo tri-nivojsko organiziranost: republiška - občinska - krajevna. Regijska je obstajala le kot koordinacija med občinsko in republiško ravni. Poleti so sedež centrale stranke preselili na Komenskega 11.²²

SDSS je iskala podporo pri svojem vključevanju v mednarodne zveze, pa tudi konkretno pomoč, zlasti pri avstrijski in nemški sestrski stranki, a ostala pri tem večkrat zelo razočarana.²³

Na izredni seji predsedstva 5. oktobra 1990 je SDSS sklenila predlagati plebiscit o slovenski samostojnosti, če ne bi mogli v najkrajšem času sprejeti nove ustave. Razlogov za hitro ukrepanje je bilo vse več. Na skupnem sestanku vseh parlamentarnih strank neposredno po zasedbi bivšega sedeža Republiškega štaba TO, so predlagali, da bi v primeru izrednih razmer dr. Jože Pučnik vodil usklajevanje slovenske politike. To je bila 'funkcija', za katero si niso množično prizadevali. Pomenljivo je, da je ta predlog podprla tudi stara nomenklatura. V tem času pa se začnejo tudi Pučnikove težave v stranki oz. natančneje, v nekaterih občinskih organizacijah, ki pa jih je uspešno saniral.

21. *Predsedstvo Demosa je v začetku januarja 1991 sprejelo sklep, da se stari sporazum o ustanovitvi Demosa nadomesti z novim, in sicer s Sporazumom o delovanju koalicije Demos (4. januar 1991). Demosu sta se namreč priključili še dve stranki (Liberalna stranka in Sivi panterji), spremembam in dopolnitvam sporazuma pa so botrovale tudi druge stvari. Sporazum je predvidel nekaj novih organov, med drugim najvišjega, to je Svet Demosa, ki ga predstavljajo predsedniki strank Demosa in njihovi namestniki. Predsednik Sveta Demosa je postal dr. Jože Pučnik, člani pa še Lojze Peterle, dr. Dimitrij Rupel, dr. Dušan Plut, Ivan Oman, Franc Golja, mag. Matjaž Šinkovec, Ignac Polajnar, Spomenka Hribar, Marjan Podobnik, dr. Božidar Voljč, Danijel Malenšek in dr. Franc Zagožen.*

Dr. Franc Zagožen je postal vodja poslanskega kluba Demos. Tega so sestavljali še vodje poslanskih skupin strank v skupščini: dr. Božidar Voljč, Marjan Podobnik, mag. Matjaž Šinkovec, Franc Golja, Spomenka Hribar, Anton Tomažič in Ignac Polajnar. Ivan Bizjak in Franci Feltrin sta bila namestnika vodje poslanskega kluba Demos.

22. *SDSS je na skupni seji predstavniškega in strokovnega sveta, kluba poslancev ter predsedstva 20. avgusta 1990 v zvezi z delovanjem vlade med drugim izpostavila "nujnost, da se zajezi odlivanje denarja", neprimerno delovanje zunanega ministra dr. Rupla in vprašanje gospodarskega bankrota Maribora ipd. Posebej so poudarili, da socialdemokratski ministri zelo slabo sodelujejo s stranko (Marjan Kranjc, dr. Katja Boh, dr. Jože Mencinger).*

23. Še enkrat naj ponovimo, da ustanovitve SDZS niso podprli nemški socialdemokrati. Tudi od drugih strank evropske socialdemokracije ni bilo prave podpore. Tako so na enem izmed pomembnejših mednarodnih posvetov na Dunaju udeleženci govorili o tem, da bi se morali socialdemokrati postaviti po robu narodnoosvobodiljskim težnjam v Srednji Evropi. Ideolog tedanje SPD Peter Glotz je celo predlagal, da se naj socialdemokrati v srednjeevropskem prostoru vrnejo k federalističnim idejam Karla Rennerja in Ota Bauerja iz začetka tega stoletja, ki sta jih jasno zavrnila že Dragotin Lončar in Albin Prepeluh. Predsednik SDSS dr. Jože Pučnik ga je na tem posvetu prepričljivo zavrnil ("odkod le velikim narodom taka pravica") in celo poudaril, da je nacionalna identiteta (ne šovinizem) prevladujoča izrazna oblika slovenskega naroda, ki se želi enakopravno vključiti v Evropo (Delo, 5. 9. 1990).

24. Ob svoji drugi obletnici februarja 1991 je imela stranka po tedanjih podatkih okoli 3000 članov. Organizirana je bila v 47 občinah, kar je pomenilo 75% pokritost terena.

25. Emil Milan Pintar je še kot "minister" za znanost v Šinigojevi vladi preko dr. Veljka Rusa navezoval stike z dr. Pučnikom. Ko je bil Pintar še šef t.i. vlade v senci, je prišel ponuditi usluge s posredovanjem dr. Rusa. Dejal je, da ima dovolj "betonskih glav" v tedanji stranki demokratske prenovne (SDP) in da bi prestopil v SDSS. Na mariborskem kongresu, spomladi 1992, pa je že nastopil in bil celo izvoljen v predsedstvo stranke. Svoje nadaljnje delovanje v stranki je kasneje pogojeval s podpredsedniškim mestom, a je to možnost dr. Jože Pučnik zavrnil. Na celodnevni seji predsedstva 11. januarja 1992 so se socialdemokrati zavzeli za čimprejšnje volitve, pripravljene pa so se bili pogovarjati tudi o morebitni novi, začasni 'ekspertni' vladi do novih volitev. Pučnik je za Mladino izjavil, da bi bila idealna brez SKD in SDP, s katero 'ne vidi možnosti za koalicijsko pogodbo'. Februarja so imenovali volilni štab, ki ga je vodil Borivoj Terčelj. Vodil je mestno organizacijo SDSS in deloval proti ljubljanski Demosovi vladi Marjana Vidmarja, ki je kot osamljen otok kljubovala nenehnim pritiskom stare politične in medijske nomenklature.

Kmalu po uspešnem plebiscitu je v januarju 1991 predsedstvo SDSS zahtevalo od vlade, da se jasno opredeli do njenih zahtev. Te so: gospodarska reforma, socialni program, reforme v sistemu javnih občil, vprašanje partijskega premoženja in odnosov do Beograda. Menili so, da Demosova vlada dobro dela, da pa je slabo predstavljena v javnosti. Dana so ji bila tudi prva dobronamerna opozorila, da naj bolj sledi Demosovim ciljem. Povsem jasno pa so že zagovarjali odhod iz federacije. Večjo pozornost pa so namenili tudi strankarski terenski organizaciji.²⁴

Med vojno za Slovenijo so socialdemokrati začeli z intenzivno diplomatsko akcijo in poskušali preko svojih mednarodnih zvez vplivati na evropsko diplomacijo. Po njej je SDSS poslala predloge za skupno sejo vseh treh zborov tedanje skupščine, v katerih izpostavlja, da je Slovenija suverena država, ki ima z Jugoslavijo le meddržavni odnos, in da se po moratoriju ponovno uveljavijo vsi zadržani osamosvojitveni zakoni. Te zahteve je podpisal predsednik SDSS dr. Jože Pučnik. Kmalu nato je predsedstvo izdalo še posebna stališča in predloge v zvezi z izvajanjem Brionske deklaracije.

Prehod iz leta 1991 na 1992 označuje čas krize Demosa, notranjega razcepa SDZ in kriza Peterletove vlade. Klice razpada Demosa, ki smo jih opisali, so prišle s strani SDZ. V tem času pa so zanimive tudi kadorske novice pri SDSS.²⁵

SDS – POVEZOVALKA STRANK SLOVENSKE POMLADI

Iskanje identitete SDSS – od mariborskega do litostrojskega kongresa

Po razhodu s SDZ se Janez Janša ni želel vključiti v stranki, ki sta nastali iz nje (demokrati in narodni demokrati). Vse bolj tesno pa je bilo njegovo sodelovanje z dr. Jožetom Pučnikom, ki je v prvih mesecih 1992 pripravljaval stranko na njen drugi kongres. Vstop Janeza Janše v Pučnikovo stranko je bil eden od najpomembnejših v novejši slovenski politični zgodovini, ki je po svojih pomenljivih posledicah primerljiv le še z vstopom dr. Janeza Drnovška v LDS. SDSS je na kongresu zaožroževala svojo organizacijo, pripravila in sprejela nov statut in program stranke. Na II. kongresu v Mariboru, ki je bil 3. in 4. aprila 1992, so bili v predsedstvo izvoljeni dr. Jože Pučnik, Janez Janša, Erik Modic, France Tomšič, dr. Andrej Ocvirk, Marjan Kranjc, Marko Selan, Barbara Medved, Vitodrag Pukl, Emil Milan Pintar, Branko Grims, Peter Vujevič, Polona Terčelj, Ivo Hvalica, dr. Janko Prunk, Peter Lešnik, Vladimir Kolmanič, Matej Makarovič, Josip Rugelj in Andrej Žorž. Predsednik Nadzorne komisije je postal Boris Nemeč, vodja poslanskega kluba pa Andrej Muren.

Predsednik stranke je ostal dr. Jože Pučnik, podpredsednika Janez Janša in Vitodrag Pukl, pa sta bila izvoljena izmed članov predsedstva na prvi seji predsedstva. Glavni tajnik je ostal Erik Modic.

Mariborski kongres bo v zgodovini stranke zapišan kot kongres iskanja strankine identitete. V kongresnih tezah je dr. Jože Pučnik navedel nekaj (do)tedanjih osrednjih

političnih ciljev stranke (večstrankarska parlamentarna demokracija, samostojna in suverena Slovenija, nova slovenska ustava, pravna in socialna država in temeljita reforma gospodarskega sistema). Glavne določujoče lastnosti stranke so bile po mnenju tedanjega predsednika tipično zahodnoevropske. SDSS je prevzemala vrednote zahodnoevropske socialne demokracije, ki ima svoje korenine v krščanstvu, evropski humanistični filozofiji, razsvetljenstvu in v demokratičnem delavskem gibanju. Poseben poudarek je bil na razsvetljenstvu, ki je postavilo posameznika kot umno bitje, ki se vključuje v družbo. Vrednotna podoba SDSS je bila utemeljena na treh stalnih vrednotnih postavkah: svoboda, pravičnost in solidarnost.

V čem bi bila ta novost glede na star program? Pučnik je menil, da bistvenih vsebinskih razlik ni, le da so postale prioritete drugačne, tj. reforma socialnega in gospodarskega programa. Pučnik je v njem natančno ocenil dokaj težavno pozicijo socialdemokratov. Imeli naj bi ime, ki v desnem polu ljudi vzbuja sumničenje, pri levem, ki sicer sprejema ime, pa je jasno, da zanje ne bodo volili (!).

Kljub temu, da je Demos še naprej razpadal, je premier zavračal nekatere predloge o rešitvi situacije, npr. predlog o rekonstrukciji ali čimprejšnje volitve. V knjigi Premiki je Janez Janša zapisal, da je 'sedemnajstega aprila 1992 propadel zadnji poskus, s katerim smo hoteli doseči soglasje glede kompromisnega predloga volilnega sistema. Zlasti Jože Pučnik in jaz sva se zelo trudila in opravila vrsto pogovorov s predstavniki večine strank. Obema je bilo jasno, da je to zadnja priložnost za Peterletovo vlado, da zdrži do čimprejšnjih volitev'.

26. Najverjetneje so se zaradi občutka majhnosti - kar so nesporno dokazale volitve leta 1992 - pred litoistrojskim kongresom ponovno obudile ideje o združevanju. Vendar s kom? Združevanje s SDP ni imelo nikakršnih možnosti, tudi 'seansa' s socialisti se je hitro izkazala kot nerealna. Tik pred litoistrojskim kongresom so socialisti pogojevali svoj prihod k SDSS s soglasjem za predsednika združene stranke. Nasprotovali so namreč temu, da bi stranko vodil Janez Janša. Ideja o združevanju je v SDSS kmalu poniknila; ne pa tudi pri drugih, saj je imela SDSS nekaj, kar je zelo privlačilo tako SSS kot tudi SDP. To je bilo (socialdemokratsko) ime.

Odnosi s SKD so se spomladi 1992 dodatno zaostri. Danes se največ krivde za krizo Demosa pripisuje predsedniku prve slovenske vlade. Vendar je bolj verjetno, da je bil tako on kot tudi drugi akterji konfliktov v Demosu, le žrtev 'nasvetov' od zunaj, ko so postopoma razbijali enotnost Demosa. Zaradi vsega tega se je tudi SDSS začela približevati konceptu "pragmatične povezave strank na sredini", ki bi kot koalicija z omejenim mandatom imela nalogo, da vodi državo do naslednjih volitev. Svoje sodelovanje so socialdemokrati pogojevali z nekaterimi programskimi zahtevami na področju zakonodaje.

Ne bi mogli trditi, da je padec Peterletove vlade škodoval ravno njemu in njegovi stranki. SKD je odigrala vlogo žrtve, kar je volilno telo dobro nagradilo. Napetost med SKD in SDSS je rasla sočasno s krizo Demosa in dosegla višek v predvolilni tekmi leta 1992. SKD je uspešno razširjala tezo o 'izdajstvu' Jožeta Pučnika, časopis Slovenec pa je celo objavil vest, da je dr. Pučnik utajil davek, kar je bila čista izmišljotina. To, da je spomladi 1992 SDSS umaknila podporo Peterletovi vladi, je obrazložila v daljšem poročilu predsedstva. Premierju so očitali, da ni poslušal predlogov o zamenjavi nekaterih ministrov, uveljavljal naj bi le stališče svoje stranke. Ko je postalo jasno, da volitev ne bo kmalu - to je bil pogoj, da SDSS ostane še naprej lojalna Peterletovi vladi, in ko si Peterle ni uspel zagotoviti zadostne podpore v parlamentu - je SDSS umaknila podporo njegovi vladi.

V novi vladi je SDSS dobila prvega podpredsednika dr. Jožeta Pučnika, nato še ministre za obrambo (Janez Janša), za promet in zveze (Marjan Kranjc), za Slovence po svetu in manjšine (dr. Janko Prunk). Čas je pokazal, da je bil vstop v to vlado -

navzlic nevzdržnim razmeram za stranko v Peterletovi vladi - velika napaka, kar se je poznalo na kasnejših volitvah.

Volitve 1992 so bile hladen tuš za SDSS, stranka je padla na najnižjo točko v svojem razvoju in le dovolj nizek prag ji je zagotovil vstop v parlament. Volilni sistem, kakršen je bil, je omogočil triumfbivših družbenopolitičnih organizacij. Zmagala je LDS, ki je dobila 278.851 glasov pred SKD (172.424), ZL (161.349), SNS (119.091) in SLS (103.300). Zadnja - osma, ki se je uvrstila v DZ je bila SDSS z vsega 39.675 glasovi, kar je pomenilo le 3,34% razdeljenih glasov. V tem primeru je vstop v Državni zbor omogočila le obstoječa volilna algebra oz. veljavna inačica D'Hondtovega modela, ki predpostavlja pač takšno delitev mandatov in ki je po naključju najbolje (od)služila ravno SDSS. Prvotno je bil ta sistem "pisan na kožo" drugim. SDSS je po teh volitvah dobila 4 mandate.

Med slabimi rezultati so najboljše dosegli: dr. Jože Pučnik (11,12%), Janez Janša (11,03%), Drago Šiftar 8,32%, ter po vrsti še Rudolf Petan, Milan Zver, Miroslav Luci, Jože Vencelj itd. Dr. Pučnik in Šiftar sta bila neposredno izvoljena, Vitodrag Pukl in Ivo Hvalica pa zaradi visokega mesta na nacionalni listi. Slednji je bil v parlamentu zato, ker je Janez Janša še nekaj časa zasedal položaj obrambnega ministra.²⁶

Takoj po volitvah so se začela pogajanja o vstopu SDSS v t.i. drugo Drnovškovo vlado. Na začetku so v SKD svojo udeležbo pogojevali z udeležbo SDSS, kasneje pa so to zahtevo umaknili in se strinjali le s pogodbo med njimi in LDS. SDSS je vztrajala na enakopravnem sodelovanju v vladi, ki naj bi jo izražala koalicijska pogodba med LDS, SKD in SDSS. Z Združeno

listo je imel premier bilateralni sporazum o sodelovanju. Šele 20. januarja 1993 so v LDS in SKD pristali na to, da se kot enakopraven partner v vladno koalicijo vključi tudi SDSS. To je bil pomemben pogajalski uspeh številčno šibke SDSS.

Delo poslanske skupine v sklicu 1992-1996 je zaznamoval seveda dr. Jože Pučnik. Med drugim je vodil preiskovalno komisijo državnega zbora o raziskovanju povojnih množičnih pobojev, pravno dvomljivih procesih in drugih tovrstnih nepravilnostih. Komisija je pripravila obsežno poročilo, ki ga je poimenovala 'vmesno', saj ni uspela zaključiti vsega zastavljenega dela, predvsem ji ni uspelo preiskovati t.i. pravno dvomljivih procesov. Prav tako ni mogla oblikovati skupnih ugotovitev, saj je šest članov komisije in sicer Miran Potrč, dr. Janko Predan, Maks Lavrinc, Danica Simšič, Zmago Jelinčič ter Maria Pozsonec preglasovalo dr. Pučnika in sprejelo drugače oblikovane ugotovitve in predloge sklepov. Dr. Pučniku s štirimi člani (Ignac Polajnar, Alojzij Metelko, Sašo Lap ter Andrej Lenarčič) ni preostalo drugega, kot da so oblikoval ločeno mnenje. Pred komisijo je bilo v zvezi s povojnimi poboji zaslišanih sedem preiskovancev, in sicer Albert Svetina, Bojan Polak, Zdenko Zavadlav, Anton Zgonc, Zoran Polič, Janez Japelj in Mitja Ribičič. Že omenjena manjšinska skupina članov parlamentarne komisije je sprejela predlog sklepov, za kar ni dobila podpore večine s Potrčem na čelu. In kaj je Pučnik predlagal: najprej sklep, da DZ ugotavlja, da pravno in moralno odgovornost za izvršene povojne množične poboje nosi vodstvo Komunistične partije, ki je v povojnih letih imelo absolutno oblast v Sloveniji. Nadalje, da DZ ugotavlja, da je RS iz pravnih in kulturnih razlogov dolžna primerno pokopati ostanke žrtev množičnih pobo-

jev, primerno označiti grobišča in popraviti krivice, kolikor je danes to še mogoče, in tretjič, DZ zahteva, da Slovenija pripravi vse pravne in materialne pogoje, da sodne oblasti natančno določijo, v katere kategorije zločinov sodijo povojni poboji ujetih vojakov in civilistov na Slovenskem in kazensko pravno ukrepajo. Tudi tako oblikovani sklepi so bili za nekatere preveč. Pučnikova zahteva, da državni zbor obravnava to poročilo, je ostala neizpolnjena.

Slovenija je za razgradnjo totalitarnega režima naredila najmanj, je trdil dr. Jože Pučnik. Bil je prepričan, da je v ospredju pri tem Nemčija. V Slovenijo je namreč sredi devetdesetih let SDS povabila predstavnik Gauckovega inštituta, ki je dobro predstavil izkušnje v Nemčiji, dr. Jože Pučnik pa je bil večkrat gost nemške države, ko so obravnavali odnos do totalitarne preteklosti v drugih postkomunističnih državah. Med drugim je dr. Pučnik zelo natančno opisal dogodke v državnem zboru, ko sta SDS in SKD predložili resolucijo o protipravnem delovanju totalitarnega komunističnega režima v Sloveniji ter zakon o sredstvih in pogojih premagovanja posledic komunističnega režima. Razlagal je razmere, kako je večina v državnem zboru zavrnila oba dokumenta, češ da sploh nista potrebna. Kasneje so nekateri predlagali resolucije, a razmere, da bi jih sprejeli, še niso bile zrele. Pučnik je menil, da je bila slovenska oblika komunizma avtohtona in bolj represivna kot v preostalih delih države. To je tudi razlog, da se pravni postopki tako zelo vlečejo.

V tem sklicu so precej pričakovali tudi od Preiskovalne komisije o parlamentarni preiskavi o politični odgovornosti posameznih nosilcev javnih funkcij za aretacije, obsodbe in izvršitev obsodb proti Janezu

27. Sicer sta za predsednika kandidirala dr. Andro Ocvirk in Janez Janša. Od 216 glasov je Janez Janša na tajnih volitvah prejel 198 glasov, njegov protikandidat 12, 6 glasovnic pa je bilo neveljavnih.

Janši, Ivanu Borštnerju, Davidu Tasiču in Franciju Zavrlu, ki jo je najprej vodil Igor Bavčar, po njegovem odstopu pa Vitodrag Pukl. Vendar ta komisija ni pripravila nobenega poročila.

Aprila 1993 so se socialdemokrati odločili, da bo naslednji kongres v Litostroju.

Tretji kongres in vzpon SDS

Prihodu Janeza Janše v SDSS je, kot smo že omenili, nedvomno botroval razpad SDZ, a tudi, kot je ob prihodu dejal, vrednote, ki jih je delil z njo. Na to pomembno odločitev pa je nedvomno vplivalo tudi iskreno sodelovanje z dr. Jožetom Pučnikom. Dr. Pučnik je zaradi prevelike obremenitve in takratnega poslabšanja zdravja napovedoval 'prepušitev stranke mladim' že kmalu po volitvah. Do večjih razhajanj v stranki kljub evidentni krizi ni prišlo.

Precej simbolike je bilo v tem, da si je stranka za prizorišče tega kongresa izbrala dvorano v litostrojskih zavodih, kjer je bila tudi spočeta. Mediji so še isti dan prikazovali stisk roke dveh kolegov in sopotnikov pri osamosvajanju in demokratizaciji Slovenije. Stari predsednik, dr. Jože Pučnik, je svojemu nasledniku Janezu Janši zaželel uspešno vodenje stranke.²⁷

V novo predsedstvo so bili izvoljeni: dr. Božidar Brudar, Branko Grims, Ivo Hvalica, Andrej Levičnik, Miroslav Luci, Matej Makarovič, Barbara Medved, Erik Modic, Rudolf Petan, dr. Jože Pučnik, Vitodrag Pukl in Drago Šiftar.

Litostrojski kongres bo v zgodovino stranke zapisan kot prelomen. To so zaznali tudi nekateri mediji, ki so spremljali kon-

gres. Slovenec se je v osrednjem komentarju vprašal, ali gre SDSS v napad. Zelo kritična Janševa analiza volitev 1992 ter na kongresu predložena resolucija o slovenski stvarnosti sta to potrdili.

Že na kongresu je bilo čutiti, da v stranki ponovno razmislijo o svoji podobi, ki je bila morda preveč 'evro-socialdemokratska' in premalo blizu domačim razmeram. Po mnenju Janše stranka ne more delovati izven narodnega konteksta. Prav to filozofijo je poskušal uveljaviti že na 3. kongresu SDZ, na katerem se je zgodil razcep. Kongresna resolucija, ki torej predstavlja dopolnitev identitete SDSS, v prvem poglavju govori o vlogi stranke pri uveljavljanju demokracije in samostojnosti Slovenije.

Prvo sejo novega predsedstva je 20. maja 1993 vodil novi predsednik Janez Janša. V nasprotju s pričakovanji ni bilo "revolucionarnih" sprememb. Na seji je Erik Modic iz osebnih razlogov odstopil od ponovne kandidature za glavnega tajnika stranke. Zamenjal ga je Branko Grims. Na naslednji seji je bil za predsednika novega Strokovnega sveta imenovan Milan Zver, sicer vodja kabineta ministra Janeza Janše, ki na 3. kongresu zaradi te službe ni kandidiral v noben strankin organ.

Sledilo je intenzivno strankarsko življenje, ki je povečalo njeno vidnost v slovenski politični javnosti. Kljub temu, da je bil predsednik SDSS še član vlade, to ni predstavljalo ovire, da ne bi SDSS odločno opozarjala na njene stranpote. Avgusta je zahtevala spoštovanje koalicijskega dogovora od ministrov LDS, obenem pa je tudi zahtevala, da se mariborska afera z orožjem čimprej razišče. Jeseni je reagirala na neustrezno pokojninsko politiko, prepočasne priprave na lokalno reformo, na proračun-

ski memorandum, na nefunkcioniranje sodne veje oblasti ipd. Intenziviralo se je tudi delo na terenu, v občinskih odborih. Oktobra je tedanji predsednik Strokovnega sveta predlagal organizacijsko in kadrovske sestavo tega telesa, ki je vključevala celovito mrežo strankine dejavnosti (strokovno-politično, poslovno, interesno, klubsko, forumsko in društveno). SDSS je kmalu postala precej številčna, z močno razvejano mrežo, s katero je želela omogočiti sodelovanje čim širši zainteresirani javnosti.

Odhod SDSS iz vlade

Tudi v letu 1994 se odnosi v koaliciji niso bistveno izboljšali. LDS je še naprej kršila določila koalicijske pogodbe. Januarja je vodstvo SDSS tudi prvič razpravljalo o spremembah skupne podobe stranke, stranka pa si je z akcijo samofinanciranja za silo izboljšala gmotni položaj. Pridobila je nekaj novih prostorov na Poljanski v Ljubljani, kjer je delovalo tudi Društvo Ivan Cankar, ustanovljeno sicer že leta 1992.

Odnosi v koaliciji so se zaostrovali vzporedno z bližanjem t.i. blejskega združitevne kongresa med LDS in t.i. 'malo koalicijo' (Z-ESS, DS in SSS). SKD je v tem času poslala SDSS pobudo za združitev v enotno stranko. SDSS se je odzvala tako, da je SKD predlagala takojšnje pogovore o sodelovanju. Istočasno se je rodila še ena pobuda - za protikorupcijsko gibanje. Še prej se je Strokovni svet SDSS lotil akcije, ki je bila kasneje najverjetneje eden od glavnih razlogov za odstranitev ministra Janše iz vlade. Šlo je za zahtevo, da bi vlada bolj transparentno reševala slovensko-jugoslovanske dolgove pri tujih komercialnih bankah. Nastal je hud spopad med Strokovnim svetom - zanj je dr. Jože

Zagožen pripravil kritično analizo - in vladno komisijo. Dr. Zagožen, dejaven že iz začetkov SDZ, je postal tudi prvi predsednik Socialdemokratskega gospodarskega foruma SGF, ki je bil ustanovljen 4. junija 1994 v Izoli. Njegov osnovni namen je bil, da se sliši glas podjetnikov, ekonomistov in gospodarsko razmišljajočih članov SDSS in njenih simpatizerjev ter da pripravijo alternativni gospodarski program, da opozarjajo na napake in stranpote vladne gospodarske in finančne politike. Pripravili so program, ki je temeljil na programu in vrednotah, ki si jih je zastavila SDSS.²⁸

Še preden je SDSS dokončno zgradila razvejano mrežo interesnih organizacij in forumov, se je na političnem terenu pripravljalo nekaj, kar je trajno zaznamovalo slovensko politično sceno in politična razmerja - afera Depala vas. Sledili so politično napeti marčevski dnevi. Večina strankinih ravnanj je bila odvisna od dogodkov na Ministrstvu za obrambo, še zlasti po t.i. Depali vasi v nedeljo zvečer 17. marca 1994, ko so pripadniki varnostne službe Ministrstva za obrambo končno ujeli registriranega sodelavca Ministrstva za notranje zadeve z vojaškimi dokumenti. Sledili so vroči in napeti dnevi. 21. in 22. marca 1994 je predsednik SDSS dvakrat pisal predsedniku vlade. Prvo pismo je napisal še isto uro, ko ga je dr. Drnovšek pisno obvestil, da se je odločil za zamenjavo obrambnega ministra.

Druge stranke so dokaj zmedeno spremljale te dogodke, vključno s pomladnimi. SLS s svojo tradicionalno držo 'božje previdnosti' ni bistveno pripomogla k obrambi Janeza Janše in SDSS, SKD pa je bila deloma vpletena v njegovo odstranjevanje iz vlade. Le narodni demokrati, majhna zunajparlamentarna stranka, formalna naslednica

28. Forum je imel svoj statut, organe, žiro račun in blagajno. Forum pa je imel še en cilj. Člani gospodarskega foruma so tudi poslovno sodelovali, zato so ustanovili klub podjetnikov. Odziv na ustanovitvev SGF je bil velik, tako na ustanovnem kongresu kakor tudi na ostalih privreditvah foruma. Forum je imel svoje prostore na Dalmatinovi ulici v Ljubljani, zraven prostorov Nove revije, s katero je SDSS odlično sodelovala. Mnogi njeni sodelavci so v SDSS razpoznavali kontinuiteto Demosa. V gospodarstvu je bilo drugače. Nihče od direktorjev velikih podjetij ali znanih ekonomistov se ni upal pridružiti temu forumu SDSS, četudi so se strinjali s politiko stranke. Nasprotno pa se je forumu pridružila množica malih podjetnikov in obrtnikov, ki so v SDSS videli upanje, da bo gospodarska politika države kdaj tudi njim naklonjena. SGF je to novo politiko začrtal že pred 15 leti, z jasnim zagovarjanjem modela socialno-tržnega gospodarstva, kot sistem tržnega gospodarstva, kjer država predstavlja tisti nujno potrebni korektiv in regulator, ki bo zagotavljal enake izhodne možnosti in dostojno življenje za vse.

29. SDS je ustanovila več interesnih oblik delovanja. Poleg že omenjenega Socialdemokratskega gospodarskega foruma še Klub seniorok in seniorjev SDSS (ustanovljen 1. junija 1994). Predsednica Kluba seniorok in seniorjev je postala Marija Vodišek, sicer svetnica Mestnega sveta MOL. Stranka je hkrati nadaljevala z reorganizacijo na terenu. Tako je svet stranke 4. junija 1994 v Izoli sprejel predlagani Sklep o regijskih koordinacijah SDSS. Ustanovljene so bile naslednje: Ljubljanska, Gorenjska, Dolenjska, Pomurska, Mariborska, Ptujška, Koroška, Celjska, Obavška, Posavska, Severnoprimska, Južnoprimska, Notranjska in Kočevje-Ribnica-Grosuplje.

ene od ključnih Demosovih strank SDZ, je pod vodstvom Marjana Vidmarja povsem jasno podpirala SDSS.

Množičnih demonstracij v Ljubljani se je udeležilo krepko čez 20.000 ljudi iz vse Slovenije. Veličasten shod za demokracijo se je raztezal od Prešernovega preko Kongresnega trga do Trga Republike. Slovenija že dolgo ni videla tako veličastnega prizora kot ta torek - 27. marca 1994. Ljudje so protestirali pozno v noč. V množici, ki se je počutila prevarana, je bilo začutiti neustavljivo energijo, a hkrati spoznanje, da slovenska javnost ni več naivna in da se je krivicam pripravljena tudi upreti. Zaradi organizacije shoda je bil kasneje ovaden sekretar za občno upravo v Ljubljani Dimitrij Kovačič.

Na demonstracijah je sodelovalo mnogo slovenskih razumnikov iz kroga okoli Nove revije, ki so ob Prešernovem spomeniku brali njegove in druge pesmi. Vrhunec torkovega zasedanja Državnega zbora je bil zagovor odstavljene ministra Janše. Seveda ni nihče upal, da bo koga v sejni dvorani prepričal v svoj prav, kajti glasovi so bili že vnaprej prešteti, odličen govor je bil bolj namenjen slovenski javnosti. Jastrebov z nasprotne strani, ki so sicer brez argumentov poskušali dotolči premaganega, so jasno in prepričljivo ugovarjali poslanci SDSS in SLS, zlasti dr. Pučnik.

Slovenski mediji so kmalu, a žal prepozno, podvomili v verodostojnost dokumentov iz razvpitega dosjeja 13, ki je bremenil obrambno ministrstvo nezakonitih dejavnosti. Naposled so to priznali tudi državni organi. V zvezi z uravnovešanjem medijskega odnosa do Depale vasi, ki je kmalu postala metafora političnega pokončanja zadnje trdnjave, ki se je s pozicije nove slo-

venske države upirala stari nomenklaturi, velja spomniti na zelo odmeven komentar Danila Slivnika »Schindlerjev seznam« v Delu, ki je obravnaval metodo 'čiščenja' vseh, ki so imeli večje zasluge za osamosvojitve ali demokratizacijo Slovenije in ki bi potencialno lahko pridobili toliko oblasti v državi, da bi to ogrozilo vzvode moči t.i. 'old boys mreže', kot so poimenovali starorežimsko politično gospodarsko elito.

Število aktivnih članov stranke je neprestano naraščalo.²⁹ V tem času se je stranki priključilo na stotine pristašev bivših Demosovih strank. Po znamenitem protikorupcijskem zboru, ki je bil naperjen proti vladi, je Lojze Peterle izjavil, da je ta shod, ki je šel po napačni poti, 'zdravilno deloval na našo stranko, ki je doslej menila, da sta Janez Janša in Marjan Podobnik na naši strani'. Zborovanje je v vrstah SKD povzročilo pravo paniko. SDS so očitali, da skuša uničiti SKD in ji prevzemati članstvo. Glavni tajnik stranke Edvard Stanič je ocenil, da gre za politično zborovanje proti SKD.

Ob obletnici Majniške deklaracije je Janša ocenil stanje slovenske tranzicije. Menil je, da nova država še ni pretrgala kontinuitete s prejšnjo totalitarno ureditvijo, ni ne priznala in ne obsodila dejanj totalitarnega nasilja in kršitev človekovih pravic, še vedno je ohranjena oligarhična strukturiranost družbe iz komunističnega obdobja, v glavnem z istimi nosilci družbenih vlog in v bistvu nespremenjenimi razmerji družbene moči. Janša je menil, da je potrebno ponovno povezati in mobilizirati vse tiste sile, ki so izvedle preboj iz komunizma in začele z družbeno prenovo, in to na temelju sodobne politične organiziranosti in odločno nadaljevati z demokratizacijo družbe. To je bilo strateško sporočilo

nasprotnikom. SDSS pa se je že počutila dovolj močno in sposobno, da prevzame pobudo in odgovornost za združitev vseh novih demokratičnih sil, ki morajo prevzeti odgovornost za prihodnost Slovenije.³⁰

Poskusi politične strnitve pomladnih sil. Priključitev ND

Junija 1994 je Janez Janša pripravil osnutek Sporazuma o skupnem nastopu na volitvah za župane in občinske (mestne) svete. V zeleni dvorani ljubljanskega Magistrata so 16. septembra Janez Janša (v imenu SDSS), Marjan Podobnik (v imenu SLS), Vane Gošnik (v imenu ZS), Sašo Lap (v imenu SND), Peter Smuk (v imenu LS) in Marjan Vidmar (v imenu ND) podpisali sporazum o skupnem nastopu na volitvah za župane in občinske oz. mestne svetnike. S tem so se podpisniki zavezali, da bodo sodelovali v prizadevanjih za dokončanje političnih in gospodarskih reform. Na slovesnem podpisu ni šlo brez zapletov, ki pa so bili bolj prestižnega pomena. Kljub temu so kasneje stranke slovenske pomladi, ki so na volitvah sicer nastopile ločeno, v 33 občinah predlagale skupne oz. podprle iste nestranske kandidate, v 13 občinah z večinskim sistemom pa nastopile na skupni listi. Analize so pokazale, da je stopnja uspešnosti povezana z intenzivnostjo povezovanja in sodelovanja teh strank.

Pripravljenosti, da bi vse nove demokratične sile enotno nastopile proti nezakonitim ravnanjem oblasti, še vedno ni bilo. Tako je npr. Janez Janša 12. novembra 1994 ob ustanovitvi Socialdemokratskega krščanskega foruma ugotavljal, da postaja čedalje bolj jasno, da stranke slovenske pomladi zaradi neenotnosti niso kos manipulacijam starih mojstrov in da je zato Sloveni-

ja že zavila v smer mafijske družbe. Eni so ustanovitev SKF razumeli kot potezo, ki jo je Janez Janša potegnil zaradi nekooperativnosti SKD, drugi spet tako, da bo SDSS z množično razvejano strukturo, v katero bi združila čim več kritične slovenske javnosti, postala samozadostna pri boju zoper korupcijo. Vendar nobeno stališče ni čisto držalo. Znano je, da so se pojavile ideje o ustanovitvi asociacije kristjanov znotraj SDSS že po prvem kongresu stranke in je na tem področju stranka sodelovala s sorodnimi interesnimi organizacijami tudi na mednarodni ravni. Zato je bil osnovni namen stranke, da v trenutku hitre rasti članstva in privržencev zagotovi organizacijsko obliko, v kateri bo prišla do izraza tudi še neizrabljena politična volja slovenskih kristjanov. Dekan Teološke fakultete dr. Janez Juhant je poudaril, da kristjani lahko sodelujejo v različnih strankah in je svojo udeležbo na ustanovnem zboru utemeljil s tem, da ga skrbi usoda slovenskega naroda.

Čeprav se podpore strankam na državni ravni ne da popolnoma enačiti ne primerjati z rezultati na lokalnih volitvah, je SDSS ocenila, da je 14% podpore na "terenu" soliden temelj za nadaljnji razvoj. Z doseženim je SDSS dejansko, ne le po statističnih izračunih javnomnenjskih raziskav, stopila z obrobja med najmočnejše stranke na Slovenskem.

V Gallusovi dvorani Cankarjevega doma so 18. februarja 1995 ustanovili še Kulturni forum, ki je prav tako sodil v mrežo strankinih asociacij. Šlo je za institucionalizacijo delovanja tistih 'za slovensko pomlad zagretilih' slovenskih kulturnih ustvarjalcev, ki so politiko razumeli kot način dela v dobro samobitnosti slovenskega naroda in njegove kulture, kot nekaj, kar ne diši po 'mesu iz loncev', po denarju in

30. SDSS je "testinala" več imen, primernih za novo, naravno koalicijsko združbo. Termin Demos ni več ustrezal novim razmeram, tudi javno mnenje ga je vezalo na poseben čas v novejši zgodovini, precej bolje pa je sprejelo oznako "stranke slovenske pomladi", ki so v prvem členu sporazuma definirane kot stranke, nastale v času slovenske pomladi, ki niso naslednice nekdanjih DPO, ne v političnem ne v pravnem in ne v materialnem smislu. Združuje pa jih spoznanje in volja, da dokončajo reforme, začete po aprilskih volitvah 1990.

31. Avgusta 1995 je SDSS v Trenti organizirala prvi letni tabor Henrika Tume. Ime je dobil po znanem politiku in gorniku iz prve polovice tega stoletja. S tem je na svoj način obudila podobne politične in družabne aktivnosti predvojnih političnih strank in gibanj. S posrečeno kombinacijo športno-rekreativnih (gorništvu, alpinizmu, kajaku, kanu, raftingu, odbojka idr) in drugih zabavno-družabnih dejavnosti ter s strokovnim (okroglo mize, predavanja) in političnim delom (seje strankinih političnih in strokovnih organov) je na prijazen način motivirala in povezala precej svojih članov. S taborom pa je stranka dosegla še vrsto drugih - posrednih učinkov. Ljudje so se bolje spoznali, vse to pa je zagotovo vplivalo na večjo kohezivnost, akcijsko trdnost in enotnost.

dobičku, po cinizmu liberalne kulture, po pragmatizmu in distanci. V Iniciativnem odboru za ustanovitev Kulturnega foruma so bili mnogi najvidnejši predstavniki slovenske kulture: dr. Janko Kos, Niko Grafenauer, mag. Rudi Šeligo, Aleksander Zorn, Jože Snoj, ki je bil izvoljen za predsednika in mnogi drugi.

Kot že omenjeno, je četrti kongres v Topolšici potekal v znamenju združitve z Narodnimi demokrati, kar so delegati - med njimi je bilo 30 narodnih demokratov - z večino glasov podprli. Novi statut je predvidel nekatere popravke, ki jih je zahtevala nova zakonodaja, poleg tega pa še posebno določilo, ki prepoveduje članstvo vsem, ki so sodelovali s tajnimi službami. Od bodočih poslancev pa, da odstopijo s tega položaja, če bodo izstopili iz stranke.

Kongres je ponovno z ogromno večino potrdil Janeza Janšo za predsednika stranke. Od 221 delegatov jih je zanj glasovalo 208. V glavni izvršni organ stranke - predsedstvo, pa so bili po vrstnem redu izvoljeni: dr. Jože Pučnik, Ivo Hvalica, dr. Miha Brejc, mag. Milan Zver, dr. Jože Zagožen, dr. Božidar Brudar, mag. Erik Modic, Branko Grims, Dimitrij Kovačič, dr. Janez Jerovšek, Danilo Slivnik, Tine Velikonja, dr. Anton Jeglič in Franci Žnidaršič.

Ključna programska novost, kot smo že omenili, je dodatek k trem običajnim temeljnim vrednotam stranke, to je domoljubnost! Predsednik jo je v svojem nastopu opredelil kot "izhodišče trdne volje za ohranitev, obrambo in razvoj slovenske države, ki temelji v narodni identiteti, tako kot jo je in jo oblikuje slovenska kultura". Staro-novi predsednik SDSS je na kongresu pozval druge stranke slovenske pomladi k sodelovanju v 'dobro demokracije, naših

vrednot in prihodnosti naše domovine.'

Od Kongresa v Litostroju '93 do kongresa v Topolšici '95 se je spremenila tudi zaznava SDSS v javnem mnenju. SDSS je postala prva alternativa vladajoči LDS.

Na prvi seji predsedstva so ocenili, da je bil kongres uspešen, istočasno pa so sprejeli in oblikovali predloge za podpredsednika SDSS. Ti vlogi sta bili zaupani Ivu Hvalici in dr. Mihi Brejcu. Za vodjo volilnega štaba so imenovali Braneta Grimsa, ki ga je kasneje na mestu glavnega tajnika ponovno zamenjal Erik Modic.

Če ne bi bilo vztrajnosti SDSS v Mestnem svetu Ljubljana, bi se najverjetneje ponovno primerilo – tako kot ob 3. obletnici - da Slovenija ne bi na primeren način proslavila svoje državnosti. Navzlic vsem odporom mestnih oblasti je vendarle prišlo do organizacije proslave. Prenašala jo je tudi televizija. Na Kongresnem trgu se je zbralo ogromno državljanov in državljanov, ki so hoteli proslaviti ta dan. Uradni, govorni del je odprl Dimitrij Kovačič, nato pa so spregovorili še Milan Kučan, Igor Bavčar, dr. Dimitrij Rupel, dr. France Bučar, Lojze Peterle in na koncu Janez Janša. Množica, ki je prišla na Kongresni trg, je bila najbolj naklonjena prav njemu, precej manj pa predsedniku države in še manj ljubljanskemu županu. Janez Janša je v cankarjanskem slogu zaključil: "Je občutenje, ki mu pravimo domovina! Svoboden dom naroda in posameznika. Bodi zdrava, domovina!" Domoljubna govornica je sprožila pravi val kritik t.i. dvornih ideologov, najbolj radikalni so Janšo ozmerjali s fašistom, prireditelji pa označili za fašistoidno.

V dejavno poletje 1995³¹ je stranka vstopila s stališčem, ki bo pravo težo dobilo šele

leto dni kasneje. Julija je namreč predsedstvo sprejelo sklep, da "se bo stranka zavzemala za uveljavitev večinskega principa volitev poslancev državnega zbora"!

SDSS je od leta 1993 tesneje sodelovala le s strankami slovenske pomladi in s to skupino videla možnost tesnejšega povezovanja. Še pred izstopom iz vlade je iskala možnost sodelovanja s SKD in SLS, po blejskem eldeesovskem združitvenem kongresu pa je postala ta želja zakonitost 'sama po sebi'. Že na celjskem taboru 1994 je SDSS ugotovljala, da lahko le koalicija strank slovenske pomladi prepreči 'mafizacijo' Slovenije in da danes potrebujemo koalicijo ZA Slovenijo.

Februarja 1996 je SDSS v Mengšu praznovala svoj 7. rojstni dan. Predsednik Janez Janša je v svojem nastopu opozoril na poglobljanje socialnih razlik, upadanje industrijske proizvodnje, odsotnost narodne gospodarske strategije, povečevanje brezposelnosti, zaostajanje pri lastninskem preoblikovanju podjetij, zmanjševanje vrednosti izdanih lastninskih certifikatov, nepreglednost procesa lastninjenja in nadaljevanje divjih privatizacij, zaviranje procesov denacionalizacije, vztrajanje vlade pri katastrofalni zunanji politiki. Na slovesnosti je predsednik stranke spomnil tudi na rezultate zadnjih javnomnenjskih raziskav, po katerih je SDSS relativno najmočnejša stranka v Sloveniji.

Analize so tudi kazale, da so privrženci SDSS pričakovali skupen nastop pomladnih strank na vseh volitvah in drugih političnih aktivnostih. Podobno so menili tudi pristaši drugih pomladnih strank. Tudi zato je bil Janša med pobudniki nekaterih skupnih srečanj s SKD in SLS, ki pa razen načelnih dogovarjanj niso prine-

sla ničesar. Na enem izmed njih je predsednik SDSS v začetku 1996 predstavil še en predlog Sporazuma o skupnem nastopu na državnozborskih volitvah, z namenom, da bi dogovorjeno konkretizirali. Po izstopu ZLSD iz vlade pa je, nasprotno, prihajalo do zблиževanja med SKD in LDS.

Večni primanjkljaj na področju medijev je SDS leta 1996 ublažila s časopisom Dan, ki ga je kasneje preimenovala v Demokracijo, tednik, ki še danes izhaja. Najprej ga je izdajalo podjetje Veda, d.o.o, kasneje pa še druga. V formalnem smislu Demokracija ni bila nikoli strankin časopis, temveč so bili to Naši zapiski, Novi zapiski in Nova pot. SDSS pa je bila ena od prvih strank, ki je zasnovala svojo spletno stran. Tudi v medsebojnem komuniciranju je papirna pošta vse bolj izgubljala na pomenu.

Do leta 1996 je imela SDS, ki je v tem letu izgubila en 'S' v kratici, šibko parlamentarno moč, kar je pomenilo tudi malo finančne podpore iz državnega proračuna. To je bil čas zanesenjaškega in prostovoljnega dela. Celo analize javnega mnenja, ki smo jih delali od decembra 1993, smo delali brezplačno. Edini pravi steber, na katerega se je stranka tedaj lahko naslonila, je bila ljubljanska mestna organizacija SDSS, ki jo je od 1994 uspešno vodil Dimitrij Kovačič. SDSS je v Ljubljani dosegala odlične rezultate, imela pa je tudi močno zasedbo v mestnem svetu, ki mu je predsedoval prav Kovačič. Seje mestnega sveta, kjer so imele stranke slovenske pomladi večino, so bile tudi medijsko izjemno zanimive.³²

Po volitvah 1996 se je mag. Erik Modic za nekaj časa preselil v državni zbor in postal tajnik poslanske skupine. Po volitvah se je na stranki kot glavni tajnik zaposlil Tone Krkovič, pobudnik ustanovitve Manevr-

32. Člani mestnega sveta prvega sklica po uvedbi lokalne samouprave so bili poleg predsednika Dimitrija Kovačiča še Marija Vodišek, Tatjana Koproj, dr. Sergej Gomišček, Jože Snoj, dr. Jože Zagožen, Janez Stanek, Dare Valič, Damijan Dolinar, Roman Kolar in Peter Sušnik.

ske strukture nastajajoče slovenske vojske in eden od najvidnejših udeležencev vojne za Slovenijo. V glavnem se je posvetil utrjevanju organizacije na terenu. Lahko ocenimo, da je imela tedaj SDS najboljšo organizacijo izmed vseh slovenskih strank. Marca 1997 je kot organizacijski tajnik okreplil administrativni aparat na sedežu centrale še Dušan Strnad. V letu 2000 je zamenjal Toneta Krkoviča, potem ko se je ta vrnil v vrste Slovenske vojske.

SDS je sredi devetdesetih let močno okrepila strokovno delo na vseh področjih vladnih politik. S tem se je začela temeljita strokovna priprava, če bi parlamentarne volitve potrdile pričakovane rezultate podpore iz javnomnenjskih raziskav. SDS je v nekaterih javnomnenjskih raziskavah že pred volitvami 1996 dobila prednost pred LDS, večinoma pa je bila na drugem mestu. V Strokovnem svetu so sodelovali dr. Miha Brejc, tajnik mag. Erik Modic, dr. Jože Zagožen, Nikolaj Bevk, Tomaž Toplak, Aleksandra Forte, Andrej Bručan dr. med, Daniel Starman, Franci Žnidaršič, Dušan Mikuž, Marcel Koproj, Angelca Likovič, dr. Sergej Gomišček, mag. Dušan Fatur, Aleksander Zorn, dr. Anton Tajnšek, Dimitrij Kovačič in dr. Božidar Brudar. Vsak od njih je vodil ustrezen odbor, ki je odgovarjal vladnim resorjem. Konec 1995 je Strokovni svet pripravil obsežno oceno stanja po posameznih področjih izvršne oblasti v Sloveniji, marca 1996 pa je pripravil še predlog sprememb po posameznih področjih, ki je bil logično nadaljevanje decembrske ocene. Junija istega leta je SDS želela javno soočenje programov s predstavniki vladajoče koalicije. Do tega ni prišlo, 'zadržani' so bili tudi mediji.

SDS je v tem času pripravila tudi program za Slovence po svetu. Poudariti moramo,

da je SDS precej pozornosti posvetila diaspori. V Argentini je ustanovila odbor, ki ga je najprej vodil Ivan Korošec, kasneje pa Andrejka Horvat.

Akcija za poštene volitve in volitve 1996

Znano je, da je bil v slovenski politiki v času sprejemanja volilne zakonodaje kar precejšen konsenz o uvedbi proporcionalnega sistema. Kasneje se je izkazalo, da ta sistem učinkuje sredobežno, povzroča nepotrebne konflikte in negativno vpliva na stabilnost.

Ker je bila SDS glavna povezovalka pomladnih strank, je logično, da je želela vzpostaviti tudi strukturne razloge za sodelovanje. Že v letu 1995 so se v SDS pojavile ideje o uvedbi večinskega sistema, v letu 1996 pa se je SDS odločila, da bo šla resno v akcijo za t.i. poštene volitve, to je za dvokrotni večinski volilni sistem. SDS ni mogla zbrati zadostnega števila poslanskih glasov za razpis referendum. Zato se je odločila, da bo zbrala 40.000 podpisov podpore državljanek in državljanov za razpis referendum. Akcija je odlično uspela, še pred iztekom enega meseca je SDS zbrala 43.710 podpisov, kar je bila prva uspešna akcija zbiranja podpisov za razpis referendum v Sloveniji. A zgodbe še ni bilo konec. Nasprotno, agonija z interpretacijo rezultatov referendum, ki ga je vodstvo DZ popolnoma zapletlo, ter implementacijo na referendumu izražene volje ljudstva, je trajala še leta.

SDS je parlamentarne volitve 1996 pričakovala kot objektivno najmočnejša opozicijska stranka (čeprav je imela v DZ le štiri poslance), kot glavna povezovalka pomladnih političnih sil in edina, ki lahko ogrozi

večletno vladavino LDS.

A zgodilo se je drugače. Negativna medijska ofenziva na SDS je učinkovala. Poleg hudih napadov nanjo so mediji vzporedno podpirali njeno najbližjo teknico, to je Slovensko ljudsko stranko. Glede na sorodnost volilnega telesa se je del – sodeč po javnomnenjskih analizah - volilnega telesa pretočil k SLS, zato je SDS je zasedla 3. mesto s 16.13% glasov, SLS pa je bila z 19,4% druga. Zmagala je LDS s 27%. SKD je prejela 9,6%, ZLSD 9%, Desus 4,3% in SNS 3,2%.

Toda pomladne stranke so v seštevku glasov prejele večino in pričakovali bi, da bodo oblikovale koalicijo (45:43 mandatorov). Ko sta manjšinca napovedala prednost t.i. tranzicijski levici, je nastalo ravnatežje, ki je pomenilo blokado. V javnosti se je dolgo ugibalo, kaj se bo zgodilo; prvič se je razpravljalo o tem, koliko je pravzaprav vreden en glas. Potem pa se je kot strela z jasnega 'zgodil' Pucko, poslanec na listi SKD, ki je prestopil in prispeval odločilen glas za izvolitev mandatarja dr. Janeza Drnovška. Uveljavil se je pojem 'puckizem', ki naj bi pomenil prevaro volivcev ali celo politično korupcijo.

V tem času, januarja 1997, je izbruhnila še ena afera, ki je bila prav povezana z domnevnim kupovanjem glasov. Tokrat so poskušali podkupiti tudi poslanca SDS Pavla Ruparja. Ta je poskus podkupovanja posnel in posnetek izročil ustreznim organom, ki pa so ostali neaktivni in se zavili v molk. Nova Drnovškova vlada je prisegla šele februarja. Vanjo je vstopila SLS s podpredsednikom Marjanom Podobnikom. Novi koalicijski partnerici je pripadalo tudi mesto predsednika državnega zbora. To je postal Janez Podobnik. Skupina pomladnih strank je ostala ponovno razdvo-

jena.

Poslanci tega sklica iz vrst SDS so bili poleg predsednika Janeza Janše še dr. Miroslav Luci, ki je aprila postal podpredsednik državnega zbora, Vladimir Čeligoj, Janez Mežan, Franc Čebulj, Jožef Jerovšek, Bogomir Špiletič, Ivo Hvalica, Pavle Rupar, Mirko Zamernik, Majda Kregelj Zbačnik, dr. Jože Zagožen, Franc Pukšič, Franc Jazbec, Branko Kelemina in Rudolf Petan.

Že aprila 1997 je SDS vsem predsednikom parlamentarnih strank predložila v sprejem pobudo o skupnih prizadevanjih za vključevanje Slovenije v Nato. To je bil začetek prizadevanj SDS, da bi se slovenska politika poenotila o najpomembnejših skupnih in za slovensko državo usodnih vprašanjih, kar je vključevanje v evro-atlantske povezave zagotovo bilo. Tega meseca so v parlamentu tudi prvič zavrnili predlog SDS, da bi 18. september, dan priključitve Primorske Sloveniji, postal državni praznik. Sledilo je vroče politično poletje, v katerem se je med drugim zgodila stavka železničarjev, ki jo je vodil Slavko Kmetič. Junija so začeli in julija spremenili ustavo ter ratificirali evropski pridružitveni sporazum. SDS je vložila interpelacijo, ker vlada enostavno ni predložila proračuna.

Na drugih volitvah v Državni svet RS je SDS dobila nekaj svetnikov, ki so dokaj zaznamovali delo sveta, npr. Brane Grims, Milan Ozimič, dr. Borut Korun in dr. Milan Zver.³³

Oktobra so bile predsedniške volitve. To je bil čas otoplitve odnosov in vzpostavitev produktivnega dialoga s SKD, s katero je bila SDS skupaj v opoziciji. Stranki sta celo predlagali skupnega kandidata za predsedniške volitve, ki so bile 23.11.1997 - dr. Jožeta Bernika.³⁴ Novembra sta SDS in

33. V prvem mandatu v Državnem svetu ni bilo nobene-ga člana SDS, v zadnjem pa jih je več: Bogomir Vnučec, Jernej Verbič, Radislav Reven, Milan Ozimič, Jernej Lampret, Jože Korže, Bojan Kekec in Rajko Fajt.

34. Rezultati: 1. Milan Kučan 575.169 ali 55.57% 2. Janez Podobnik 190.647 ali 18.42% 3. dr. Jožef Bernik 97.221 ali 9.39% 4. mag. Marjan Cerar 73.127 ali 7.07% 5. Marjan Poljšak 33.322 ali 3.22% 6. Anton Peršak 31.903 ali 3.08% 7. dr. Bogomir Kovač 27.992 ali 2.70% 8. Franc Miklavčič 5.667 ali 0.55%.

35. SDS je močno okrepila vlogo v občinskih in mestni svetih. Župani, ki so bili izvoljeni na listi SDS, so naslednji: Franc Čebulj (Cerklje na Gorenjskem), Franc Pukšič (Destričnik), Franc Salobir (Dobje), Anton Rifej (Gornji grad), Bogomir Zamernik (Luče), Zvonko Lah (Mirna Peč), Ivan Draušbaher (Muta), Vladimir Globovnik (Oplotnica), Miroslav Luci (Pruj), Jože Tanko (Ribnica), Franc Jazbec (Štore), Pavel Rupar (Tržič), Štefan Prša (Velika Polana), Franc Sušnik (Vransko), Bojan Starman (Žiri), Jožef Pregrad (Bistrica ob Sotli), Siniša Germovšek (Bovec), Anton Obreht (Hoče-Slivnica), Jožef Gorše (Loška dolina), mag. Tomaž Stebe (Mengeš), Jožef Kramer (Mozirje), Ljubo Žnidar (Polzela), Andrej Pogorelec (Sodražica), Bogdan Menih (Šoštanj). Izvoljeni so bili tudi nekateri župani s podpora SDS.

SKD skupaj vložili predlog lustracijskega zakona, ki je bil naslednji mesec z večino glasov v parlamentu zavržen.

V Ljubljani so konec leta 1997 in v začetku 1998 potekale predčasne volitve za župana. Po odstopu dr. Dimitrija Rupla, ki je odšel v diplomatsko službo v ZDA, sta se v 2. krog uvrstila dr. Anton Jeglič (SDS) in Viktorija Potočnik (LDS). V drugem krogu januarja 1998 je zmagala predstavnica LDS in na rednih volitvah ponovila zmago.

Aprila 1998 je SDS uporabila redek inštrument, ki ga ima opozicija na voljo, in sicer ustavne obtožbe premiera zaradi podpisa tajnega sporazuma z Izraelom. Majska seja državnega zbora je bila zato izjemno burna. Obtožba zaradi pomanjkanja glasov v parlamentu ni uspela.

V tem mandatu je Jožef Jerovšek vodil Preiskovalno komisijo o vpletenosti nosilcev javnih funkcij v poskuse diskreditiranja slovenskih policistov in vojakov, ki so leta 1991 sodelovali v osamosvojitveni vojni na Koroškem. T.i. afera Vič-Holmec je dobila mednarodni značaj. Komisija je sprejela končno poročilo, enako tudi Zamernikova preiskovalna komisija, o okoliščinah in posledicah vohunske afere, v katero sta bila vpletena dva delavca Ministrstva za obrambo Republike Slovenije, ki so ju v januarju 1998 na ozemlju Republike Hrvaške prijeli pristojni organi te države in jima hkrati zaplenili s prisluškovalnimi napravami odlično opremljeno terensko vozilo slovenske vojske. Državni zbor je to poročilo obravnaval in predlagal pristojnim državnim organom, da kaznujejo odgovorne osebe. Franc Pukšič je vodil komisijo o sumu zlorabe javnih pooblastil v procesu

lastninskega preoblikovanja in privatizacije nekdanje družbene lastnine. Komisija je sprejela končno poročilo.

Poletje 1998 je zaznamovalo kar nekaj afer. Močno je odmevala afera Janković (maturna); tudi zaradi tega je bila septembra istega leta vložena interpelacija zoper ministra Gabra. To jesen je izbruhnila tudi afera Sova. Preiskovali naj bi nadzor nad opozicijsko SDS pod absurdno pretvezo, da uri Osvobodilno vojsko Kosova. Notranji minister Mirko Bandelj slovenskemu parlamentu ni hotel sporočiti imen vpletenih. Novembra je sledila interpelacija zoper njega, že mesec dni prej pa proti obrambnemu ministru Alojzu Krapežu.

Šele oktobra 1998 je ustavno sodišče potrdilo zmago večinskega volilnega sistema na referendumu leta 1996. A s tem agonija z večinskim volilnim sistemom še ni bila zaključena. Sicer je v tem času najbolj odmeval fizični napad poslanca LDS Jelka Kacina na poslanca SDS Iva Hvalico, ki je bil v devetdesetih letih eden od vidnejših slovenskih poslancev. Omenjen napad s strani Kacina se je zgodil kar med sejo državnega zbora in je prvi in edini tovrstni eksces v novejši zgodovini slovenskega parlamentarizma.

Na lokalnih volitvah 1998 je SDS prejela 15,99% glasov, kar je več kot na prvih volitvah, a manj od pričakovanega.³⁵

Prvi poziv k oblikovanju razvojne koalicije

Ob deseti obletnici Majniške deklaracije, maja 1999, je skupina slovenskih intelektualcev ugotavljala, da je slovenska družba v

globoki strukturni krizi, saj naj ne bi veljala niti ustavno niti zakonsko določena pravila igre. Namesto njih kraljujeta poljubnost in voluntarizem kot metoda preživetja. Resničnost se zamegljuje in namesto nje se postavljajo imaginacija, potvorba in zabris: vlada nam strukturna laž, so zaključili.

V tem vzdušju in kritični klimi zoper tedanjo oblast je potekal peti kongres SDS, ki je bil 9. maja v Portorožu. Dr. Jože Pučnik je bil izvoljen za častnega predsednika SDS. V svojem govoru je bil predsednik Janez Janša zelo jasen in kritičen. Menil je, da Majniška deklaracija ni uresničena v vseh točkah, saj Slovenija še ni postala demokratična država slovenskega naroda, ki bi svojim državljanom zagotavljala duhovno in gmotno blaginjo. Najbrž tega cilja tudi ni bilo mogoče doseči čez noč in so bila pričakovanja prevelika, odpori pa podcenjeni, je ugotavljal Janša. Toda lahko bi bili mnogo dlje, kot smo, je dejal. Prvič je spregovoril zelo jasno o možnosti oblikovanja nacionalnega konsenza o najpomembnejših skupnih vprašanjih. Ta konsenz bi moral izhajati iz vrednotnega jedra naše kulture. Bliža se čas, ki Slovencev ne bo več radikalno delil, je omenil.

Janez Janša je za volitve 2000 ponudil oblikovanje 'enotnega demokratičnega bloka', ki bi lahko leta 2000 ponudil razvojno vizijo za Slovenijo v 21. stoletju. Ta blok je videl širše kot nekaj let pred tem v okviru sintagme stranke slovenske pomladi. Roko je ponudil vsem, ki verjamejo v nacionalni konsenz, ki se je oblikoval v času slovenske pomladi, in v razvojni izziv.³⁶ Slovenija potrebuje prehod iz stagnacije v razvoj. Da pa se ta razvojni cikel lahko začne, potrebujemo – tako Janša – znanje, mnogo več znanja in solidarnosti, kot smo ju ustvarili doslej.

SDS je postavila torej precej širši okvir, znotraj katerega je iskala svoje morebitne zaveznike, kot je to bilo v preteklosti. Iskala je tudi partnerje, ki so usmerjeni v prihodnost, ki jih zanima razvoj, ne pa pretekle delitve in kulturni boj. Treba je bilo namreč preseči staro, na klasični industrijski filozofiji temelječo gospodarsko politiko, kar je, sodeč po rezultatih referendumu o graditvi TET 3, zavračala tudi javnost, ki je podprla razvoj. Dilema je bila po Janezu Janši skrajno preprosta: ali bomo gradili termoelektrarne, kot sta to predlagali LDS in ZL, ali pa bomo gradili informacijsko transverzalo in vlagali v znanje in v človeka?

Janez Janša je na portoroškem kongresu poudaril še eno pomembno dejstvo, in sicer, da lahko razvojnemu izzivu naproti stopi le narod, ki bo spravljen med seboj in spravljen s svojo zgodovino. V njej morajo biti zrna ločena od plev in pogled nanjo jasen, a strpen do grehov očetov in spoštljiv do naporov, hotenj in žrtev padlih za domovino. Samo tako bomo lahko prebudili spečo energijo in vsak bo lahko pripomogel po svojih močeh in zmožnostih.

Na tem prelomnem kongresu je bil Janez Janša ponovno izvoljen za predsednika, v Izvršilni odbor pa Ivo Hvalica, dr. Miha Brejc, dr. Milan Zver, dr. Anton Jeglič, Branko Grims, Pavle Rupar, Jožef Jerovšek, Tone Krkovič in Franc Jazbec.

Stranka je v času med kongresoma podvojila število svojih članov in utrdila svoj položaj na področju politike. Zato je Janša v svojem nastopu pozornost namenil temu, kako udejaniti relativno močno podporo v javnosti. Zagotovo je bil eden od načinov večinski volilni sistem, ki je zmagal na re-

36. Opozoril je na nekaj globalnih problemov, povezanih z energijo, demografskimi trendi, okoljem, človekovimi pravicami in svoboščinami. V globalizaciji je videl tudi priložnost. Hiter razvoj je vse manj povezan z naravnimi viri, in čedalje bolj z znanjem. Uveljaviti se moramo v informatiki, telekomunikacijah, mikroelektroniki, biotehnologiji, robotiki in drugih panogah, v katerih v prvi polovici 21. stoletja pričakujejo najhitrejšo gospodarsko rast. Za te panoge niso bistvena naravna bogastva.

37. Razmišljanja po spremembi imena so se vse pogosteje pojavljala po posvetu na Otočcu leta 2000. Varianta Slovenska demokratična stranka je tedaj predlagal pisec teh vrst. Razmere takrat še niso bile dovolj zrele, saj v vodstvu predlog ni dobil soglasne podpore, zato se je predsednik Janša, ki je enako ime predlagal konec leta 1991 za SDZ, odločil to razpravo preložiti. Odločitev je padla tri leta pozneje. Razen treh članov stranke drugi niso nasprotovali preimenovanju. Nasprotno, vsi so menili, da je bil že skrajni čas, da je do tega prišlo.

ferendumu, kar je potrdilo tudi ustavno sodišče, a bi ga moral realizirati v obliki sprejema zakona še parlament. Ob tem se je nadejal podpore drugih dveh pomladnih strank pri spremembi volilnega sistema. Če naj bi namreč poslanci SLS in SKD res glasovali za odločbo Ustavnega sodišča, kot sta obljubljala predsednika, potem referendumsko odločitev ne bi bilo mogoče izigrati niti z morebitno spremembo ustave. A se na žalost to kasneje ni zgodilo.

Na odmevni konferenci v Mariboru se je SDS prvič zavzela (poleg že omenjene razvojne koalicije, ki bi jo naj predstavili že pred volitvami), tudi za ukinitve splošne vojaške obveznosti in uvedbo poklicne vojske v kombinaciji s prostovoljno rezervno. Ta predlog je močno odmeval v javnosti, še posebej med mladimi.

Članstvo v EPP in ED ter sprememba imena

SDS ni uspela preprečiti, da bi se Socialistični internacionali pridruževale ne dovolj reformirane postkomunistične socialdemokratske stranke, pa tudi nekatera druga radikalna gibanja po svetu. Zato se je na zasedanju Sveta v Novi Gorici leta 1999 odločila, da bo zaprosila za članstvo v Evropski ljudski stranki ter evropski in svetovni uniji demokratičnih strank. SDS je že prej tesno sodelovala z nekaterimi desno-sredinskimi politikami, strankami in asociacijami, kot sta denimo Mednarodni republikanski inštitut (IRI) in Fundacija Robert Schumman. Nekaj časa se je povezovala celo s sredinskimi in desnosredinskimi demokratičnimi strankami v postkomunističnih državah. Z odločitvijo v Novi Gorici, ki ji je nasprotoval le Ivo Hvalica, je šlo nedvomno za strateško odločitev

stranke, saj se je SDS pridružila prijaznejši družini strank, s katero je že dalj časa delila svoje vrednote. SDS je postala dejaven član Evropske demokratične unije, Svetovne demokratične unije in Evropske ljudske stranke. Dejstvo je, da evropsko strankarsko politiko zaznamujeta dva pomembnejša tabora, socialistični (socialdemokratski) in liberalni na eni strani, ter demokratični in ljudski na drugi. EPP+ED je najmočnejša parlamentarna frakcija v evropskem parlamentu.

V procesu konsolidacije slovenske demokracije in umeščanja političnih strank v političnem prostoru je v primeru SDS pomembna še ena strateška odločitev. Gre za spremembo imena. Septembra 2003 je Svet stranke v Izoli na predlog Izvršilnega odbora, zaokrožil tri leta trajajočo razpravo o spremembi imena.³⁷ Sklenil je, da se v nazivu stranke beseda 'socialna' zamenja z besedo 'slovenska'. Tako naj bi se SDS poslej imenovala Slovenska demokratična stranka, pri čemer bi ohranila kratico SDS in druge simbole.

V razpravi v Izoli so člani IO omenjeni predlog utemeljili z mnogimi argumenti. Predlagatelji so to spremembo utemeljevali z dejstvom, da Slovenija postaja del evropske politike tudi v strankarskem smislu. Naziv socialdemokracija je bila v kontekstu življenja stranke preživeta iz več razlogov. Prvi je zagotovo vrednotni oziroma ideološki. SDS je v ospredje postavljala vrednoto individualne svobode, zasebne pobude in domoljubja, ki so zagotovo tujke v filozofiji socialdemokracije. Tudi koncept socialno-tržnega gospodarstva je pri SDS precej drugače razumljen kot pri socialistih ali socialdemokrati, saj temelji na 'poceni' državi in razbremenjenem gospodarstvu, ki lahko edino ustvarja nova

delovna mesta, zlasti mala in srednje velika podjetja, zagotavlja gospodarsko rast in s tem blaginjo za vse. Socialisti so bolj usmerjeni na drago državo, visoke davke, velike gospodarske sisteme in distribucijo proračunske pogače. Skratka, značilnih programskih, ne le ideoloških razlik do socialdemokratske paradigme je bilo vse več. Bolj ko se je SDS koncipirala ter oblikovala svoj idejni in programski profil, večje so bile razlike tudi do ZLSD, ki jo je javnost vse bolj prepoznala kot nosilko socialdemokratske paradigme na Slovenskem.

Razgibano leto 2000: Vladna kriza, spremembe v strankarski areni, Bajukova vlada in volitve

Prehod iz 1999 v leto 2000 je bil zelo pester v medstrankarskih odnosih. Najprej je prišlo do združevanja med SLS in SKD. Na ustanovnem kongresu so med drugim sprejeli sklep, da bo združena stranka podprla odločitev državljanov za večinski volilni sistem. Na tej podlagi je prišlo celo do podpisa koalicijskega sporazuma med SDS ter združeno SLS in SKD.

Med tem pa je tudi na levici vrelo. Drnovškova vlada je bila zaradi slabih odnosov v koaliciji v stalni krizi, dokler ni padla.

Krizo je presekala opozicijska SDS in nova združena stranka SLS+SKD z oblikovanjem nove vlade pod vodstvom dr. Andreja Bajuka, finančnega strokovnjaka z mednarodnim ugledom. Kot mandatar je bil izvoljen 3. maja, 9. junija pa nova vlada. Še isto jesen so bile parlamentarne volitve, ki se jim SDS zaradi novo nastalega položaja ni mogla dovolj posvetiti.

V tej kratkotrajni desnosredinski vladi, prvič po Demosu, so s strani SDS sodelovali: Janez Janša (obramba), Barbara Brezigar (pravosodje), dr. Miha Brejc (delo, družina in socialne zadeve), dr. Jože Zagožen (gospodarstvo), mag. Rudi Šeligo (kultura) in Andrej Bručan dr. med. (zdravje). Vrhunska zasedba, ki pa v danem položaju, razen tega, da je rešila Slovenijo iz politične krize, ni mogla storiti praktično ničesar. Danes je povsem jasno, da je bil prevzem izvršne oblasti tik pred volitvami taktična napaka, ki je te stranke stala ugodnejšega izida na jesenskih volitvah. Tudi gospodarske in družbene razmere so bile vse prej kot spodbudne, blagajna, na podlagi katere bi izvajali področne politike, pa prazna.³⁸

Prvi hladen tuš je prišel iz nove vladajoče koalicije same; glede na dobro sodelovanje in dogovore na mnogih usklajevalnih sestankih, dokaj nepričakovano. Poslanci SLS+SKD so v DZ podprli predlog Združene liste socialnih demokratov in spremenili ustavo tako, da so izigrali referendumsko voljo državljanov, po kateri je zmagal večinski volilni sistem, kar je leta 1998 potrdilo tudi Ustavno sodišče. Koalicija med SDS in SLS+SKD je zaradi tega razpadla. Kriza pa je zajela tudi združeno SLS+SKD.

V SDS so menili, da je sprememba volilnega sistema v slovenskem nacionalnem interesu. Stanje, ki ga povzroča proporcionalni volilni sistem, vključno z mesece trajajočim postopkom sestavljanja vlade, ovira razvoj Slovenije. Pozitivna posledica uvedbe dvokrožnega večinskega volilnega sistema bi bil kakovostnejši parlament z neposredno izvoljenimi in zato bolj odgovornimi poslanci, večja preglednost političnega prostora in hitro oblikovanje manjše, bolj racionalne in učinkovite vlade. Kot že

38. Iz gospodarske resolucije SDS na 2. konferenci septembra 2000: »Kljub rahlemu izboljšanju nekaterih gospodarskih kazalcev s stanjem v gospodarstvu ne moremo biti zadovoljni. To še posebej velja za področje industrije. Gospodarska rast je prenizka, saj znaša 5%, nezaposlenost je že več let na ravni 14%, inflacija je petkrat višja, kot je v deželah Evropske zveze. Javna poraba znaša preko 45%. Država se je zadolževala za pokrivanje proračunskega primanjkljaja in v ta namen prodaja državno premoženje. V preteklosti finančne intervencije v podjetja v glavnem niso bile namenjene razvoju, pač pa zagotavljanju socialnega miru, kar je reševanje pravih problemov samo odlagalo. Kar 65% zaposlenih prejema nižjo plačo od povprečne. Mnoga podjetja so se bila prisiljena preusmeriti na proizvodnjo sestavnih delov, za kar ne potrebuje veliko razvojnega dela. Zasluzki pri delovno intenzivni in materialno obsežni proizvodnji pa so zelo majhni. Zato se tudi drastično zmanjšuje število dijakov in študentov tehničnih ved.«

omenjeno, je SDS predlagala referendum o uvedbi dvokrožnega večinskega volilnega sistema in v podporo temu predlogu zbrala več kot štirideset tisoč podpisov volivcev. Na osnovi referendumске zahteve 43.710 volivk in volivcev je bil razpisan referendum, na katerem je bil izglasovan dvokrožni večinski volilni sistem. Pravno zavezanost državnega zbora tej odločitvi je z odločbo potrdilo tudi ustavno sodišče.

Poleti 2000 so poslanci združene SLS+SKD, ZLSD, LDS in njihovih političnih satelitov izglasovali predlog ustavnih sprememb, ki so ga prvotno vložili poslanci ZLSD in LDS, ter s spremembo ustave zaobšli referendumsko odločitev ljudstva. Ta odločitev ni bila samo v očitnem nasprotju s samim bistvom demokracije, ampak je pomenila spreminjanje temeljnih pravnih pravil za nazaj, negacijo pravne države in grobo kršitev človekovih pravic. Posledice razvrednotenja inštituta referenduma in odločb Ustavnega sodišča čutimo še danes.

Nedemokratska odločitev večine poslancev je povzročila veliko škodo slovenski demokraciji, saj so vzpostavili sistem navidezne demokracije, v kateri so nekatere temeljne pravice zagotovljene samo na papirju. Poleg tega se je po tej odločitvi večina poslancev še v večji meri zmanjšalo zaupanje javnosti v parlament, ki predstavlja enega najvažnejših temeljev pravne države in demokracije. Okrnjen je tudi mednarodni ugled države Slovenije. Politične stranke, katerih poslanci so glasovali za spremembo ustave v nasprotju z referendumsko odločitvijo, nosijo polno odgovornost za vse negativne posledice takšne odločitve.

SDS je ugotavljala, da je najožje vodstvo SLS+SKD Slovenske ljudske stranke

enostransko prekinilo pogodbo s Koalicijo Slovenija, da je poslanska skupina SLS+SKD zavrnila predlog lastne vlade o ponovnem referendumskem odločanju glede volilnega sistema, glasovala za predlog ustavnih sprememb, ki so jih vložili poslanci opozicije (ZLSD, LDS in Desusa) in da je SLS+SKD prekršila sklepe lastnega kongresa, ki je podprl uveljavitev referendumске odločitve o dvokrožnem večinskem sistemu in koalicijo s SDS.

Z dokaj odkrito podporo SDS je skupina nekdanjih krščanskih demokratov, ki sta jo vodila dr. Andrej Bajuk in Lojze Peterle, ustanovila novo krščansko-ljudsko stranko, ki si je nadela privlačno ime Nova Slovenija – krščanska ljudska stranka. Njen predsednik je postal premier dr. Andrej Bajuk. Nova Slovenija je takoj nato podpisala koalicijski sporazum s SDS. Nastala je Koalicija Slovenija.

Šesti kongres SDS je bil 9. septembra 2000 v Murski Soboti. Potekal je pod vtisom vladanja in priprav na volitve. To je bil programski kongres, ki razen širše ocene situacije in posledično medijskega odmeva za nadaljnji razvoj SDS, ni predstavljal bistvene dodane vrednosti.

Leta 2000 je na oktobrskih volitvah v državni zbor, kjer je bila volilna udeležba zavidljivih 70 odstotkov, močno napredovala LDS (36,26% in 34 mandatov), SDS ni zablestela, s 15,81 odstotka in 14 mandati je ohranila svoje volilno telo in se prvič uvrstila na 2. mesto. Novo nastala stranka NSi je dosegla lep uspeh (8,66% in 8 mandatov), glavna poraženka pa je bila SLS+SKD, ki je izgubila dve tretjini skupnih volivcev nekdanje SLS in SKD (9,54% in 9 mandatov). Tretja po moči je bila ZLSD (z 12,08% in 11 poslanci).

Desus je dobil 5,17%, SNS 4,39% in prvič Stranka mladih Slovenije 4,34%. Vse so dobile po 4 poslance.

Za SDS je glasovalo 170.181 volivcev. Dr. Miha Brejc³⁹ je postal podpredsednik DZ in na tej funkciji ostal vse do junija 2004, ko je postal evropski poslanec. SDS so v parlamentu predstavljali še: Janez Janša, Jožef Jerovšek, Bogomir Zamernik, Branko Kelemina, Jože Tanko, France Cukjati, dr. med., Franc Pukšič, Rudolf Petan, Franc Sušnik, Janez Cimperman, mag. Andrej Vizjak, Pavel Rupar in Siniša Germovšek. Ob koncu mandata se je skupini priključil še dr. Dimitrij Rupel, ki je izstopil iz LDS. Dr. Rupel je pred tem zasedal mesto ministra za zunanje zadeve. Zaradi aktivnega sodelovanja pri delu odbora za Nato in Zbora za republiko je bil zamenjan kot zunanji minister v t.i. Ropovi vladi. Ta sklic je med drugim minil tudi v znamenju odkrivanja ozadja in vzrokov napada na novinarja Mira Petka, ki je bil žrtev mafijskega napada zaradi svojega pokončnega novinarskega dela.⁴⁰ Komisijo je vodil Mirko Zamernik, toda kljub njegovim velikim prizadevanjem za razkritje vpletenosti politike in drugih nosilcev javnih funkcij, še danes ni jasno, kdo je naročil to gnusno dejanje, ki po umoru predsedniškega kandidata Iveka Krambergerja nima primere v novejši slovenski zgodovini. Seveda zato, ker pravna država ni odigrala svoje vloge. Poleg Zamernika je v tem sklicu tudi Branko Kelemina vodil preiskovalno komisijo za ugotovitev odgovornosti oseb in nosilcev javnih pooblastil glede nakupa in prodaje električne energije, zaradi česar je bila domnevno povzročena gospodarska škoda v sistemu elektrogospodarstva. Komisija je sprejela končno poročilo, a ga je DZ z večino glasov zavrnil.

Celjski kongres in pot navzgor

19. maja 2001 je bil v Celju 7. kongres SDS, ki je potekal v ne najbolj prijaznih razmerah. Rezultati na zadnjih volitvah niso bili najboljši, poleg tega so bili odnosi v poslanski skupini slabi. Na kongresu, ki bi lahko prinesel nepričakovano presenečenje, je bil Janez Janša gladko ponovno izvoljen za predsednika. 380 delegatov je izvolilo še ostale organe stranke. V izvršilni odbor so bili na tajnem glasovanju po vrsti izvoljeni Miroslav Luci, dr. med., dr. Miha Brejc, dr. Milan Zver, dr. Jože Zagožen, dr. Anton Jeglič, Branko Grims, Branko Kelemina, Andrej Bručan, dr. med., Drago Šiftar, Bojana Kos, Davorin Kranjc, Ladka Furlan, Anže Logar, Miloš Dular, Robert Rožič, Stanislav Hren, Alenka Paulin in Branko Krznarič. Za predsednika Nadzornega odbora je bil z največ glasovi izvoljen Dimitrij Kovačič.

Epilog je doživel spor z Ivom Hvalico, ki je bil v permanentnem sporu s stranko, s predsednikom in z nekaterimi drugimi člani vodstva, kar je stranki po nepotrebem jemalo precej energije. Janez Janša je pred glasovanjem o organih napovedal svoj odstop (!), če bo Hvalica izvoljen v Izvršilni odbor, saj bi to pomenilo nadaljevanje konfliktnih razmer. Tvegana poteza se je na koncu obrestovala, saj Hvalica ni bil izvoljen, razmere v stranki pa so se povsem umirile.⁴¹

Leto 2002 se je začelo z interpelacijo zoper ministra za okolje in prostor mag. Janeza Kopača, ki ni bila izglasovana. Februarja se je SDS odločila, da pri kandidaturi za predsednico republike podpre Barbaro Brezigar, kljub temu, da ji v začetku javnomnenjske raziskave niso kazale velike javne podpore. Septembra 2002 je SDS pripravila festival v Mengšu, ki se ga je poleg gostov

39. Dr. Miha Brejc je na prvih evropskih volitvah v Sloveniji na listi SDS skupaj z dr. Romano Jordan Cizelj postal poslanec Evropskega parlamenta. Na podpredsedniško mesto v slovenskem parlamentu, ki ga je zapustil, je SDS predlagala dr. Dimitrija Rupla, ki pa ga vladajoča večina ni potrdila.

40. Napad se je zgodil 28. februarja 2001. Ko po več kot pol leta ni nič kazalo, da se kaj dogaja v zvezi z odkrivanjem storilcev in naročnikov gnusnega napada, so v poslanski skupini SDS začeli zbirati podpise za ustanovitev parlamentarne komisije. Potem se je dogajala farsa na sodišču v Murski Soboti, neučinkoviti so bili tudi na policiji, čeprav je generalni direktor Pogorelec obljubljal, da bodo naročniki kmalu za zapahi, neučinkovita je bila generalna državna tožilka Cerarjeva, ki je kasneje postala pravosodna ministrica in podpredsednica LDS. Poslanec Zamernik je kljub vsemu uspel pripraviti končno poročilo preiskovalne komisije. Ko je sodišče v Murski Soboti zavrglo obtožnico, je Zamernik to komentiral z besedami 'fiasko slovenske pravne države'.

41. Čakanje na izid glasovanja je bil mučen. Mnogi so se spraševali, kaj bi bilo, če bi Hvalica dobil dovolj glasov. Janša je bil tedaj pripravljen odstopiti in oblikovati novo stranko. Tej bi se seveda priključilo velika večina delegatov, morda tudi del od približno četrte, ki je vseeno dala glas Hvalici.

iz tujine in predsedniške kandidatke udeležil tudi častni predsednik dr. Jože Pučnik.

Predsednik SDS je v imenu Koalicije Slovenija pozval vlado k odstopu zaradi 'težav z javnimi financami'. Janez Janša je bil prepričan, da bi bilo za Slovenijo najbolje, če bi bile jeseni hkrati s predsedniškimi in lokalnimi volitvami še volitve v državni zbor, s čimer bi dosegli produktivno rešitev politične krize. A to je ostala le pobožna želja.

V letu 2002 so bile tudi lokalne volitve, na katerih je bila ponovno izvoljena večina županov SDS s prejšnjih volitev. Dodana vrednost teh volitev je zmaga Andreja Vizjaka v Brežicah in to kar v prvem krogu, ko so z liste SDS zmagali še Drago Vogrinčič (Cankova), Franc Pukšič (Destrnik), Toni Rifelj (Gornji Grad), Jernej Lampret (Ivančna Gorica), Zvone Lah (Mirna Peč), Vladimir Globovnik (Oplotnica), Jože Toplak (Radenci), Andrej Pogorevc (Sodražica), Miro Kozelj (Šenčur), Franc Jazbec (Štore), Pavel Rupar (Tržič), Franc Sušnik (Vransko) in Bojan Starman (Žiri). V drugem krogu so se klubu županov SDS pridružili še Danijel Krivec (Bovec), Marko Balant (Braslovče), Janez Cimperman (Ig), Zvonimir Holc (Kidričevo) Tomaž Štebe (Mengeš), Marjan Rihar (Vrhnika). SDS je podprla tudi več drugih kandidatov, ki so bili izvoljeni. Tudi tretje volitve predsednika republike 2002 so potekale v dveh krogih. V prvem krogu so kandidirali Zmago Jelinčič Plemeniti, dr. France Arhar, dr. Franc Bučar, dr. Lev Kreft, dr. Anton Bebler, dr. Gorazd Drevenšek in Jure Jurček Cekuta. V drugem krogu prvega decembra 2002 je dr. Janez Drnovšek premagal Barbaro Brezigar s 56,52 odstotki glasov. Od 1.610.137 volilnih upravičencev jih je glasovalo 65,39%. Barbara Brezigar, ki jo je podpirala SDS, je imela odličen štab, ki ga je vodil dr. Vasko

Simoniti, kasnejši minister za kulturo. Te volitve so bile tudi zadnji pomemben dogodek, pri katerem se je angažiral dr. Jože Pučnik. Kljub pričakovani Drnovškovi zmagi je Barbara Brezigar ponovno združila volivce pomladnega dela volilnega telesa in vlila več upanja za naslednje parlamentarne volitve.

11. januarja 2003 nas je prizadela žalostna novica. V Nemčiji je nepričakovano umrl dr. Jože Pučnik, soustanovitelj in dolgotelni predsednik in častni predsednik stranke. Bil je nesporni vodja ključnih procesov demokratizacije in osamosvajanja, kritik tranzicijskih procesov, človek, ki si je v svojem parlamentarnem delu prizadeval, da bi se slovenski narod spravil sam s seboj, spoznal in se soočil s svojo zgodovino, postoril, kar je dostojno storiti in se usmeriti v prihodnost. Dr. Jože Pučnik, žrtev montiranih procesov v času komunističnega režima, znanstvenik in človek največjih odločitev je nedvomno najveličastnejša politična osebnost druge polovice dvajsetega stoletja na Slovenskem. Človek, ki so ga spoštovali celo njegovi največji politični nasprotniki.

27. januarja 2003 je SDS skupaj z NSi novemu predsedniku vlade mag. Tonetu Ropu (zamenjal je dr. Janeza Drnovška, ki je postal predsednik republike) predstavila šest zahtev, s katerimi bi vzpostavili demokratično ravnotežje v Sloveniji.

Zahteve Koalicije Slovenija so bile:

1. Vlada naj pripravi, vladna koalicija pa podpre sprejem spremembe zakona o RTV SLO in drugih potrebnih aktov po nujnem postopku, s čimer se znotraj RTV SLO brez povečanja stroškov oblikujeta tudi dva med seboj neodvi-

sna programa, s tem da ima na enega prevladujoč vpliv vladna koalicija, na drugega pa opozicija, ne glede na vsakokratno številčno razmerje poslancev v DZ po volitvah;

2. TV SLO začne neposredno prenašati seje DZ in seje najpomembnejših delovnih teles;
3. Vlada zagotovi sredstva za pluralizacijo medijev, s katerimi bo mogoče zagotoviti večjo neodvisnost od oblastnih in kapitalskih centrov moči ter ustanoviti nove neodvisne revije in časopise;
4. Vlada končno zagotovi pravično razdelitev premoženja nekdanjih DPO med vse stranke, ki so sodelovale na zadnjih parlamentarnih volitvah;
5. V vse nadzorne svete javnih podjetij oziroma podjetij in družb v državni lasti, ki jih oblikuje vlada, DZ ali ministrstva, se imenuje najmanj ena tretjina članov na predlog parlamentarnih strank, ki niso podprle imenovanje vlade ter se na ta način omogoči opoziciji dostop do podatkov, zagotovi vsaj minimalni nadzor ter racionalno porabo davkoplačevalskega denarja v javnem sektorju;
6. Glede na politično soglasje o vstopu Slovenije v EU in NATO je predlaganje in imenovanje predstavnikov RS v institucije EU in NATO pregledno, strokovno in dostopno vsakomur pod enakimi pogoji, opozicijske stranke pa naj imajo pri predlaganju enake možnosti kot članice vladne koalicije.

Šele Janševa vlada je izvajala ukrepe za vzpostavitev demokratičnega ravnotežja. Pri nekaterih seveda ni mogla uspeti, ker je bila uresničitev odvisna od sodelovanja nasprotne strani. Kljub temu so bili narejeni bistveni koraki naprej, predvsem v smislu višje kulture dialoga z opozicijo. Naj spomnimo na Janšev predlog Partnerstva za

razvoj, ki ga je predlagal takoj na začetku mandata, ko je vodil vlado in tudi v začetku mandata 2008-2012.

SDS je naslednje leto skupaj z NSi vložila še interpelacijo o delu in odgovornosti Ropove vlade in na 44 straneh ocenila stanje v Sloveniji. Ugotavljala je, da v štiriletnem mandatu ni izpolnila velikega dela najpomembnejših obljub in slabo upravljala z državo. Zaradi tega so številne razvojne možnosti ostale neizkoriščene.

Vladajoča LDS je namreč obljubljala, da bo letna gospodarska rast presegala pet odstotkov, dejansko pa je bila ta leta 2003 skromnih 2,3 odstotka. Premier Rop je obljubljal zmanjševanje brezposelnosti za petino, v resnici pa se je znižala le za tri odstotke. Obljubljal je ustalitev javnega dolga, v resnici pa je samo v dveh letih zadolžil državo za najmanj 250 milijard tolarjev, v celotnem mandatu pa za 500 milijard tolarjev. Poleg tega so se preko vseh razumnih meja povečale socialne razlike, saj je število prejemnikov socialnih pomoči naraslo na 60.000.

Ta pobuda je bila pomembna, saj je pred volitvami omogočila, da je vlada napravila bilanco. Ta pa ni bila najbolj uspešna. Razprava o tem pa je spodbudila razmišljanje o izčrpanosti in slabi kondiciji vladajoče koalicije.

PRISPEVEK SDS K UTRDITVI SLOVENSKE DEMOKRACIJE

Seveda se v kontekstu znanih šestih zahtev Koalicije Slovenija iz leta 2003 zastavlja vprašanje, ali je Slovenija že (bila) v fazi zrele, utrjene oziroma konsolidirane demokracije. Distribucija medijske in kapitalne moči je bila pač takšna, da napeljuje na odgovor, da ne. Ne glede na to in na ne dovolj uspešne tranzicijske procese, pa je Slovenija vendarle vzpostavila temeljne družbene strukture, prav tako pa je kljub mnogim protikulturnim političnim orientacijam kulturna podlaga taka, da zagotavlja dolgoročno stabilnost. Poleg tega se je Slovenija umestila v ustrezen mednarodni politični in varnostni prostor, kar pomeni dodatno varovalko na njeni demokratični poti.

SDS si je ves čas prizadevala za vključevanje v evro-atlantske povezave, ne samo zaradi vsestranskega varnostnega dejavnika, pod katerim lahko Slovenija ohrani svoje pridobitve, ampak je v članstvu v Natu in EU videla predvsem razvojni izziv. V času kampanje za včlanitev je večkrat opozarjala na slabo alternativo, to je varnostno tveganje Balkan, kamor so bile še vedno zazrte marsikateri (politične) oči v Sloveniji. Gonilna sila vključevanja v evro-atlantske povezave je bil Janez Janša. V času od januarja 1997 do julija 1998 je bil vodja slovenske parlamentarne delegacije v Severnoatlantski skupščini (NAA). V času, ko je v kratki Bajukovi vladi vodil obrambni resor, je s sodelavci pripravil predlog resolucije o strategiji nacionalne varnosti, najpomembnejši strateški dokument na področju obrambe v Sloveniji. V tem obdobju je Slovenija pripravila svoj drugi akcijski načrt za polnopravno članstvo v NATO in ga kot prva izmed vseh kandidatk predala

Lordu Robertsonu, takratnemu generalnemu sekretarju NATO v Bruslju.

Želje večine Slovencev (sodeč po javnomnenjskih raziskavah) in volivcev SDS so se začele uresničevati novembra 2002, ko je Nato na vrhunskem zasedanju v Pragi poleg Bolgarije, Estonije, Litve, Latvije, Romunije in Slovaške medse povabil še Slovenijo. Vlada je nato uradno sprejela vabilo in naslednje leto, v začetku 2003, začela pogovore o vstopu v dve krogih. Marca 2003 je bil referendum o vstopu Slovenije v Nato. Za vstop je glasovalo več kot dve tretjini Slovencev. SDS je aktivno sodelovala v kampanji in odločno pomagala zunanjemu ministrstvu, ki ga je vodil dr. Rupel, pri ustvarjanju ustreznega klime doma in v tujini, tako da je nadaljnji proces vključevanja potekal dokaj gladko.

Procesa vključevanja v Nato in EU sta šla nekako z roko v roki. Odločitev, da bo Slovenija leta 2004 sprejeta v Evropsko unijo skupaj z drugimi desetimi članicami, je bila sprejeta že dve leti prej na vrhunskem zasedanju voditeljev EU v Bruslju, ko so sprejeli priporočila Evropske komisije na podlagi uspešne ocene iz predpristopnih pogajanj. Poleg Slovenije so se petnajsterici pridružile Madžarska, Češka, Slovaška, Poljska, Estonija, Latvija, Litva, Ciper in Malta. Zato je leto 2004 ena izmed najpomembnejših prelomnic v razvoju mlade slovenske države in tudi Slovenske demokratske stranke, saj si je za to tako srčno prizadevala. Z vključitvijo je Slovenija postala del zveze držav, ki jih ne združuje le skupna geopolitična lega, temveč tudi skupna kultura in razvojni procesi. S tem je Slovenija, odgovorna za lasten razvoj, stopila na novo pot, ki nudi ustrezno duhovno, kulturno in materialno perspektivo. Za Ropovo vlado je bila vključitev nekaj, kar ni bilo

vredno neke posebne pozornosti, saj ni bil v čast tega dejanja pripravljen noben pomembnejši javni dogodek. Ker vlada ni omogočila državljanom in državljanke ustrezne javne prireditve, je opozicijska SDS organizirala na Prešernovem trgu slovesnost, ki so se je poleg privržencev SDS z velikim zadovoljstvom udeležili tudi nekateri predstavniki evropskih institucij in del diplomatskega zbora. V svet je šlo sporočilo, da vključitev v Evropsko unijo nekaj pomeni tudi navadnim državljanom.

Slovenija se je dokončno umestila v varen prostor, ki ji zagotavlja normalen razvoj. A s tem veličina leta 2004 še ni bila izčrpana. Slovenija je tega leta dobila tudi svoje prve poslance v Evropskem parlamentu in novo vlado, po Demosu prvo izvoljeno desnorsredinsko koalicijo.

Začetek velike zgodbe – vodenje Slovenije in EU

Po relativno slabšem rezultatu na parlamentarnih volitvah 2000 in izgubljenih predsedniških volitvah 2002, ki pa so vendarle prinesle nekaj žarkov upanja za pomladno politično opcijo, so bile volitve v Evropski parlament prva priložnost, da se kontinuiteta slabih volilnih izidov prekinemo. In zgodilo se je prav to. Na spomladanskih evropskih volitvah 2004 je zmagala Nova Slovenija, ki je v volilno kampanjo vložila veliko energije in novih pristopov v volilni kampanji. Sledili sta LDS in SDS, prav tako z dvema izvoljenima poslancema. Zadnji so bili socialdemokrati z enim mandatom. To je bila velika zmaga desnorsredinske opcije. Volilna udeležba je bila sicer zelo nizka. Komaj nekaj več kot četrtnina volilnih upravičencev se je odpravila na volitve. Tudi v drugih novih članicah

je bilo podobno, kar gre verjetno pripisati premalo uveljavljeni evropski dimenziji v državljanski in politični kulturi. SDS sta v Evropskem parlamentu zastopala dr. Miha Brejc in dr. Romana Jordan Cizelj. Oba sta bila med bolj dejavnimi člani evropskega parlamenta, kar dokazuje tudi objavljena uradna statistika evropskega parlamenta.

Poslanska skupina EPP-ED je prejela največ, to je 37% mandatov (288), na drugo mesto so se uvrstili člani socialistične stranke (PES) z 28% (217). Ostale skupine so prejele precej manj.⁴² Volitve v Evropski parlament so imele za slovenske politične razmere več kot simbolni pomen. Napovedale so namreč možnost političnega preobrata na jesenskih volitvah, ne glede na volilno udeležbo.⁴³

Nervoza pred jesenskimi volitvami je bila vse večja. Še nikoli ni bilo toliko možnosti za zmago kot tokrat. Vse leto 2004 se je stranka intenzivno pripravljala na parlamentarne volitve. Strokovnemu svetu, ki je pripravljala programe področnih politik, se je priključilo več sto strokovnjakov z različnih področij. Bolj ko so se bližale volitve, slabša je bila kondicija vladne koalicije in podpora SDS se je večala. Stranka je imela široko zastavljeno volilno kampanjo, veliko dela je bilo na terenu, in to se je očitno obrestovalo. Namesto dragih medijskih reklam se je SDS odločila za 'door to door' kampanjo. Na zadnji konvenciji v Križankah je bilo že čutiti vznemirjenje, ki ga prinaša s seboj velika verjetnost zmage. Prihajale so dobre želje iz vsega sveta. Zmaga je bila blizu, a glede na izkušnje tako daleč. Tudi ankete tega občutka niso potrjevale.

In zmaga je tisto nedeljo vendarle prišla. Prepričljivo in veličastno. Občutek, ki je bil primerljiv z zmago Demosa na prvih

42. V Evropskem parlamentu je trenutno sedem političnih skupin: Evropska ljudska stranka in Evropski demokrati (EPP-ED: 288 poslancev), Socialdemokrati (PES: 217 poslancev), Zavezništvo liberalcev in demokratov za Evropo (ALDE: 100 poslancev), Združenje za Evropo narodov (UEN: 44 poslancev), Zeleni/Evropska svobodna zveza (Zeleni/EFA: 43 poslancev), Evropska združena levica/Zelena nordijska levica (GUE/NGL: 41 poslancev), Neodvisnost/Demokracija (INDEM: 22 poslancev) in Samostojni poslanci (NI: 30 poslancev).

43. Po Indiji gre pri volitvah v Evropski parlament za drugo največjo demokratično prakso. Volilno pravico ima namreč kar 375 milijonov državljanov EU. Evropski parlament je predstavniško telo državljanov vseh članic Unije na evropski ravni in je edina neposredno izvoljena evropska institucija in edina mednarodna skupščina na svetu, katere člani volijo vsi državljani s splošno volilno pravico. Neposredno volijo EP od leta 1979.

44. Na drugo mesto se je uvrstila LDS z 22,80% (23 poslancev), Združena lista socialnih demokratov jih je zbrala 10,17% (10 mandatov), Nova Slovenija – krščanska ljudska stranka 9,09% (9 mandatov), SLS 6,82% (7 mandatov), SNS 6,27% (6 mandatov) in Desus 4,04% (4 mandate). Volilna udeležba je bila 60,65%.

45. Dr. France Cukjati, filozof, teolog in zdravnik po poklicu, je bil v Bajukovi vladi državni sekretar na ministrstvu za zdravje. Na volitvah jeseni 2000 je bil prvič izvoljen za poslanca, enako tudi v mandatih 2004 in 2008. Po vodenju slovenskega parlamenta je bil v sklicu 2008-2012 podpredsednik državnega zbora.

46. Poslanci vladajoče SDS so imeli tudi v parlamentu pomembne vloge: Franc Sušnik je postal predsednik mandatno-volilne komisije, Miro Petek podpredsednik komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Srečko Hvauc podpredsednik odbora za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje, Franc Jazbec predsednik odbora za lokalno samoupravo in regionalizem, Bojan Starman predsednik odbora za finance in monetarno politiko, Alenka Jeraj podpredsednica odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Ivan Grill podpredsednik odbora za zdravstvo, Rudolf Petan predsednik odbora za okolje in prostor, Branko Marinič podpredsednik odbora za promet, Stane Pajk podpredsednik odbora za obrambo, mag. Branko Grims predsednik odbora za kulturo, šolstvo in šport ter Eva Irgl podpredsednica odbora za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj.

svobodnih in demokratičnih volitvah leta 1990. Z zmago je prišla tudi velika odgovornost. Čeprav smo se kandidati za ministrske resorje čutili suvereni vsak na svojem področju, je bil izziv vendarle izjemen. Pred nami je bilo veliko negotovosti. Ne nazadnje nas ni čakala samo zapuščina LDS in vodenje Slovenije, ampak tudi vodenje EU. Skupaj s predsednikom Janezom Janšo, ki nam je s svojimi izkušnjami vlival pogum, smo verjeli v to misijo.

Po volitvah se je najprej konstituiral državni zbor. SDS je na volitvah dobila 29,08 % in 29 mandatov.⁴⁴ Poslanci tega sklica so postali: mag. Branko Grims, Pavel Rupar (po njegovem odstopu Bojan Homan), Milenko Zihlerl, Bojan Starman, Rudi Veršnik, Daniel Krivec, dr. Milan Zver (po nastopu ministrske funkcije Zvone Črnač), Eva Irgl, France Cukjati, Alenka Jeraj, Andrej Bručan (po nastopu ministrske funkcije ga je zamenjala Polonca Dobrajc), Mitja Ljubeljšek, Jože Tanko, Dimitrij Kovačič, Robert Horvat, Janez Janša (po nastopu funkcije predsednika vlade ga je zamenjal mag. Tomaž Štebe), Franc Jazbec, Franc Sušnik, Bogomir Zamernik, Miro Petek, mag. Andrej Vizjak (po nastopu ministrske funkcije ga je zamenjal Ivan Grill), Bojan Rugelj, Stane Pajk, Jožef Jerovšek, Rudolf Petan, Srečko Hvauc, Miroslav Luci (po nastopu funkcije državnega sekretarja v kabinetu predsednika vlade ga je zamenjal Marijan Pojbič), Branko Marinič, Franc Pukšič (po nastopu funkcije državnega sekretarja v kabinetu predsednika vlade ga je zamenjal Jožef Ficko, a le za kratek čas, saj si je Franc Pukšič kmalu premislil in ponovno postal poslanec).

Predsednik državnega zbora je 22. oktobra 2004 postal dr. France Cukjati⁴⁵, prvi predsednik zakonodajnega telesa v demokratič-

ni Sloveniji z liste Slovenske demokratske stranke.⁴⁶ Sekretarka poslanske skupine je postala Maja Prezelj, ki je zamenjala dotednjega sekretarja Lovra Lončarja, ki se je preselil na mesto generalnega sekretarja državnega zbora in ostal do jeseni 2008, ko je med prvimi pristal na t.i. vrtiljaku kadrovske zamenjanih s strani nove vlade. Še pred Majo Prezelj in Lovrom Lončarjem so to odgovorno strokovno nalogo poslanske skupine v različnih sklicih opravljali Miha Lesar, Erik Modic, Andreja Pihler in Nika Dolinar.

Vodja poslanske skupine je postal Jože Tanko, ki je bil na tem mestu že tudi od leta 2005, ko je zamenjal Mirka Zamernika. V sklicu pred tem so bili to Janez Janša, Andrej Vizjak, France Cukjati in Janez Mežan.

Janez Janša je bil kot predlagani kandidat za mandatarja nove slovenske vlade 9. novembra 2004 s 57 glasovi poslancev izvoljen za novega predsednika Vlade Republike Slovenije. 3. decembra 2004 je v Državnem zboru RS prisegla nova vlada, ki se je pod vodstvom Janeza Janše še isti dan sestala na svoji konstitutivni seji. Oblikoval je vlado, v kateri so sodelovali ministri in državni sekretarji tudi iz NSi, SLS in Desusa. Da bi zagotovil čim bolj kompaktno delo, so imeli ministri ponekod državne sekretarje iz druge stranke (npr. šolstvo, obramba in visoko šolstvo). Iz Nove Slovenije je finančni resor vodil dr. Andrej Bajuk, ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pa mag. Janez Drobnič, ki ga je kasneje zamenjala Marjetka Cotman. Na listi NSi je bil tudi minister dr. Lovro Šturm, ki je pokrival področje pravosodja, ter minister dr. Jurij Zupan za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (kasneje ga je zamenjala Mojca Kucler Dolinar). SLS je

imela v vladi ministra Janeza Podobnika na Ministrstvu za okolje in prostor, ministra Janeza Božiča za promet, (kasneje ga je zamenjal mag. Radovan Žerjav), in ministra brez listnice za lokalno samoupravo in regionalni razvoj dr. Ivana Žagarja. Iz kvote SDS je predsednik vlade državnemu zboru med ostalimi poslal v potrditev naslednje ministre: Marijo Lukačič za področje kmetijstva, gozdarstva in prehrane (kasneje jo je zamenjal Iztok Jarc), mag. Andreja Vizjaka za področje gospodarstva, Andreja Bručana za področje zdravja (kasneje ga je zamenjala Zofija Mazej Kukovič), dr. Gregorja Viranta za področje javne uprave, dr. Vaska Simonitija za področje kulture, dr. Dimitrija Rupla za zunanje zadeve, Dragutina Mateja za notranje zadeve ter dr. Milana Zvera za šolstvo in šport. Službo vlade za razvoj je nekaj časa vodil dr. Jože P. Damjan, ki pa je kmalu zapustil to mesto. Zamenjal ga je državni sekretar dr. Andrej Horvat, ki je vodil službo do prihoda novega ministra dr. Žige Turka, ki je z izredno zavzetostjo močno poživil delo vlade na tem področju. Službo vlade za evropske zadeve je vodil v začetku Marcel Kopro, nato jo je prevzel dr. Janez Lenardič, ki ga je nekaj mesecev pred iztekom mandata zamenjala Barbara Borota. Državni sekretar Miroslav Luci je v KPV vodil koordinacijo dela s parlamentom, kar je po njegovem odhodu v diplomacijo nadaljeval dr. Vinko Gorenak. Franc Pukšič je kot državni sekretar vodil Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu. Ko je odstopil s tega položaja, ga je zamenjal Zorko Pelikan. Državni sekretar v kabinetu predsednika vlade Janeza Janše je bil tudi Aleksander Zorn, ki je skrbel za koordinacijo izobraževalnih in kulturnih politik. Predstavnik Desusa Anton Rous je kot državni sekretar v kabinetu bdal nad izvrševanjem koalicijske pogodbe. Njega je kasneje zamenjal mag.

Marjan Fekonja. Formalno sta bila v KPV zaposlena še mag. Matjaž Šinkovec, a je deloval na Ministrstvu za zunanje zadeve, in mag. Andrej Šircelj, ki je po pooblastilu predsednika vlade deloval na Ministrstvu za finance. Generalna sekretarka vlade je bila v začetku Mateja Tamara Fajs, ki jo je po dobrem letu zamenjal mag. Božo Predalič. Nika Dolinar Divjak je bila ves mandat vodja kabineta predsednika Vlade Janeza Janše. Člani vlade so med seboj dobro sodelovali, delovali so kot ekipa. Nedvomno je ekipo dobro koordiniral predsednik vlade. Gospodarski odbor, ki je vključeval domala pol ministrov vlade, je po odstopu dr. Andreja Bajuka vodil mag. Andrej Vizjak, t.i. družbenega pa dr. Milan Zver. Dr. Gregor Virant je vodil kadrovske komisije. Seje odborov so bile praviloma ob torkih, ko so se uskladile vse bistvene zadeve. Na t.i. listo B za četrtkovo sejo vlade so bili uvrščeni le zakonski predlogi, o katerih se je razpravljalo. Razprave o drugih že usklajenih odločitvah pod listo A na sejah vlade praviloma ni bilo.

Maja 2005 je imela SDS svoj osmi kongres, na katerem je bil za predsednika ponovno izvoljen Janez Janša. V Izvršilni odbor SDS so bili izvoljeni dr. Milan Zver, dr. Miha Brejc, Andrej Bručan, mag. Branko Grims, Branko Kelemina, Miroslav Luci, dr. Jože Zagožen, Sergij Daolio, Franc Pukšič, Dimitrij Kovačič, dr. Gregor Gomišček, Drago Šiftar, dr. Vinko Gorenak, Marjan Golavšek, Elizabeta Horvat, Ladislava Furlan, Miroslav Petek, Anton Štihec. V nadzorni odbor so bili izvoljeni Tomaž Toplak, mag. Robert Celec, Brigita Brumen, Janez Pintar, Marija Doroteja Grmek. Kongres je potekal je v prijetnem vzdušju, še v znamenju zmage na parlamentarnih volitvah 2004. Udeležila se ga je vrsta uglednih gostov iz tujine. Stranka je dopolnila

47. Župani iz vrst SDS so poslali še: Marko Balant (Braslovče), Jurij Borko (Središče ob Dravi), Milan Čadež (Gorenja vas-Poljane), Edvard Čagran (Šentilj), Vilko Jazbinšek (Tabor), Janez Jurgec (Cirkulane), Miran Jurkošek (Štore), Miro Kozelj (Senčur), Daniel Krivec (Bovec), Zvone Lah (Mirna Peč), Jernej Lampret (Ivančna Gorica), Jože Levstek (Ribnica), Darko Menih (Šoštanj), Ivan Molan (Brezice), mag. Boris Podvršnik (Zreče), Franc Pukšič (Destričnik), Boštjan Rigler (Škofljica), dr. Marjan Rihar (Vrhnika), mag. Tomaž Rožen (Ravne na Koroškem), Franc Salobir (Dobje), Bojan Starman (Žiri), Igor Stropnik (Kungota), Franc Sušnik (Vransko), Peter Škrlec (Sveti Jurij v Slovenskih goricah), Štefan Tisel (Šentjur), Drago Vogrincič (Cankova), Anton Zakrajšek (Velike Lašče), Ljubo Žnidar (Polzela). Precej županov, ki niso člani stranke, pa je bilo ponovno izvoljenih s podporo SDS. Sicer sta najbolj odmevni zmagi dosegla Jankovič v Ljubljani in Kangler v Mariboru.

program in sprejela nosilno resolucijo Slovenija na novi poti, ki se je dotikala aktualnih družbenih vprašanj, za katere je kot največja vladna stranka nosila odločilno odgovornost. Resolucija umešča Slovenijo tudi v evropskem kontekstu, izraža odgovornost za skupen razvoj; poudarja krepitev konkurenčnosti, večji izkoristek znanja, trajnostni razvoj in medgeneracijsko solidarnost. To naj bi bili tudi naši cilji, ki so hkrati vgrajeni v izvirno in obnovljeno besedilo Lizbonske strategije. Iz omenjene resolucije je razvidno, da je bila SDS že globoko v pripravah na predsedovanje Svetu Evropske unije, ki so intenzivno potekale v letih 2006 in 2007.

V letu 2006 so bile v Sloveniji lokalne volitve, na katerih je bila SDS relativna zmagovalka, a je bila ponovno neuspešna v večjih mestnih središčih. Tako kot na prejšnjih volitvah, so tudi na teh dosegale dobre rezultate različne lokalne liste. Od SDS kandidatov pa moramo omeniti ponovno zmago Antona Štihca v Murski Soboti.⁴⁷

Dosežki vlade Janeza Janše

Vlada Janeza Janše je bila prva demokratična vlada v Sloveniji, ki je v enaki koalicijski sestavi zdržala ves mandat. Vlada je delovala resnično kot dobro usklajena ekipa. Ni bilo fevdalizacije, tako značilne za pisane koalicije v preteklosti. Janševa vlada je uspela spremeniti veliko stvari, ki so ali še vplivajo na vsakdanje življenje slovenskih državljanov.

Kakovost življenja se je v tem obdobju, ko smo korak za korakom zmanjševali razvojni zaostanek za povprečjem Evropske unije, bistveno izboljšala. Gospodarska klima je bila odlična, ponudba dela tolikšna,

da je trg delovne sile ni mogel zadovoljiti. Na mednarodnem prizorišču je Slovenija najprej vodila OVSE, nato pa je prevzela zgodovinsko vlogo in predsedovala EU, postala prepoznavna kot sposobna in verodostojna država in s predsednikom vlade Janezom Janšo, predsednikom Evropskega sveta, postala tudi akter svetovne politike. Dokazala je, da ni konkurenčna le v sferi politike, športa ipd., ampak da ima tudi sposobno gospodarstvo. Mnogi slovenski podjetniki in slovenska podjetja, zlasti mala in srednja, so se izkazala tudi v mednarodni konkurenci. Poleg tega, da se je standard državljanov precej izboljšal; ni jim bilo treba več na avtomobile lepiti nepotrebnih nalepk o tehnični brezhibnosti, ni se jim bilo treba več zaustavljati na mejnih prehodih s sosednjimi državami Evropske unije ali čakati v kolonah na avtocestah zaradi cestninjenja. S skupno evropsko valuto so lahko plačevali domala povsod po svetu.

Slovenija še nikoli ni imela tolikšne gospodarske rasti in ravni zaposlenosti. To dokazuje, da je bila izvedena večina ukrepov programa ekonomskih in socialnih reform za povečanje blaginje in izboljšanje življenjskega standarda, kar je Slovenijo uvrščalo pri doseganju t.i. lizbonskih ciljev med najuspešnejše države članice EU. Vlada je na moderen, mednarodno primerljiv in socialno vzdržen način uredila davčno področje in odpravila številne administrativne ovire. Vladajoča koalicija je sprejela strategijo razvoja Slovenije s povsem konkretnimi projekti. Država je dobila dokaj jasno vizijo dolgoročnega razvoja.

SDS je skupaj s partnericami v mandatu 2004-2008 poskrbela za podjetništvu prijaznejše okolje, znižala davke in poenostavila davčni sistem, predvsem pa izboljšala

razmere za delovanje obrtnikov in malih podjetij. Za četrtno se je povečal BDP na prebivalca, izrazito se je povečala konkurenčna sposobnost slovenskega gospodarstva in raven zaposlenosti, medtem ko se je brezposelnost bistveno zmanjšala (s 93.000 brezposelnih leta 2004 na 59.000 leta 2008). Najbolj smo zmanjšali brezposelnost med mladimi, kar je bilo še posebej spodbudno v času slovenskega predsedovanja, saj druge države niso beležile tega trenda. Za četrtno se je povečala povprečna bruto plača, za še več povprečna neto plača. Prav tako se je za četrtno povečala minimalna plača. Za približno eno petino se je povišala povprečna pokojnina. Počnila se je država (odhodki širšega sektorja države v odstotku BDP iz 46,5% v letu 2004 na 42,7% v letu 2007), zmanjšali pa smo tudi primanjkljaj širšega sektorja države. Zmanjšani so bili tudi primanjkljaj državnega proračuna in konsolidiran javnofinančni dolg. Če upoštevamo, da so se bistveno izboljšale socialne razmere in da smo veliko vlagali v kulturo, zdravstvo, šolstvo in šport, lahko ocenimo, da se je blaginja prebivalcev in kakovost vsakdanjega življenja v tem času bistveno izboljšala.

Na področju javne uprave je minister Virant zmanjšal administrativne ovire, intenzivno uvajal e-upravo s poudarkom na 'vse na enem mestu' in po dolgih letih pogajanj uvedel plačni sistem v javnem sektorju. Tudi minister Simoniti je povečal dostopnost kulture z večjim sofinanciranjem javnih ustanov, uveljavil je zakon o agenciji za knjigo ter veliko prispeval k uravnoteženju slovenskega medijskega prostora. Minister Mate je skrbel za dvig kakovosti varnostnih storitev policije ter poenostavitev postopkov za državljane, predvsem pa ima pomembne zasluge za vstop Slovenije v schengensko območje 22. decembra 2007.

Skupaj z ministrom dr. Ruplom je dosegel, da incidentov s Hrvati na morju praktično ni bilo več. Naj spomnimo tudi na odločno reakcijo vlade Janeza Janše v primeru Hotiza. Minister Rupel je predsedoval OVSE-ju že takoj na začetku mandata. Tudi zanj velja, da je odlično opravil svojo vlogo v času predsedovanja Evropski uniji. Poleg tega se je Slovenija v tem času močno približala polnopravnemu članstvu v OECD. Ministrica Lukačičeva in minister Jarc, ki jo je uspešno zamenjal, sta imela veliko vlogo pri usklajevanju skupne evropske kmetijske politike, skrbela pa sta tudi za visoke standarde, ki potrošniku zagotavljajo varno in kakovostno hrano. Tudi minister Jarc je z vso odličnostjo izpeljal svoj del vodenja evropskih politik. Minister Vizjak je skrbel za spodbudne zakonske okvire za poslovno okolje ter varstvo potrošnikov, za naložbene spodbude podjetjem, tudi za mala in srednje velika, ki so bila prej zapostavljena. V času njegovega mandata je Slovenija dosegla najboljše gospodarske rezultate. Naj dodamo samo močan dvig rasti turističnih storitev. Slovenija je prvič na leto zaslužila preko dveh milijard evrov. Minister Bručan in za njim ministrica Kukovičeva sta začrtala dolgoročni načrt zdravstvenega varstva, napravila velike premike pri naložbah v zdravstvu. Nad vse vidno vlogo v vladi je imel tudi minister Turk, ki je vodil službo vlade za razvoj in usklajeval gospodarske in socialne ukrepe na nacionalni ravni ter z vidika ciljev lizbonske strategije. Tudi na področju šolstva in športa se je v tem mandatu vzpostavila ustvarjalna klima, ki je vplivala na dvig kakovosti slovenske šole, kar nenazadnje potrjujejo uspehi učencev na številnih mednarodnih merjenjih znanja. Povečal se je obseg avtonomije šol in vključenosti otrok v vrtce, šola se je bolj odprla tudi staršem in socialnemu okolju, učni načrti

48. Poslanci SDS so dvakrat zahtevali sklic nujne seje Komisije za nadzor varnostno obveščevalnih služb glede izjave poslanca mag. Antona Ropa, ki jo je dal v informativni oddaji Dnevnik na TV Slovenija v nedeljo, dne 18. junija 2007, v zvezi s prisluškovanjem med takratnim poslancem v Državnem zboru RS Janezom Janšo in tedanjim predsednikom Vlade Republike Hrvaške Ivom Sanaderjem. Zahtevali so soočenje mag. Ropa in dr. Podbregarja, in zaslišanje bivših predsednikov DZ Paborja in Ferija Horvata, kot prejemnika informacij po 6. členu ZSOVA.

so bili prenovljeni, uveden je bil vzgojni načrt ter dan večji poudarek državljski in domovinski vzgoji. To je bil čas velikih investicij v šolsko in športno infrastrukturo. Na področju športa smo dosegli cilje iz nacionalnega programa že nekaj let pred načrtovanim. V času našega predsedovanja je bilo uveljavljeno evropsko ogrodje kvalifikacij in vrsta mehanizmov, ki lajšajo študijsko izmenjavo in konkurenčnost naših državljanek in državljanov v Evropski uniji. Takoj na začetku delovanja vlade je predsednik Janša predlagal partnerstvo za razvoj, v katerem je sodelovala tudi opozicija, z izjemo razpadajoče LDS. V okviru partnerstva so se usklajevali predlogi zakonov že v fazi nastajanja. Partnerstvo je nekaj časa dobro delovalo. Poleti 2007, ko se je vlada intenzivno pripravljala na predsedovanje EU, pa je opozicija zaostriala odnose. Najprej je poslanec SD Rop, ki je bil ob razkroju LDS v skupini tistih, ki so prestopili v poslanski klub SD, obtožil premiera, da se je s hrvaškim predsednikom vlade dogovarjal za incidente na morju.⁴⁸ V to zgodbo je bila ponovno vpletena Sova oziroma del vodstva slovenske obveščevalne službe. Proti koncu leta se je napetost med opozicijo in koalicijo stopnjevala. Pahor kot vodja opozicije ni želel nič več slišati o sodelovanju v partnerstvu, predsednika vlade Janeza Janšo pa so prav v času, ko je prevzemal vodenje Evropskega sveta, nenehno ovirali pri njegovem delu in blatili ugled slovenske vlade in Slovenije v svetu. Zato se je odločil za tvegano potezo. Zahteval je glasovanje o zaupnici vladi. V ponedeljek, 19. novembra 2007, so poslanci glasovali o zaupnici, ki jo je predsednik vlade vezal na enotnost Slovenije pri vodenju Evropske unije. 51 poslancev je podprlo vlado, 33 je glasovalo proti njej. Proti je bila vsa opozicija, tudi socialdemokrati, ki so bili podpisniki sporazuma o sodelovanju v času

priprav in predsedovanja Evropski uniji. Predsednika vlade je še posebej prizadelo blatenje slovenske vlade in države v tujini, v katero so bile vključene tudi opozicijske stranke v povezavi s peticijo zoper medijsko cenzuro. Kar 571 podpisnikov je brez konkretnih navedb o kršitvah podpisalo ta pamflet. Da je paradoks še večji, gre v peticiji za identične zapise, kot je bilo zapisano v socialdemokratskem alternativnem vladnem programu (Slovenija danes. Oceana stanja). S tem so ti novinarji razgalili sami sebe in javno povedali, kdo so njihovi gospodarji. Predsednik vlade je tedaj napovedal boj proti t.i. tajkunom, kar je dokončno razbesnelo opozicijo, ki poslej ni več izbirala sredstev za spopad z vlado; niti med predsedovanjem Evropski uniji ne.

A še pred tem smo imeli predsedniške volitve. Nova Slovenija je, tako kot deset let prej, pohitela s svojim kandidatom in nominirala Lojzeta Peterleta kot predsedniškega kandidata. SDS v taki situaciji ni imela veliko izbire in je sprejela skupno kandidaturo. V prvem krogu je prišlo na volišča skoraj milijon ljudi. Skupni kandidat pomladnih strank je zmagal, a prejel komaj 28,73% glasov. Drugi je bil dr. Danilo Türk (24,47%) tretji pa mag. Mitja Gaspari (24,07%). Zmago Jelinčič Plemeniti je presenetil z dobrim izkupičkom 19,16% glasov. V drugem krogu, ki se ga je udeležilo še več volivcev, je prepričljivo zmagal dr. Danilo Türk z 68,03 odstotka. Lojze Peterle je poraz razlagal s slabo javnomnenjsko podporo vladi, ki je sicer stala za njim.

Prispevek poslancev SDS k veliki zgodbi

Mandat 2004-2008 je zaznamovalo odlično sodelovanje med vlado in državnim

zborom. Državni zbor je vodil demokrat France Cukjati, kar je zagotavljalo boljše sodelovanje izvršne in zakonodajne veje oblasti. Narava dela poslanske skupine SDS se je v primerjavi s prejšnjimi mandati, ko je bila stranka v opoziciji, precej spremenila, a se je poslanska skupina SDS več kot izkazala. Vložiti je morala ogromno truda, da je vladajoča koalicija s tako majhno večino v parlamentu lahko uresničila zastavljene cilje. Potrebno pa je opozoriti še na nekaj. Še nikoli ni bilo sodelovanje pomladnih strank tako temeljito in učinkovito. Ko so v SLS zamenjali vodstvo, je bilo nekaj strahu o poslabšanju odnosov v koaliciji in zlasti v odnosu do SDS, vendar do tega ni prišlo. Nova Slovenija je bila močan člen v vladi.

Novi sklic je začel delati z vso paro že konec leta 2004, ko so se konstituirala ključna delovna telesa in sprejemale predvsem kadrovske odločitve. V začetku leta 2005 je bila pred poslanci že ratifikacija Pogodbe o ustavi za Evropo s sklepno listino. Poslanci so takrat sprejeli tudi novelo zakona o varnosti cestnega prometa, s katero so bile npr. ukinjene nepriljubljene prometne nalepke. Aprila tega leta so poslanci za novo generalno državno tožilko potrdili Barbaro Brezigar, ki naj bi povrnila ugled tej pomembni ustanovi pravne države. Opravili so tudi prvo branje in splošno razpravo o predlogu zakona o RTV, ki so ga sprejeli junija. Že maja 2005 so poslanci poskušali doseči dogovor glede novel zakonov o žrtvah vojnega nasilja in vojnih grobišč. Zato so marca naslednje leto poslanske skupine koalicije vložile novelo zakona o žrtvah vojnega nasilja; besedilo je bilo predhodno usklajeno z vsemi poslanskimi skupinami, razen s SNS. Kljub temu sta kasneje LDS in SD podpis pod novelo pogojevali z novo spremembo besedila. Agonija v zvezi

s tem še čaka na razplet. Vprašanje postaja znova bolj aktualno ob razkritju grobišč v Hudi jami.

Junija 2005 je bil sprejet vladni predlog zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti. Ena izmed zgodovinskih odločitev tega sklica je tudi sprejetje novele zakona o lokalnih volitvah, s katero je zagotavljena večja zastopanost žensk na volitvah. Za upokoјence je Janševa vlada storila še nekaj. Popravila je namreč krivico, ki je nastala v času Ropove vlade. Uvedla je dosledno usklajevanje pokojnin z rastjo plač. Vladajoča večina je poskrbela tudi za druge 'ranljivejše' družbene skupine že v prvem letu svojega mandata. Sprejela je namreč novelo zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. S tem je vzpostavila možnost za večjo zaposljivost invalidov na trgu dela. Poletje in jesen 2005 je zaznamovala javna razprava o televizijskem zakonu, kjer je vladajoča koalicija poskušala zakonsko urediti položaj in delovanje javnega zavoda RTV, poudariti načelo novinarske etike, zagotavljanja pluralnosti in objektivnosti ter preglednosti delovanja javnega zavoda. Pomembno je bilo tudi novo določilo, ki je bilo v zakonu sporno že od prvega zakona, sprejetega v začetku devetdesetih let, in sicer, kako zagotoviti sestavo Sveta, ki bo imel ustrezno demokratično legitimnost. Predlagatelj se je v nasprotju z zahtevami opozicije zavzel za to, da ima pri tem večjo vlogo parlament. S tem je Svet dobil (torej z načelom reprezentance) tudi večjo legitimnost. Po vetu in ponovnem glasovanju je bil jeseni referendum, na katerem je z rezultatom 50,18% zmagal predlog SDS, ki so ga poimenovali tudi Grimsov zakon. Na prvi izredni seji, januarja 2006, so poslanci imenovali člane v programski in nadzorni svet RTV.

Na oktobrski seji parlamenta so poslanci sprejeli vladno novelo zakona o policiji, pri čemer je potrebno spomniti, da je Ustavno sodišče zavrnilo pobudo poslancev LDS-a in SD-ja za zadržanje člena glede duhovne oskrbe. Na redni decembrski seji so odločali o ustanavljanju novih občin. Proces se je zavlekel v naslednje leto, ko so potekali tudi nekateri naknadni referendum, tako da se je skupno število občin v Sloveniji dvignilo na 210. Na decembrski seji 2005 je poslanski zbor potrdil novega ministra brez listnice, Jožeta P. Damijana, ki ni dolgo zdržal na omenjenem mestu.

Na januarski seji so poslanci med drugim sprejeli novelo zakona o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi, ki je zagotovila subvencije mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja, naslednji mesec pa so končno sprejeli zakon o odpravljanju posledic dela z azbestom, ki sistemsko ureja azbestno problematiko, plačilo odškodnin poklicnim bolnikom in invalidsko upokojevanje pod ugodnejšimi pogoji. Na zakon je bil naknadno dan veto državnega sveta, a je bil zakon ponovno izglasovan na marčevski seji, ko so med drugimi zakoni sprejeli tudi zakon o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja, ki celovito ureja skrb za zamejce in Slovence po svetu, ureja repatriacijo in določa, da Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu poslej vodi minister brez listnice. Vlada je naredila še en korak naprej v smeri liberalizacije gospodarstva. Leta 2006 je predlagala zakon, ki ukinja obvezno članstvo v Gospodarski zbornici. Gospodarski subjekti so to novost pozdravljali, ne pa tudi vodstvo zbornice.

Leta 2006 so začeli televizijsko prenašati zasedanja delovnih teles iz nekaterih dvo-

ran državnega zbora, kar je bil pomemben korak naprej v prizadevanju koalicije, da omogoči javnosti čim bolj neposredno in objektivno informiranost. Aprila 2006 je bil na Ustavni komisiji sprejet predlog ustavnih sprememb s prvopodpisanim predsednikom državnega zbora Francem Cukjatiem. 72 poslancev je podpisalo predlog za spremembo 120., 141. in 143. člena Ustave RS, s čimer naj bi bil storjen prvi korak k ustanavljanju pokrajin, druge ravni lokalne samouprave v Sloveniji. Ustavni zakon je bil sprejet na junijski seji.

V letu 2006 so poslanci, da bi morebiti vplivali tudi na povečanje rodnosti v Sloveniji, sprejeli spremembe in dopolnitve zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki širi pravice v povezavi s starševstvom: koriščenje očetovskega dopusta v višini 75 dni (izkoristiti ga morajo v roku treh let), samozaposleni ima po novem možnost, da mu država plača prispevke od sorazmernega dela minimalne plače. Pravičneje ureja ureditev dodatka za veliko družino in to za družino s tremi otroki v višini 80 tisoč tolarjev, za družino z štiri in več otroki pa 100 tisoč tolarjev, v primeru, da eden od staršev neguje štiri in več otrok in izstopi s trga dela, ima pravico doplačila prispevkov za socialno varnost od minimalne plače do dopolnjenega desetega leta starosti najmlajšega otroka. Novela zakona o visokem šolstvu je v javnosti vzbudila največ pozornosti zlasti zaradi vprašanja razmerja izobraževalnih dosežkov med dosedanjimi in novimi bolonjskimi študijskimi programi. Tako se odpravlja pravna praznina med dosedanjimi in novimi študijskimi programi. Sedanji diplomanti bodo ohranili pridobljene pravice tako pri nadaljevanju izobraževanja kot tudi pri samem zaposlovanju. Državni svet je na novelo dal veto, vendar je državni zbor na julijski seji novelo ponovno potr-

dil. Na junijski seji je državni zbor soglasno sprejel danes tako problematizirano Predhodno soglasje za vložitev kandidature za organizacijo 25. zimske univerzijade Maribor 2011 ter soglasje za sofinanciranje iz državnih sredstev.

Potem ko je ta sklic Državnega zbora storil korak naprej pri zagotavljanju enakih možnosti obeh spolov na lokalnih volitvah, je na julijski seji to storil še za parlamentarne volitve z novelo zakona o volitvah v državni zbor, saj določa minimalno, to je 35% kvoto za spol. Poleg tega določa še volilni prag, volilni količnik, volilne enote, razdelitev mandatov na ravni države, nacionalne liste, uvedbo prosojne glasovalne skrinjice in uvedbo podpisa volivca na volilnem imeniku.

Minister dr. Simoniti je septembra 2006 doživel interpelacijo, oktobra pa še minister Bručan. Tedaj so poslanci opravili tudi splošne razprave o sedmih novih finančnih (med njimi je bil zakon o uvedbi evra) in davčnih zakonih, ki na nov način obdavčujejo fizične in pravne osebe po 1. 1. 2007, znižujejo stroške dela, poenostavljajo upravne postopke ipd. Minister za šolstvo je v parlament poslal paket novel šolskih zakonov. Oktobra je v parlamentu odstopil poslanec Pavel Rupar, ki ga je zamenjal Bojan Homan. Decembra je bil razrešen minister za delo, družino in socialne zadeve mag. Janez Drobnič, imenovana pa nova ministrica Marjetka Cotman. V parlamentu sta bili v začetku 2007 tudi zaslišani dveh novih ministrov, dr. Žige Turka in Iztoka Jarca.

Poslanci SDS so zahtevali sklic seje Odbora za notranjo politiko zaradi izjav župana občine Kočevje in poslanca SD Janka Vebera, s katerimi je v zvezi z romsko proble-

matiko pozival ljudi na barikade. Majda Potrata, ki je vodila komisijo za peticije, komisije ni sklicala. Župan Veber, poslanec SD, ki se je na račun razpada LDS številčno okrepila, je na ta način poskušal zavirati iskanje ustreznih rešitev za romsko družino Strojjan. Koalicija je še v prvi polovici 2007 med drugim sprejela Zakon o romski skupnosti, ki ureja položaj, pravice skupnosti, financiranje in določa Svet romske skupnosti ter druge zadeve. Tako je vladajoča koalicija, ki so ji nenehno očitali diskriminacijo, segregacijo in podobno, najbolje uredila položaj Romske skupnosti v Evropi. Spreminjala je tudi področno zakonodajo in zlasti na področju izobraževanja naredila velik korak naprej. To je priznal tudi komisar za človekove pravice Thomas Hammberg, ki je obiskal Slovenijo in se neposredno prepričal o politiki vlade do tega vprašanja. Kasneje je celo javno pohvalil Slovenijo, ki je zlasti na področju izobraževanja Romov izvajala ustrezno politiko

Z odstopom ministrov Bručana, dr. Zupana in Božiča iz vlade so poslanci na izredni septembrski seji DZ potrdili nova ministra - Zofijo Mazej Kukovič in Radovana Žerjava. Nekoliko kasneje je bila potrjena še nova ministrica za visoko šolstvo Mojca Kucler Dolinar. V letu 2007 je DZ sprejel še nekaj zakonov, ki so spodbudili precej razprave. Med njimi zagotovo velja omeniti novelo zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov, ki je prepovedal kajenje na javnih zaprtih prostorih. Sprejet je bil tudi ugoden zakon o štipendiranju, o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi ipd. Poslanci so začeli razpravo o pokrajinah (zakon o pokrajinah, zakon o volitvah v pokrajine in zakon o financiranju pokrajin), za katere se je zdelo, da jih še lahko uvedemo.

Oktobra so se odnosi v parlamentu in nasploh v slovenski strankarski politiki precej poslabšali. Šef socialdemokratov Borut Pahor je npr. zagrozil, da bodo organizirali referendum, če bo sprejeta novela Zakona o organizaciji in financiranju izobraževanja, ki je med drugim predpostavila nediskriminatoren način financiranja javnih in zasebnih šol. Vlada je vložila novo besedilo brez določb o 100% financiranju zasebnih šol ter brez določb glede združevanja šol v centre. Določbe o financiranju zasebnih šol so poslanci naknadno posredovali Ustavnemu sodišču v presojo.

SDS je še naprej poskušala ustvarjati ugodne sistemske pogoje za gospodarstvo. V DZ so bili sprejete novele obrtnega zakona, ki je zagotovil nižje članarine za člane obrtne zbornice, z novelo zakona o delovnih razmerjih pa zagotovil večjo prožnost in mobilnost na trgu dela ter hkrati zagotovil ustrezno socialno varnost. Knjiga je dobila svojo javno agencijo, zakon o odpravi posledic naravnih nesreč pa spremembo in dopolnitev. V času vlade Janeza Janše so bile v Sloveniji silna neurja. Vlada je poskušala biti kar se da odzivna, obiskovala je opustošena območja in zagotavljala veliko in takojšnjo pomoč.

V začetku 2008 so poslanci na predlog poslanske skupine SDS opravili še prvo branje predloga zakona o subvencioniranju dijaške prehrane, ki dijakom zagotavlja pravico do enega subvencioniranega dnevnega toplega obroka, kar pomeni letno na dijaka ob polni prisotnosti pri pouku 450 evrov. Predlogu zakona je pozicija očitala predvsem to, da v praksi ne bo zaživel. V praksi pa je dobro zaživel.

Sprejet je bil zakon o ratifikaciji Lizbonske pogodbe, ki spreminja Pogodbo o Evrop-

ski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Na žalost pa zadostne večine v parlamentu ni dobil krovni pokrajinski zakon. Na izredni seji, ki jo je zahtevala vlada, so poslanci med drugim sprejeli novelo zakona o dohodnini, ki daje dodatne olajšave tistim z najnižjimi dohodki. Sprejet zakon o varstvenem dodatku je zagotavljal varstveni dodatek ljudem z najnižjimi starostnimi ali invalidskimi pokojninami. Poslanci so na predlog pristojne ministrice z novelo zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih zvišali otroški dodatek.

Po Simonitiju in Bručanu so vložili še interpelacijo proti notranjemu ministru Mateju, ki jo je ob podpori poslancev uspešno zavrnil. Marca so poslanci sprejeli še zakon, na podlagi katerega imajo delavci možnost sodelovati pri delitvi rezultatov poslovanja družb. Sprejeta je bila novela zakona o vrtcih, ki je povečala dostopnost predšolske vzgoje, uvedla nekatere druge novosti, kot so varuh predšolskih otrok ter razbremenitev plačila staršev, ki imajo v vrtec hkrati vključenega več kot enega otroka ipd. Sprejet je bil zakon o subvencioniranju dijaške prehrane. Slovenija je pod ministrom dr. Lovra Šturma dobila nov Kazenski zakonik, ki med drugim uvaja dosmrtni zapor, opredeljuje genocid, zagotavlja neizbrisne kazenske evidence za pedofile ipd. Z novelo zakona o odvetništvu so poslanci znižali cene odvetniških storitev (to je nova vladajoča koalicija nemudoma spremenila). Poslanci so sprejeli še eno spremembo zakona o odvetništvu, ki uvaja konkurenčno klavzulo glede prehajanja iz tožilskih vrst v odvetniške vrste. Prav tako so poslanci na predlog ministrice Cotmanove dvignili minimalno plačo. Spomladi, sredi predsedovanja, je bila sprejeta novela zakona o javnih cestah, ki je uvedla vinjete.

Glede na to, da je pokrajinska zakonodaja padla, je koalicija vložila predlog za razpis posvetovalnega referenduma glede pokrajini 12+1. Odločanje je potekalo 22. junija 2008. Vlada in poslanska skupina SDS je obiskala vse regije in dosegla veliko podporo, predvsem gospodarstva in celo politikov iz opozicijskih strank.

Poleti se je v državnem zboru zgodilo več kadrovske spremembe. Nepričakovano je iz preiskovalne komisije, imenovane kar 8x8, izstopil poslanec NSi Alojz Sok, poslanec Alojz Drobnič je izstopil iz poslanske skupine NSi, Andrej Fabjan je zamenjal tragično preminulega poslanca Kristjana Janca (SLS), z mesta podpredsednika državnega zbora je odstopil poslanec Sašo Peče. Novela zakona o visokem šolstvu je prinesla ustanovitev Evro-mediteranske univerze. Sprejet je bil rebalans proračuna za leto 2008, resolucija o nacionalnem programu zdravstvenega varstva 2008-2013, zakon o duševnem zdravju, ki je prvi sistemski zakon za področje duševnega zdravja ter dve poročili preiskovalnih komisij, t.i. Černačeve, glede nakupa vladnega letala, havbic 155 mm, sistema za upravljanje ognja (ACCS), letal Pilatus in obnovi tankov T55-S ter t.i. Mariničeve o odprodaji deležev KAD in SOD. V tem mandatu je bilo sprejeto tudi poročilo Kovačičeve preiskovalne komisije za ugotovitev in oceno dejanskega stanja na slovenskem tožilstvu. Državni zbor je potrdil poročilo, ki ugotavlja precej nepravilnosti za obdobje pred in izboljšanje razmer po letu 2004. Poročilo, ki je bilo sprejeto šele v naslednjem sklicu, obravnava tudi več ukrepov za izboljšanje stanja.

Poslanska skupina je zahtevala izredno sejo o koncentraciji kapitala v Sloveniji v pod-

jetjih 'poštnih nabiralnikov' in vprašanje koncentracije medijskega lastništva v povezavi z ustavno pravico do obveščnosti. V zvezi s tem je bilo junija 2008 sprejetih deset sklepov o koncentraciji kapitala. Poslanci so sprejeli tudi poročilo o predsedovanju Slovenije, zaključke Evropskega sveta, Deklaracijo o usmeritvah za delovanje Slovenije v institucijah EU od julija 2008 do decembra 2009.

Na pobudo koalicije (razen DeSUS) je bila izvedena javna predstavitev mnenj o predlogu ustavnega zakona o t.i. izbrisanih.

Predsedovanje Evropski uniji

Predsedovanje Svetu Evropske unije je bilo nedvomno eno od ključnih obeležij vlade Janeza Janše. To ne velja samo za predsedovanje v prvi polovici leta 2008, ampak za celoten mandat. Praktično od prvega dne nastopa vlade so potekale priprave na to odgovorno nalogo. Pri tem velja opozoriti na dejstvo, da je SDS predsedovanje Svetu EU obravnavala kot nacionalni projekt. Ne samo ministri in uradniki po ministrstvih in vladnih službah, vsi, ki so s svojim znanjem in izkušnjami želeli prispevati, so bili povabljeni k sodelovanju, najprej na priprave in nato tudi samo izvedbo.

Sloveniji je uspelo med predsedovanjem doseči ključne preboje kar na petih prednostnih področjih: Lizbonska strategija, energetska-podnebni sveženj, Lizbonska pogodba, Zahodni Balkan in Evropska sosedstva politika ter medkulturni dialog. Uspešna izvedba začrtanih ciljev pa je bila tudi posledica dejstva, da je predsednik Janez Janša vzpostavil kontinuiran dialog z vsemi ključnimi akterji v evropskih insti-

49. V funkciji predsednika vlade (in/ali predsedujočega Svetu Evropske unije) je Janez Janša obiskal Avstrijo, Bolgarijo, Bosno in Hercegovino, Ciper, Češko, Estonijo, Finsko, Francijo, Grčijo, Hrvaško, Irak, Italijo, Japonsko, Kitajsko, Kuvajt, Latvijo, Litvo, Luksemburg, Madžarsko, Makedonijo, Malto, Nizozemsko, Peru, Poljsko, Portugalsko, Rusko federacijo, Saudsko Arabijo, Slovaško, Turčijo, Ukrajino, Vatikan, Veliko Britanijo in Združene države Amerike. Ugled Slovenije in predsednika vlade je bil v tem času izjemen. Janša je imel povsod odprta vrata in bilo je nekaj povsem običajnega, če je obiskal voditelje vlad in držav v Washingtonu, Berlinu, Parizu, Londonu, Moskvi ipd. Bolj kot zanimivost naj omenim obisk njegovega naslednika v Londonu, ki ga je ena od komercialnih televizij ocenila kot triumf slovenske zunanje politike!

tucijah, od predsednika Evropske komisije in komisarjev pa do predsednika Evropskega parlamenta in vodij poslanskih skupin v njem. Ob tem pa se je pokazala kot ustrezna tudi njegova odločitev, da že pred predsedovanjem opravi vrsto dvostranskih obiskov v državah Evropske unije in njenih partnericah, od Saudske Arabije do Kitajske in od Ruske federacije do Združenih držav Amerike.⁴⁹

Glede Lizbonske strategije je Evropski svet marca 2008 začel nov triletni cikel za obdobje 2008-2010, s posebnim poudarkom na učinkoviti izvedbi strukturnih reform ter poudarjanju kreativnosti in inovacij preko izobraževanja. Pomemben dosežek je bila tudi uvedba pete svoboščine (prost pretok znanja) in v tej povezavi Ljubljanski proces. Dosežen je bil tudi dogovor o Evropskem tehnološkem inštitutu s sedežem na Madžarskem in Evro-mediteranske univerze s sedežem v Sloveniji.

Pripravljena je bila tudi dobra podlaga za sprejetje energetske-podnebnega svežnja, saj je bil na marčevskem Evropskem svetu sprejet dogovor o časovnici in temeljnih načelih. Sloveniji je uspelo v veliki meri poenotiti stališča držav članic in razumevanje celotnega svežnja.

Kljub zapletu glede negativnega izida referendumu na Irskem je bil dosežen splošen dogovor o nadaljnjih korakih glede Lizbonske pogodbe. Pokazalo se je, da ni šlo za krizo Lizbonske pogodbe ali Evrope na splošno, temveč za krizo komunikacije z državljani. Kasneje se je razpoloženje v tej državi spremenilo. V vsakem primeru pa je Slovenija vložila veliko dela v pripravo številnih tehničnih rešitev za kasnejšo uspešno uveljavitev Lizbonske pogodbe.

Potrditev evropske perspektive Zahodnega Balkana in Evropska sosedstva politika sta bili prav tako v ospredju slovenskih prizadevanj. Glede Zahodnega Balkana so bili v zaključkih Evropskega sveta junija 2008 posebej poudarjeni naslednji: zaključena mreža stabilizacijskih in pridružitvenih sporazumov; odprtje dialoga o odpravi vizumov; poenotenje instrumentov za financiranje projektov v regiji; široka paleta sektorskih pobud, ki jih je potrdil Evropski svet; enotnost glede misije EULEX in imenovanje posebnega predstavnika Evropske unije na Kosovu. Prav vprašanje reševanja statusa Kosova je bilo za Slovenijo ključna preizkušnja sposobnosti pri soočanju z varnostno-političnimi problemi v regiji.

Veliko pozornosti je bilo usmerjene tudi v našo južno in vzhodno sosesčino. Dosedanji okviri sodelovanja s Sredozemljem v okviru Barcelonskega procesa so bili nadgrajeni z vzpostavljanjem pogojev za uresničitev francoske pobude o Uniji za Sredozemlje. Slovensko predsedstvo je to pobudo navezalo na prednostno področje medkulturnega dialoga in v tem okviru doseglo konkreten dosežek z ustanovitvijo Evro-sredozemske univerze s sedežem v Portorožu. Popularno imenovana EMU-NI se je izkazala tudi za primer dobre prakse sodelovanja med vlado in opozicijo, saj je pobuda zanjo prišla s strani največje opozicijske stranke, vlada pa jo je podprla z ustanovitvijo Projektne skupine. Poleg udejstvovanja v evro-sredozemskem okviru je Slovenija v času predsedovanja podprla tudi poljsko-švedski predlog o vzpostavitvi Vzhodnega partnerstva.

Nepričakovani dogodki in situacije spremljajo vsako predsedovanje. Naraščajoče cene hrane in nafte so narekovale hitro ukrepanje, saj so samo v letu 2007 cene

hrane v povprečju narasle kar za 40%, v prvih treh mesecih 2008 pa dosegle najvišje nominalne vrednosti v zadnjih petdesetih letih. Tudi cene nafte so se v nekaj letih povečale kar za petkrat. Junjski Evropski svet je zato zastavil način ukrepanja ob naraščajočih cenah hrane in nafte. Dogovorjeni so bili številni kratkoročni ukrepi, še posebej za gospodinjstva z nižjimi prihodki in države v razvoju, in tudi srednje in dolgoročni ukrepi.

Poleg že naštetih prebojev na petih prednostnih področjih pa velja posebej omeniti še pet drugih dosežkov: dogovor o skupnem pristopu do liberalizacije energetskega trga – premostili so zelo različna stališča, soglasje glede skupnih standardov vračanja nezakonitih priseljencev, dogovor o implementacijski uredbi glede Galilea, uskladitev direktive o delovnem času in direktive o začasnih delavcih, ter dogovor o začetku pogajanj o novem sporazumu na vrhu EU z Rusko federacijo.

Slovenija je sopredsedovala štirim vrhovom s »tretjimi državami«: poleg že omenjenega z Rusko federacijo v Hanti Manjskisu še z Japonsko v Tokiu, Latinsko Ameriko in Karibi v Limi in z ZDA v Ljubljani. Na vsakem od vrhov je Slovenija poskušala uveljaviti tudi kakšen svoj specifičen vidik sodelovanja. Pri tem se moramo strinjati z ugotovitvijo enega od slovenskih diplomatov, da je morda pretirana trditev, da je Slovenija sama nastopala kot 'globalni igralce', je pa nedvomno tudi v odnosu do partnerjev v svetu suvereno odigrala vloga predsedujoče Svetu EU. V vsakem primeru pa je Slovenija bogatejša za pomembno izkušnjo, ki bo koristila ne samo tej, ampak tudi prihodnjim generacijam.

Še veliko bi lahko naštevali konkretnih do-

sežkov tudi po posameznih področnih politikah, ki so jih ministri vlade Janeza Janše vodili v prvi polovici leta 2007. Številnim, vključenim v ta neponovljiv nacionalni projekt, gre posebna zahvala.

Zaustavitev SDS na volitvah v DZ 2008

Po uspešnem predsedovanju EU se je SDS s polno mero optimizma osredotočila na jesenske parlamentarne volitve. Razlogov za optimizem je bilo več kot dovolj. Rezultati celotnega mandata so bili več kot odlični, javnomnenjska podpora je rasla, zadnji mesec pred volitvami je imela SDS že izrazito prednost pred zasledovalko Pahorjevo socialdemokracijo, ki je že prej postala najmočnejša leva stranka po razpadu LDS. Zares, ki je prav tako nastala iz ostankov LDS in ob nastanku veliko obetala, se nikakor ni mogla uvrstiti v prvo ligo slovenske politike.

Predvolilno kampanjo je zaznamovala afera Patria (to je sicer ime firme, ki je bila izbrana za izdelavo oklepnikov 8x8 za slovensko vojsko) oziroma tv oddaja finske televizije, v kateri so nastopili tudi nekateri Slovenci: predsednik protikorupcijske komisije Drago Kos, ki je sodeloval v več slovenskih aferah, uperjenih proti SDS, Bojan Potočnik, nekdanji svetovalec predsednika RS ter Milan Švajger, direktor na razpisu neizbranega podjetja. Močno sta se angažirala tudi dva novinarja, Blaž Zgaga in Rok Praprotnik, ki sta bila – po nekem 'čudnem' naključju - tudi med prvopodpisanimi v obtožbi 571 novinarjev na račun Janeza Janše. Mediji in opozicija, zlasti Milan M. Cvikl, prebežnik iz LDS v SD, so predsednika vlade RS obtoževali korupcije pri poslovanju s Patrio, ki za Slovenijo izdeluje osemkolesnike.

50. Zares je prejela 9,37% (9 mandatov), Desus 7,45% (7 mandatov), SNS 5,40% (5 mandatov), SLS in SMS 5,40% (5 mandatov), LDS 5,21% (5 mandatov).

51. Tako kot sklic pred tem, je vodja poslanske skupine postal Jože Tanko, podpredsednik državnega zbora pa, kot že omenjeno, France Cukjati. Drugi člani poslanske skupine so si razdelili naslednje naloge: Branko Marinič je postal predsednik Komisije po zakonu o preprečevanju korupcije, Zvonko Lah podpredsednik Komisije za poslovnik, mag. Andrej Vizjak predsednik Odbora za nadzor javnih financ, Miro Petek predsednik Komisije za odnose s Slovenijo v zamejstvu in po svetu, Zvone Černač predsednik Komisije za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb, Eva Irgl predsednica Komisije za človekove pravice in temeljne svoboščine ter peticije, Milenko Zihlerl podpredsednik Odbora za zunanjo politiko, dr. Vinko Gorenak predsednik Odbora za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje, Milan Čadež podpredsednik Odbora za lokalno samoupravo in regionalizem, Rado Likar podpredsednik Odbora za finance in monetarno politiko, Marjan Bezjak podpredsednik Odbora za gospodarstvo, Marijan Pojbič podpredsednik Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Ivan Grill podpredsednik Odbora za zdravstvo, Danijel Krivec podpredsednik Odbora za okolje in prostor, dr. Peter Verlič podpredsednik Odbora za promet, Robert Hrovat podpredsednik Odbora za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Jožef Jerovšek predsednik Odbora za obrambo, Aleksander Zorn podpredsednik Odbora za kulturo, šolstvo in šport. Ker Franc Pukšič ni dobil zelene funkcije v poslanski skupini, je iz nje izstopil.

Afera Patria je ostala pred volitvami nedorečena; drugače v tako kratkem času tudi ni moglo biti. Del skonstruiranega dvoma pa je ostal. Deloma je tudi to vplivalo na rezultat. SDS je prejela 29,26% glasov oziroma 307.735 glasov. SDS je torej izboljšala rezultat v primerjavi z letom 2004 in celo povečala svoj del volilnega telesa. A to ni zadostovalo, saj je SD prejela 30,45% glasov in poslanca več.⁵⁰

Na volitvah poslancev v državni zbor je imelo pravico glasovati skupaj 1.696.437 volivcev. Glasovalo je 1.070.523 volivcev. Na listi SDS so bili izvoljeni Marjan Bezjak, France Cukjati, Milan Čadež, Zvonko Černač, dr. Vinko Gorenak, Ivan Grill, mag. Branko Grims, Robert Hrovat, Eva Irgl, Franc Pukšič, Alenka Jeraj, Janez Janša, Jožef Jerovšek, Danijel Krivec, Zvonko Lah, Rado Likar, Branko Marinič, Darko Menih, Rudolf Petan, Miro Petek, Iztok Podkrižnik, Marijan Pojbič, Jože Tanko, dr. Peter Verlič, mag. Andrej Vizjak, mag. Štefan Tisel, Milenko Zihlerl in Aleksander Zorn.⁵¹

Mnogi so tedaj pričakovali, da se bo SDS - po zgledu LDS - začela razkrajati. LDS je takoj po porazu na volitvah 2004 začela pokati po šivih; javnomnensjska podpora je bila vse manjša, iz poslanske skupine LDS so začeli uhajati ljudje, celo predsedniki; govorilo se je o velikih dolgovih stranke. Čez noč se je stranka, ki je pred 15 leti nastala kot mega-stranka in ki je zaznamovala dvanajstletno izvršno oblast v Sloveniji, sesula kot hišica iz kart. Volitve 2008 so ji namenile obrobno mesto v slovenskem političnem prostoru.

SDS ni nikoli temeljila na oblasti. Nastala in rasla je organsko, večji del v opoziciji, onstran ekonomske in politične moči

ter vpliva. Tisti, ki so se ji pridružili, so se ji pridružili zaradi drugih stvari, ne pa v pričakovanju, da bodo za to nekaj dobili ali kaj postali. Tega potenciala stranke se je konkurenca zavedala, zato je bila SDS predmet nenehnih obtoževanj in groženj. Na vse načine so mazali njeno ime in volilne ljudi v njej. Še zlasti so politično in medijsko morili njenega predsednika Janeza Janšo, še prej pa dr. Jožeta Pučnika. Toda SDS je vztrajala in postala mogočna stranka, dejavnik stabilnosti slovenske demokracije in države. Zato je 2004 moral priti dan, ki je zasijal z vso svojo mogočnostjo. A prav zato, ker SDS veže nekaj, kar ni uničljivo - to je srčna pripadnost, ki temelji na skupnih vrednotah in pričakovanjih, kar dela to stranko trajno - bo takšnih dni še veliko. Ravno zato je SDS stranka prihodnosti!

SDS PRED NOVIMI IZZIVI

SDS je takoj po volitvah pristopila k temeljiti analizi volitev. Na klavzuri na Otočcu so ugotavljali, da je rezultatu botrovalo več dejavnikov, od znotrajstrankarskih do zunanjih, na katere SDS ni mogla vplivati. Zlasti aferaske vzdušje je bistveno vplivalo na to, da SDS ni zmagala. Janković je skupaj s t.i. old boys mrežo motiviral zlasti pomemben delež ljubljanskega volilnega telesa, da je volil levi trojček, mediji in sindikati pa so popolnoma razvrednotili plačni sistem za javne uslužbenke. Kot že tolikokrat doslej, so kapitalski oziroma tajkunski centri in njim poslušni mediji obrnili naravni tok stvari - ki je peljal do še enega mandata SDS, kot so še nekaj dni prej kazale ankete javnega mnenja - in pripeljali na vrh 'pravo' politično opcijo. Rezultati stranke niso strli, nasprotno. Bilo je še več pristopov in še več volje za delo, ki je čakalo.

Na januarski seji Izvršilnega odbora je SDS sprejela sklep o sklicu kongresa, 9. maja v Ljubljani. V ta namen je bil imenovan programski odbor⁵², katerega naloga je priprava predlogov programskih resolucij in sprememba in dopolnitev obstoječega programa SDS. Statutarni odbor⁵³ je pripravil spremembe in dopolnitve Statuta stranke, organizacijski odbor⁵⁴ pa vse potrebno za nemoten sklic, izvedbo in medijsko promocijo kongresa, ki je po šestnajstih letih ponovno v Ljubljani. Izvršilni odbor je sprejel tudi sklep o sestavi državnega volilnega štaba za evropske volitve 9. junija 2009, ki ga uspešno vodi Jernej Pavlin.⁵⁵

Dvajset pomladi SDS

Ob okrogli dvajseti obletnici obstoja je SDS na prizorišču kongresnega centra Brdo, ki je bil zgrajen za predsedovanje Evropski uniji, pripravila slavnostno akademijo, na kateri sta poleg predsednika Janeza Janše spregovorila tudi nekdanja predsednika, France Tomšič, prvi predsednik SDZS, in dr. Dimitrij Rupel, prvi predsednik SDZ. Slavnostne akademije so se udeležili vsi pomembni soustvarjalci zgodovine stranke v zadnjih dvajsetih letih.

Janez Janša je v slavnostnem govoru dejal, da je dvajset let slovenske pomladi dvajset let zgoščenega časa, ki je vsrkaval vase energije stotisočev in iz njihovih sanj, trpljenja in naporov ustvaril to, kar je danes Slovenija. Ni vsa dediščina Slovenske pomladi, je poudaril, v Slovenski demokratični stranki. Je je pa zelo veliko. Prav Slovenska demokratična stranka je iz razpršenih pomladnih energij vztrajno gradila verodostojno in povezano pomladno politično moč. Ta je skozi dve desetletji vzpostavljala in krepila slovensko demokracijo in slovensko državnost. Ob dvajsetletnici se je predsednik s hvaležnostjo spomnil vseh, ki jih danes ni več med nami,⁵⁶ in nadaljeval:

»Ko se oziramo na pretekli desetletji, vidimo, da je Slovenija vrhunec svojih uspehov doživljala v tistih relativno kratkih obdobjih, ko je imela Slovenska pomlad v parlamentu večino glasov. V teh obdobjih smo se osamosvojili, se ubranili pred agresijo JLA, doživeli gospodarski vzpon in vodili Evropsko unijo. Vemo, da smo v zadnjem mandatu naredili veliko. Ko bomo čez štiri leta primerjali sedanji in pretekli mandat, bo to še bolj očitno. Vemo, da smo delali tudi napake. Vemo pa tudi, da se na zadnjih volitvah pravzaprav niso odločilno tehtali ne naši

52. Janez Janša, predsednik, ter člani dr. Milan Zver, dr. Romana Jordan Cizelj, dr. Žiga Turk, mag. Andrej Vizjak, Dragutin Mate, dr. Vlasta Krmelj, Bernarda Ronutti, Aleksander Zorn, dr. Dimitrij Rupel, dr. Andrej Rahten, France Cukjati, dr. Matej Makarovič, mag. Robert Celec, mag. Anže Logar, dr. Vasko Simoniti, Jože Tanko, mag. Majda Pučnik Rudl in Peter Sušnik. Sekretarka odbora je Karin Kambič.

53. Mag. Branko Grims, predsednik ter člani Sonja Ramšak, Dimitrij Kovačič, Dušan Strnad, Zvone Černač, Kory Golob, Urška Toplak, dr. Vinko Gorenak, Jože Korže, Gregor Štrubelj, Ivan Pišek, Ladislava Furlan in Marjan Golavšek. Sekretar odbora je Sebastjan Apat.

54. Dušan Strnad, predsednik, ter člani Nika Dolinar Divjak, Katarina Culiberg, mag. Anže Logar, Kory Golob, Karin Kambič, Eva Pajntler, Borut Petek, Aljoša Ločnik, Gašper Predalič, Tine Türk, Peter Sušnik, Darja Bučar, sekretarka odbora je Anja Bah Žibert.

55. V štabu sodelujejo še mag. Lovro Lončar, Marko Šiška, Mateja Erčulj, Katarina Culiberg, Sebastjan Apat, Kory Golob, Barbara Medved Špiletič, Gregor Zavr, Viktorija Jeras, Urška Toplak, Borut Petek in drugi.

56. Dr. Jože Pučnik, mag. Rudi Šeligo, Dane Zajc, Vitograd Pukl, Nikolaj Bevk, dr. Mišo Jezernik, Janko Štemberger, Lea Trontelj Dolinšek, Andrej Mayer, Alojz Šparovec, Jože Drenik, Alojz Rački, Jože Novak, Bogdan Menih, Anton Venišnik, Anton Janežič, Alenka Gabrič, Zvonimir Holc, Avgust Koltay, Janez Škrlič, Pavla Kralj, Peter Lešnik, Milan Dobnik, Davorin Krajnc, Srečko Repanšek, Tone Vuk, dr. Katja Bob, Ivan Pučnik ter še številni naši predani člani in članice ter graditelji Slovenske pomladi.

dosežki in ne naše napake. Niso se primerjali ne programi za prihodnost in ne ekipe za njihovo uresničevanje. Kajti v ospredju volilne kampanje je bila laž. Laž, najprej izvožena na Finsko in sredi volilne kampanje ponovno uvožena iz nje. A tisti, ki so zmagali s pomočjo laži in prevare, bodo tako tudi končali. Kakor dobljeno, tako izgubljen, pravi star slovenski pregovor. Zdrache in prepri v vladajoči koaliciji slabe tri mesece po volitvah so jasno pritrdile stari resnici, da laž in prevara ne moreta biti trden temelj nobeni zgradbi.

Časi pred nami so zahtevni. V globalnem svetu smo močno soodvisni drug od drugega. Pravila igre v zunanjih odnosih in v svetovnih finančah v 21. stoletju še vedno oblikujejo institucije iz sredine preteklega stoletja. Pravila igre so nezadostna, ponekod preživeta. Nujne so reforme OZN, Svetovne banke, Mednarodnega denarnega sklada. Ker le teh še ni na vidiku, smo še daleč tudi od odpravljanja temeljnih vzrokov za zadnjo svetovno finančno krizo. Finančni krizi sedaj sledi gospodarska in nato bo sledila socialna oziroma politična. Ena od zaključnih ugotovitev zadnjega svetovnega gospodarskega foruma v Davosu pravi, da so v letu 2008 padale delnice in banke, v letu 2009 pa bodo padale vlade.

To, kar doživljamo danes v svetovnem obsegu, je vsekakor kriza kapitalizma. Vendar ta ni takšna, da bi svet pahnila v preteklost oziroma v socializem. Tisti, ki so zadnje mesece z nekakšnim radostnim pričakovanjem iz ropotarnic ponovno privlekli Marxa in Lenina, bi morali vendarle videti očitno dejstvo. To pa je, da najbolj razvite države z nekaterimi socialističnimi metodami, predvsem z državno intervencijo, pravzaprav rešujejo standardne institucije kapitalizma. Trg, banke, borze... Razvoj

dogodkov bo v naslednjih letih mukoma, vendar zanesljivo pripeljal do reforme svetovnih financ, ki bo nedvoumno vzpostavila mnogo večjo preglednost in posledično večjo odgovornost držav in multinacionalnih korporacij v svetovnih finančah. Zaradi socialnih in političnih nemirov oziroma javnega pritiska, pa tudi zaradi nujne obnove zaupanja v bančne institucije, bo marsikje uveljavljena odgovornost tudi za nazaj pri tistih, ki so mastno obogateli zaradi napihnenih vrednosti delnic in t. i. izvedbenih finančnih instrumentov na finančnih trgih.

V tej zahtevni situaciji je Evropska komisija Slovenijo uvrstila med redke evropske države brez recesije v letu 2009. Vendar je bila ta ocena delana na predpostavki, da bo tudi nova slovenska vlada učinkovita. Žal temu ni tako. Zamuda pri sprejemanju potrebnih ukrepov ima za posledico vsak dan 200 do 300 ogroženih delovnih mest. Ne bi bilo mogoče ohraniti vseh delovnih mest, ker se zmanjšuje proizvodnja in prodaja v nekaterih naših najpomembnejših trgovinskih partnericah. Mogoče pa je marsikje prilagajati proizvodnjo za nove izdelke ter odpirati nove programe in storitve za nove trge. Vendar pa je za to potrebno normalno bančno servisiranje gospodarstva ter dodatno zmanjšanje davčnih bremen.

Bankam smo podelili neomejene garancije za vloge varčevalcev. Zagotavljajo se znatna sredstva za ohranjanje njihove likvidnosti. Toda največja slovenska banka je namesto z oživitvijo kreditnih linij za mala in srednja podjetja pohitela z garancijami in novimi krediti za tajkunske prevzeme nekaterih podjetij. Namesto da bi vladna koalicija decembra sprejela pripravljen paket ukrepov za znižanje davkov in uvedbo

dodatnih davčnih olajšav, je predloge večinoma zavrnila.

Zahtevni časi, ki so pred nami, po logiki stvari terjajo združevanje sil in sodelovanje. Mi pa smo v absurdni situaciji, ko kot opozicija ponujamo vladi svojo pomoč in sodelovanje, večina vladnih strank pa to sodelovanje zavrača. Ideološka inteligenca je na žalost v Sloveniji številčno in po vplivu daleč močnejša od tehnično-naravoslovne in humanistične inteligence. V veliki meri ravno ideološka inteligenca diktira izključevalno obnašanje vladajočih, hkrati pa ni sposobna ponuditi nobenih rešitev za izhod iz krize. Ne gospodarskih, ne socialnih in ne političnih. Udarjajo le na bobne ideološkega revanšizma ter pri tem radikalno obračunavajo celo s tistimi redkimi posamezniki v lastnih vrstah, ki se vsaj malo zavedajo zahtev časa in tega, kaj je dobro za Slovenijo.

V Slovenski demokratični stranki smo ponosni na svojo zgodovino, na vrednote, ki jih zastopamo in ponosni smo na vse svoje člane. Spoštujemo vse, ki mislijo drugače, vendar tudi od njih pričakujemo, da bodo spoštovali naša stališča in našo pravico do svobode in drugačnosti. Ne pristajamo na povratak v preteklost, v čase razrednega sovraštva, kulturnega boja in izključevanja drugače mislečih, ki jih predstavniki ideološke inteligence ponovno obujajo.

Izzivov, ki so pred nami, se ne bojimo. Potenciali SDS so veliki. Pravzaprav še nikoli doslej nismo bili tako močni in tako izkušeni. Naš Strokovni svet je doslej pripravil več sistemskih ukrepov za spopad z gospodarsko krizo kot vlada. V sredo smo ustanovili močan gospodarski forum. Naša poslanska skupina drži tempo v državnem zboru. Prvič, kar smo v opozicijski vlogi,

v vladni koaliciji ni nobene od ostalih pomladnih strank. To je dober obet za njihovo krepitev ter naše sodelovanje.

Po štirih letih v vladi potrebujemo tudi nekaj tega, čemur je Cankar rekel očiščenje in pomlajenje. Maja bomo imeli redni kongres, ki bo priložnost, da se organizacijsko in kadrovske okrepimo ter premislimo o novih programskih in statutarnih rešitvah.

Pred nami je tudi kongres Evropske ljudske stranke, ki ga želimo pomembno sooblikovati. Pred nami so Evropske volitve. Svet SDS je danes oblikoval predlog močne kandidatne liste, katere nosilec je naš podpredsednik dr. Milan Zver. Svojo politično pot v stranki je začel kot tesen sodelavec dr. Jožeta Pučnika in v dveh desetletjih dokazal, da je sposoben graditi na njegovih izvirnih načelih. Potrebujemo močan glas v Evropi. Evropska zgodba močno zaznamuje razmere, v katerih živimo Slovenci. Bolj jo bomo sposobni sooblikovati, boljše bodo te razmere.

Še posebej, ker je pred nami zahteven čas, v katerem bomo morali vsi skupaj ponovno premisliti socialno strukturo tako evropske kot slovenske družbe. Čas, v katerem bo potrebno našo temeljno vrednoto solidarnosti živeti mnogo bolj kot v bližnji preteklosti. Deset tisoči novih brezposelnih, velike socialne stiske njihovih družin in povečevanje revščine v zaradi centralizacije razvojno najbolj ogroženih regijah Slovenije bodo terjali učinkovite ukrepe. Pomagali bomo tistim, ki bodo najbolj prizadeti. In vztrajali bomo na tem, da se razvojni izzivi tudi v teh časih ne bodo izgubili izpred oči. Za vsako izgubljeno delovno mesto je potrebno ustvariti novo, boljše, bolj ustvarjalno, bolj plačano.

57. Zadnja kriza je nedvomno globalni pojav, kjer se dogajajo velike spremembe. Vzhod pridobiva v gospodarskem, demografskem, vojaškem in političnem pomenu. Evropa in z njo Slovenija bosta morali iskati izhod iz krize – ne v rešitvah, ki so že v ropotarnici zgodovine 'preizkušenih' gospodarskih in političnih totalitarnih in protekcionističnih modelov – v okviru modela socialno-tržnega gospodarstva, ki je bil desetletja uspešen pri ohranjanju miru, rasti, svobode, enakosti in blagostanja v Evropi. V enem od predlogov resolucij 9. kongresa SDS je zapisano, da mora Slovenija poleg učinkovitosti pri soočenju s krizo upoštevati tudi poštenost, pravičnost in solidarnost. Sicer se nam lahko zgodi, da bodo krizo čutili najmanj premožni državljani. Država ne sme podpirati netransparentne in klientelistične delitve pomoči bankam in podjetjem, ne sme uporabljati davkoplačevalskega denarja, da rešuje njihovo zasebno premoženje. Bilo bi katastrofično, če bi se v javnosti ustvaril vtis, da s svojimi transferji in garancijami vlada z davkoplačevalskim denarjem podpira tajkune.

58. Predsednik SDS Janez Janša je na spletni strani SDS objavil tudi spomenico o odnosih z Republiko Hrvaško, ki je naletela na dober odmev, celo pri nekaterih političnih nasprotnikih. Predstavlja jasen in realen pogled na zadevo, v kateri mora Slovenija slediti dvema strateškima ciljema. Najprej je cilj Slovenije, da uredi vprašanje meje s Hrvaško tako, da bo imela teritorialni dostop v mednarodne vode in status pomorske države. Cilj Slovenije pa je tudi vsestransko gospodarsko in politično sodelovanje med državama (bilateralno ter v okviru različnih mednarodnih organizacij, med njimi tudi v okviru EU in NATO). Dosedanji neuspešni poskusi so močno skrčili možnost dvostranskega dogovora, meni Janša. Slovenija bi morala po njegovem prepričanju

Kolegice in kolegi, cenjeni gostje, spoštovani veterani Slovenske pomladi. Iskrena hvala za 20 let, ki ste jih dali Sloveniji. Brez teh 20 let Slovenske pomladi Slovenije kot samostojne in razvite države ne bi bilo. Iskrene čestitke ob 20. rojstnem dnevu. Še na mnoga leta Slovenske demokratske stranke in Slovenske pomladi« (iz govora predsednika SDS Janeza Janše).

Tudi marca in aprila vlada ni bila uspešna pri soočanju s krizo. Zavračala je pobude opozicije za sodelovanje pri reševanju kriznih razmer. Delovala je tako, kot da čaka na razplet krize, ki ga bo prinesel nekdo drug. Ko pa je poskušala z nizi ukrepov, je to storila prepozno, neučinkovito in tako, da je dvignila precej prahu z nekaterimi predlogi in tako le še večala negotovost ljudi in krizo zaupanja v same temelje moderne družbe, ki je lahko veliko bolj nevarna kot gospodarska, ki bo nekoč minila. Toda pomembno je, kako bo Slovenija izšla iz nje, opustošena ali prenovljena v smislu večje konkurenčnosti in strukturnih sprememb v slovenskem gospodarstvu.⁵⁷

Vlada je poiskala druge prioritete. Najprej je dodobra poslabšala položaj Slovenije pri urejanju meje z Hrvaško⁵⁸, nato pa je z izdajanjem delnih odločb za skupino t.i. izbrisanih - katerih število je v času ministrice Kresal iz nepojasnjenih razlogov zelo naraslo - močno razburila večji del slovenske javnosti. To je bilo kmalu po tem, ko je prvi 'izbrisani', ki je tožil Republiko Slovenijo, že zmagal na sodišču na Ptujju, ki mu je prisodilo odškodnino. Kot je znano, je SDS predlagala drugačno rešitev z ustavnim zakonom, s čimer se je strinjal tudi pokojni predsednik dr. Janez Drnovšek. Prav tako je vlada s spremembo zakonodaje, npr. o odvetniških tarifah, prisluhnila odvetniškemu lobiju. Nova zakonodaja omo-

goča, da si bo odvetniški ceh sam določal ceno storitve. Skratka, po eni strani je delila posebna upravičenja natančno izbranim socialnim strukturam, po drugi strani pa z nenehnim dvigovanjem trošarin in cen bencina, podražitvijo države z marčevskim rebalansom za kar 17%, zaostritvijo pogojev za upokojevanje itd., dobesedno izziva javnost. Ker vlada tudi aprila s t.i. tretjim svežnjem ukrepov ni zadovoljila javnosti, je SDS pripravila še en predlog ukrepov.⁵⁹

Čas dialoške kulture do opozicije, ki je bila značilna za vlado Janeza Janše, se je zanimivo končala pri človeku, ki so mu vsi po vrsti pripisovali ravno to politično večino, to je pri njegovemu nasledniku Borutu Pahorju. Evropske volitve bodo zato ne le priložnost, da se izbere verodostojna ekipa, ki bo zastopala slovensko politiko v najpomembnejši demokratični instituciji v Evropski uniji, ampak tudi za to, da se jasno pove, da ideološko enotna vlada s svojim izključevanjem opozicije in drugače mislečih, nagnjenosti do nagrajevanja svojih volivcev in izčrpavanjem navadnih državljanov, ne dela v skupno dobro.

SDS - stranka prihodnosti

Kmalu po volitvah je SDS vzpostavila delovanje Strokovnega sveta, ki ga vodi predsednik Janez Janša. V njem delujejo bivši ministri iz kvote SDS in drugi vidni strokovnjaki: dr. Peter Groznik, mag. Marko Pogačnik, dr. Gregor Virant, Franc Sušnik, dr. Vasko Simoniti, Dragutin Mate, mag. Zvonko Zinrajh, dr. Romana J. Cizelj, Robert Časar, dr. Žiga Turk, Anton Štihec, dr. Milan Zver, Zofija Mazej Kukovič, dr. Dimitrij Rupel in mag. Božo Predalič. T.i. vlado v senci sta okrepila tudi dr. Lovro Šturm in Marjetka Cotman. V tej sestavi

Strokovnega sveta deluje več kot 500 strokovnjakov z različnih področij, večinoma članic in članov SDS. Sekretarka Strokovnega sveta je Karin Kambič.

Člani strokovnega sveta se sproti odzivajo na ukrepe vlade s posameznih področnih politik ter prirejajo novinarske tiskovne konference in okrogle mize po vsej Sloveniji. Včasih se pridružijo poslanskim skupinam, ki redno obiskujejo slovenske regije in tako ohranjajo živ stik z ljudmi, ter s tem nadaljujejo tradicijo, ki jo je v prejšnjem mandatu z delovnimi sejami na terenu začela vlada Janeza Janše. V marcu in aprilu 2009 je bilo tudi ogromno predkongresnih konferenc občinskih in mestnih odborov, na katerih so poslanci, člani Strokovnega sveta in kandidati za volitve v Evropski parlament (dr. Milan Zver, dr. Romana Jordan Cizelj, Zofija Mazej Kukovič, Dragutin Mate, Mirko Zamernik, Katja Koren Miklavec, mag. Anže Logar) predstavljali program SDS, in njene konkretne izzive na aktualne dogodke. K dobri medijski odzivnosti precej pripomore spletna stran, ki še nikoli ni bila tako bogata kot v letu 2009.

Na njej je objavljeno tudi pismo Janeza Janše z naslovom "Kultura življenja namesto kulture smrti", ki ga je napisal kot odziv na nekatere reakcije od pretresljivem odkritju množičnega morišča v Hudi jami. Janez Janša je opredelil pojem kultura smrti, ki jo je v desetletjih obvladovanja vzgojil komunizem na Slovenskem. Privedla je do stanja, v katerem je obnašanje mnogih celoleta 2009 zdrsnilo pod normo barbarskih plemen iz starega veka. V zadnjem delu pisma povzema izhodišča oziroma 'preproste resnice o času usodnih delitev', ki bi, če bi jih sprejeli, lahko prispevala k preseganju usodnih delitev. To so, da je bila okupacija podlaga vsega zla in da brez nje ne bi bilo

ne vojne, ne revolucije, ne kolaboracije in ne povojnih pobojev; da je bil upor proti okupatorju častno dejanje; da je bilo izkoriščanje oboroženega odpora proti okupatorju za prevzem oblasti je zavržno dejanje; da je samoobramba in upor proti revolucionarnemu nasilju bilo legitimno dejanje; da je bila kolaboracija z okupatorjem zavržno dejanje; da so bili medvojni in povojni poboji vojnih ujetnikov in civilistov zločin, ne glede na to, kdo jih je izvedel. Posamezniki znotraj tragičnega dogajanja v času vojne in po njej so imeli tudi svoje osebne razloge in odgovornosti, zato je potrebno glede individualne krivde in odgovornosti vsakega soditi posebej. Organizacija, ki ima svojo strukturo in program, pa mora prevzeti temu ustrezno pravno in moralno odgovornost za svoje ravnanje v celoti. Tako jo bo po prepričanju Janeza Janše sodila tudi zgodovina.

V nadaljevanju tega pisma Janez Janša predstavi še praktične korake, ki bi lahko pomagali zdraviti rane preteklosti in ustvarjati novo enotnost Slovencev, ki jo potrebujejo za spopade z izzivi prihodnosti. To so:

- Resolucija o preseganju usodnih delitev, ki jo sprejme državni zbor;
- postavitve spomenika vsem umrlim v vseh obdobjih naše zgodovine, na katerega se preprosto zapiše Našim mrtvim;
- pietetna ureditev vseh povojnih morišč; opremi se jih z napisom, ki bo odražal resnico;
- v glavnem mestu se postavi kostnico za civiliziran pokop vseh tistih žrtev povojnih pobojev, ki jih ni možno dostojno pokopati na kraju smrti;
- dopolni se Zakon o žrtvah vojnega nasilja, tako da bo nediskriminatoren in

predlagati Hrvaški, da sprejme mediacijo Evropske komisije pod enakimi pogoji, kot so bili dogovorjeni in usklajeni v RS glede Haaga, pri čemer naj mediacija vključuje vse sporne točke na meji, upošteva stanje na meji na dan osamosvojitve in načelo pravičnosti pri določanju meje. Pod enakimi pogoji naj sprejme tudi presojo na mednarodnem sodišču (vključno z načelom pravičnosti). Predpogoj uspeha pa je, da oba parlamenta vnaprej ratificirata zakon o priznavanju rezultata mediacije ali presojo ICJ.

59. Strokovni svet SDS je v petek, 24. 4. 2009 predstavil paket ukrepov za izhod iz finančne, gospodarske in socialne krize. Del ukrepov so v poslanski skupini predlagali kar v obliki zakonskih predlogov in jih vložili v parlamentarno proceduro. Ukrepi, ki jih predlaga Strokovni svet SDS, so razdeljeni v tri sklope. Najprej gre za ukrepe, ki spodbujajo proizvodne in investicijske dejavnosti podjetij, vključno z ukrepi za ohranitev in ustvarjanje delovnih mest in blažitev socialnih posledic krize. Strokovni svet SDS je pripravil še ukrepe za spodbujanje zasebne in državne (investicijske) potrošnje ter ukrepe za racionalnejše obnašanje države, kakor tudi ukrepe za stabilizacijo in normalno delovanje finančnega sistema ter finančnega trga.

brez političnih diskvalifikacij; zakonsko se prepove poveličevanje in opravičevanje zločina.

Pismo, ki je zelo odmevalo v slovenski javnosti, je Janez Janša zaključil z naslednjim pozivom k enotnosti: "Slovenski narod je z osamosvojitvijo in demokratizacijo v letih 1990 in 1991 izpolnil temeljni pogoj za začetek preseganja usodnih odločitev. Bilo bi naravnost nespametno, če bi danes oklevali na poti, na kateri je bil najtežji korak pravzaprav že narejen".

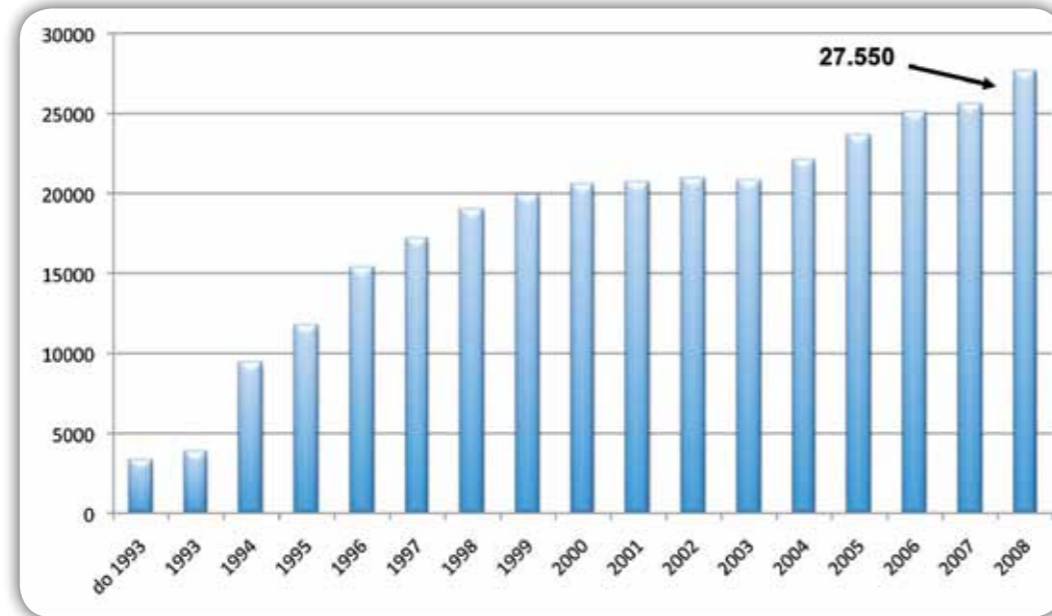
Seznam kratic

ALDE - Zaveništvo liberalcev in demokratov za Evropo	RK SZDL - Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije
BDP - bruto domači proizvod	RS - Republika Slovenija
DEMOS - Demokratična opozicija Slovenije	RTV SLO - Javni zavod Radiotelevizija Slovenija
Desus - Demokratična stranka upokojencev Slovenije	SDM - Socialdemokratska mladina, Slovenska demokratska mladina
DPO - družbeno politične organizacije	SDP - Stranka demokratične prenove
DPZ - Družbeno politični zbor	SDS - Socialdemokratska stranka Slovenije, Slovenska demokratska stranka
DS - Demokratska stranka Slovenije	SDSS - Socialdemokratska stranka Slovenije
DZ RS - Državni zbor republike Slovenije	SDZ - Slovenska demokratska zveza
EFA - Evropska svobodna zveza	SDZS - Socialdemokratska zveza Slovenije
EMUNI - Evro-sredozemska univerza s sedežem v Portorožu	SFRJ - Socialistična federativna republika Jugoslavija
EP - Evropski parlament	SGF - Socialdemokratski gospodarski forum
EPP + ED - Evropska ljudska stranka in Evropski demokrati	SKD - Slovenski krščanski demokrati
EU - Evropska unija	SKZ-SLS - Slovenska kmečka zveza- Slovenska ljudska stranka
EULEX - Misija Evropske unije na Kosovu	SLS - Slovenska ljudska stranka
FDV - Fakulteta za družbene vede	SMS - Stranka mladih Slovenije
FSPN - Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo	SND - Slovenska nacionalna desnica
GUE/NGL - Evropska združena levica/Zelena nordijska levica	SNS - Slovenska nacionalna stranka
HDZ - Hrvaška demokratska skupnost	SOD - Slovenska odškodninska družba
INDEM - Neodvisnost/Demokracija	SPD - Socialdemokratska stranka Nemčije
IRI - Mednarodni republikanski inštitut	SRS - Socialistična republika Slovenija
JBTZ - Janez Janša, Ivan Borštnar, David Tasič, Franci Zavrl	SSS - Socialistične stranka Slovenije
JLA - Jugoslovanska ljudska armada	SZDL - Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije
KAD - Kapitalska družba d.d.	TET - Termoelektrarna Trbovlje
KOS - Kontraobveščevalna služba	TO - Teritorialna obramba
KPV - Kabinet predsednika vlade	TOZD - Temeljna organizacija združenega dela
LDS - Liberalno demokratska stranka, Liberalna demokracija Slovenije	UEN - Združenje za Evropo narodov
LS - Liberalna stranka	ZDA - Združene države Amerike
MLIN - Mlada iniciativa pri SDZ	Z-ESS - Zeleni-Ekološko socialna stranka
NAA - Severnoatlantska skupščina	ZKS - Zveza komunistov Slovenije
NATO - Organizacija Severnoatlantske pogodbe	ZKS-SDP - Zveza komunistov Slovenije - Stranka demokratične prenove
ND - Narodni demokrati	ZLS - Združena lista socialnih demokratov
NI - Samostojni poslanci	ZS - Zeleni Slovenije
NSi - Nova Slovenija	ZSMS - Zveza socialistične mladine Slovenije
OECD - Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj	ZSOVA - Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji
OVSE - Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi	
OZN - Organizacija združenih narodov	

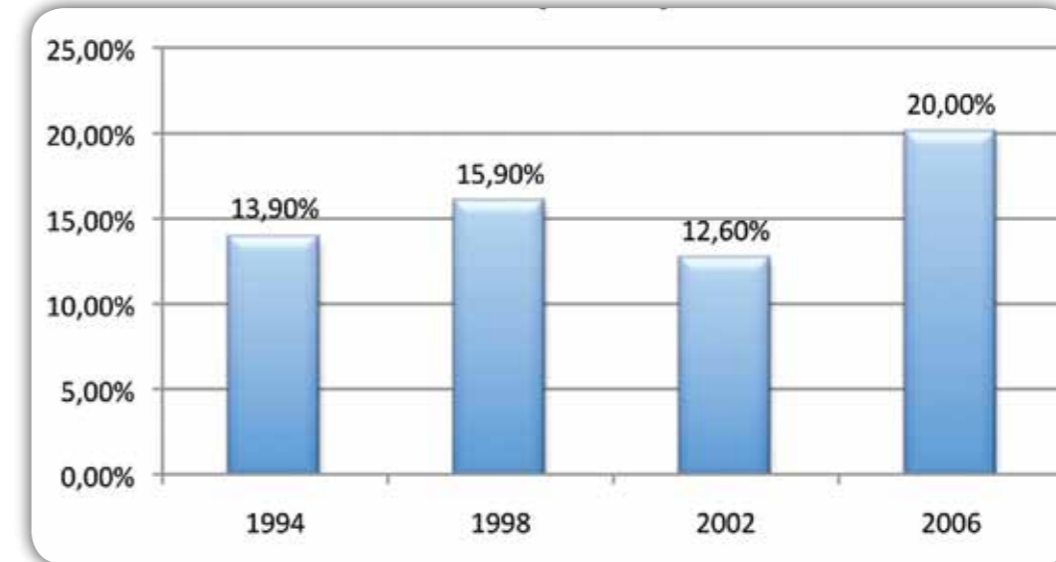
PES - Evropski socialdemokrati

SDS v številkah

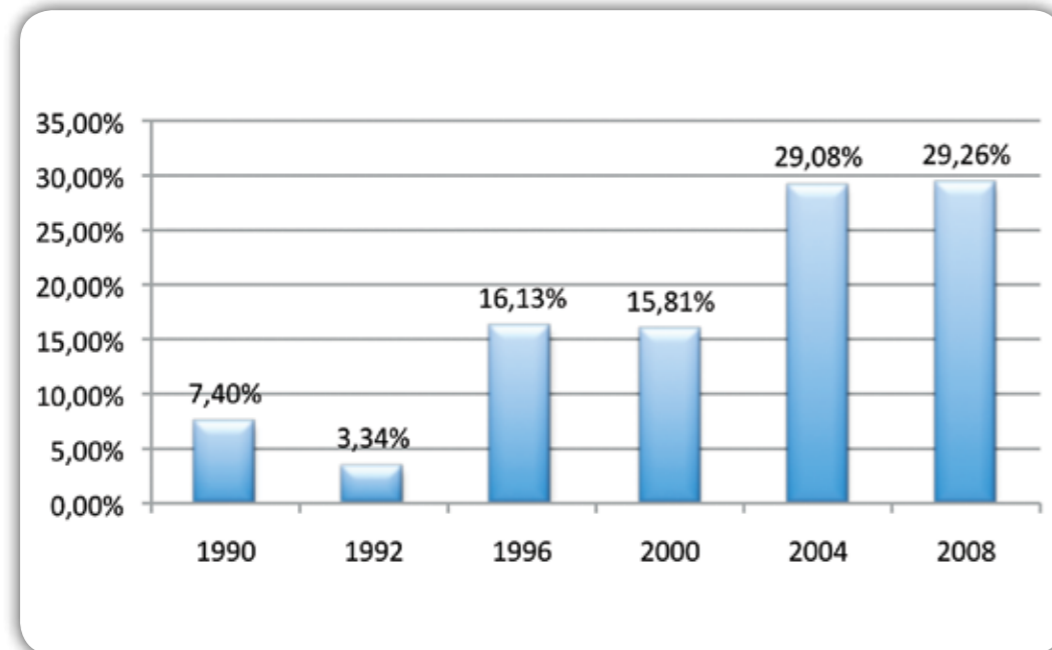
Gibanje članstva SDS

Rezultati SDS na lokalnih volitvah 1994 - 2006

Rezultati SDS na volitvah v DZ RS 1990 - 2008

Rezultati lokalnih volitev 1994 - 2006

	1994	1998	2002	2006
SDS (SDSS)	13,9%	15,9%	12,6%	20,0%
LDS	17,3%	22,2%	23,3%	16,5%
SLS	12,7%	12,4%	10,9%	14,0%
SD (ZL, ZLSD)	13,3%	10,9%	10,3%	11,4%
NSi (SKD)	18,4%	12,5%	8,2%	6,7%
Liste drugih strank in koalicij	7,6%	7,7%	10,4%	7,9%
DeSUS	4,0%	4,9%	5,0%	4,5%
SNS	3,3%	1,8%	2,2%	1,5%
Neodvisni kandidati	9,4%	11,7%	17,1%	17,5%
SKUPAJ	100%	100%	100%	100%

vir: Lokalne volitve 1994-2006, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, april 2007

SDS v grafični podobi

INICIATIVNI ODBOR SOCIALNODEMOKRATSKE ZVEZE SLOVENIJE

SOCIALDEMOKRATSKA ZVEZA
SLOVENIJE JE SAMOSTOJNA
POLITIČNA ORGANIZACIJA.
DELUJEMO IZVEN SZDL.

Hočemo odpravo enostrankarske vladavine.
Ne priznamo avantgardnost.

NASLEDNJE VOLITVE MORAJO
BITI NEPOSREDNE IN TAJNE.

Sodišča morajo biti neodvisna. Ne
pristajamo na sojenje po politični direktivi.

ODKLANJAMO UTOPIČNI MODEL
SAMOU PRAVLJANJA. DELAVEC
MORA POSTATI DELNIČAR
-SOLASTNIK.

Smo za zmanjšanje davkov, neomejeno
zaposlovanje v zasebnem sektorju in
ukinitve zemljiškega maksimuma.

V PODJETJIH NE SME DELOVATI
NOBENA POLITIČNA
ORGANIZACIJA, TEMVEČ SAMO
NEODVISNI SINDIKATI, KI ŠČITILJO
DELAVCA.

Temelj socialne varnosti državljanov je
učinkovito delo. Solidarnostno pomoč
priznamo samo bolnim, ogroženim in
brezposelnim.

SEDANJI POLOŽAJ SLOVENIJE V
JUGOSLAVIJI JE SPOREN IN
LJUDSTVO NAJ SE Z
REFERENDUMOM IZREČE IN V
KAKŠNI JUGOSLAVIJI ŽELIMO
ŽIVETI.

Slovenski narod mora imeti popoln nadzor
nad vojaškim aparatom na območju
Slovenije, povečevanje in pouk v slovenskih
enotah in štabih mora biti v slovenskem
jeziku.

**PRIDITE NA USTANOVNI ZBOR
KI BO
V ČETRTEK, 16. FEBRUARJA 1989
OB 17. URI
V VELIKI DVORANI
CANKARJEVEGA DOMA V LJUBLJANI**

**Pridite v ponedeljek ob 16^h
pred Prešernov spomenik
JANEZA JANŠE NE DAMO!**

Program slovesne akademije

Ljubljanski oktet

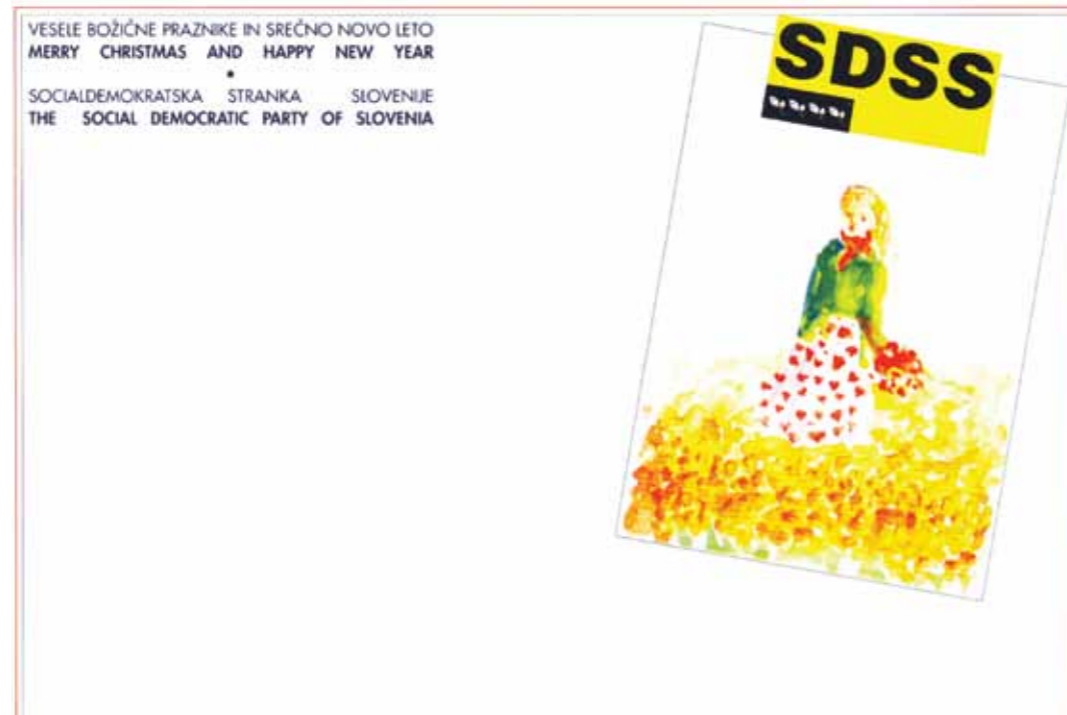
Nastopi slovenskih umetnikov: Milan Dekleva, Niko Grafenauer, Tone Pavček, Brane Senegačnik, Jože Snoj, Aleš Šteger, Veno Taufer, Dane Zajc, Uroš Zupan, Dare Valič, Lenča Ferenčak, Tone Kuntner, Boris Juh, Katja Levstik, Jernej Šugman, Ivo Ban, Maja Sever, Mila Kačič, Janez Albreht, Bojan Emeršič, Mojca Ribič, Polona Juh, Nina Valič, Jernej Kuntner, Sebastijan Cavazza.

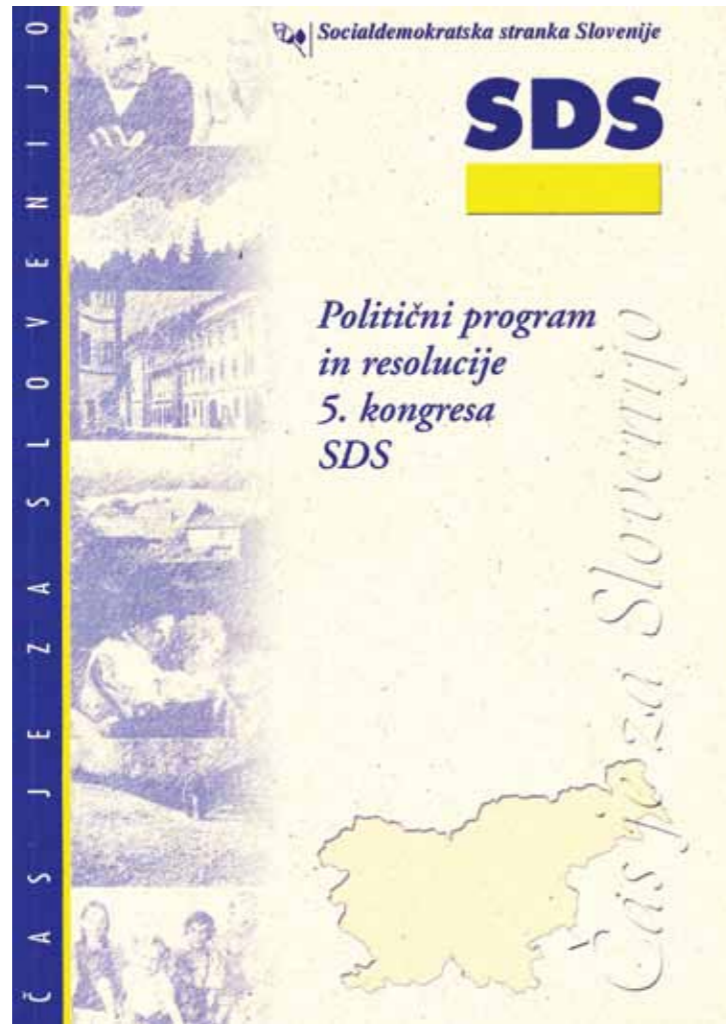
Pozdravni nagovor: Janez Janša

Predstavitve programa Kulturnega foruma: Rudi Šeligo

Lokalne volitve 1994

Nova pot

25. November 2004, Brezplačen izvod

Intervju
Drago JANČAR

Zgodbi o uspehu
Ivo BOSCAROL
Japlec in Jernej JAKOPIN

+ Nagradna križanka
Prva nagrada osebni računalnik!

SLOVENIJA
na novi poti

SDS
Slovenske demokratske stranke
Portorož, 14. maj 2005

PRENOS V ŽIVO NA www.sds.si

8. KONGRES
Slovenske demokratske stranke
Portorož, 14. maj 2005

SDS
SLOVENIJA
na novi poti

PRENOS V ŽIVO NA
www.sds.si

SDS

8. KONGRES
Slovenske demokratske stranke
Portorož, 14. maj 2005
PRENOS V ŽIVO NA www.sds.si

SLOVENIJA
na novi poti

ZA

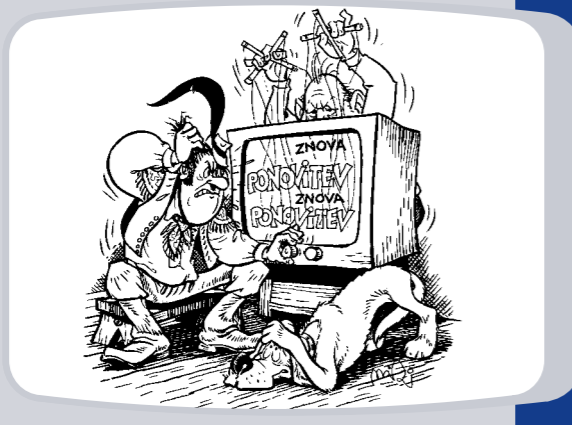
8. KONGRES **SDS**

PROTI

8. KONGRES **SDS**

RTV referendum 2005

ZA
BOLJŠI
PROGRAM
JAVNE RADIOTELEVIZIJE

REFERENDUM
Nedelja, 25.9.2005

www.zartvslo.si

SDS N.Si SLS DeSUS

Festival SDS 2006

Dobimo se
na
slovenski
obali

Festival SDS

SDS

Danes, za jutri. Za Slovenijo.

Slovenska
demokratska
stranka

9.september 2006,
ob 10. uri,
na plaži Simonovega zaliva v Izoli.

Z nami bo tudi
predsednik Vlade RS
in predsednik SDS
JANEZ JANŠA.

Nastopajo:
ČUKI
KINGSTON
NATALIJA VERBOTEN
ANJA RUPEL
MARJAN ZGONC
in ostali gostje

ZA
RTVSLO

September 2005, Brezplačni izvod →

Janez Janša
ČAS JE, DA SE SLOVENIJA TUDI PRI UREDITVI
DELOVANJA MEDIJSKIH HIŠ VKLJUČI V RAZVIT
EVROPSKI PROSTOR stran 3

Drago Jančar
O ČEM GOVORIMO? stran 4

Slovenski glasbeniki
GLASUJMO ZA! stran 16

Miro Petek
NOVINARJI, KI NIKOLI NISMO BILI ČLANI PARTIJE,
SMO BILI ŽE V OSNOVI SUMLJIVI stran 7

www.zartvslo.si

★ NAGRADNA KRIŽANKA 1., 2. in 3. nagrada → TELEVIZIJSKI SPREJEMNIK stran 14

Lokalne volitve 2006

SDS

Danijel Krivec
za župana

Danes, za jutri.
Za Bovško.

www.sds.si Slovenska demokratska stranka

SDS

6

1. Meri Kelemina
rojen 1960
Izobrazba: ekonomist
Zaposlen: direktor razvoja v Liel d.d

2. Zoran Cvar.
rojen 1958
Izobrazba: srednja poklicna
Zaposlen: voznik tovornih vozil

3. Aljoša Ločičnik
rojen 1979
Izobrazba: lesarski tehnik
Zaposlen: Državni zbor RS

4. Jože Žvegljč.
rojen 1969
Izobrazba: osnovna šola
Zaposlen: v proizvodnji

5. Jože Baumkirher.
rojen 1982
Izobrazba: srednja strokovna
Zaposlen: strojevodja

6. Milan Dragar.
rojen 1953
Izobrazba: srednja strokovna
Zaposlen: strojni ključavničar

Danes, za jutri.
Za Sevnico.

www.sds.si Slovenska demokratska stranka

SDS Najboljša ekipa za Ljubljano nagrajuje

18

Danes, za jutri.
Za Ljubljano.

www.sds.si Slovenska demokratska stranka

Nagradna igra Sudoku
rešite in nagrada
je lahko vaša.

1. nagrada: kolo
2. nagrada: abonma v Drami
3. nagrada: puzzle Ljubljana

SDS Najboljša ekipa za občino Vrhnika.

Drago Blazic, Janko Vipotnik, Miroslav Hvala, Vojko Hala, Pavel Caarmann, Vlado Petek, Franc Giazini, Magdalena Metelko, Marijo Anuševič

Danes, za jutri.
Za občino Vrhnika.

www.sds.si Slovenska demokratska stranka

SDS

Danes, za jutri.
Za Pirano.
Oggi, per domani.
Per Pirano.

www.sds.si Slovenska demokratska stranka

SDS

Danes, za jutri. Za mlade.

www.sds.si Slovenska demokratska stranka

Festival SDS 2008

www.sds.si

SDS

Slovenska
demokratska
stranka

Festival SDS 2008

Športno letališče Šentvid pri Stični
16. avgust 2008 ob 11. uri

Z nami bodo kandidatke in kandidati SDS za Državni zbor RS.

Nastopajo:
Čuki, Nuša Derenda, Ansambel Franca Miheliča
In drugi gostje.

SLOVENIJA
na pravi poti

Volitve v DZ RS 2008

Slovenska
demokratska
stranka

SDS

SLOVENIJA
na pravi poti

www.sds.si

www.sds.si Slovenska demokratska stranka SDS

Zofija Mazej Kukovič

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

www.sds.si Slovenska demokratska stranka SDS

Jože Tanko

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

www.sds.si Slovenska demokratska stranka SDS

Katja Koren

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

www.sds.si

Janez Janša SDS

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

Slovenska demokratska stranka

www.sds.si Slovenska demokratska stranka SDS

dr. Peter Verlič

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

www.sds.si Slovenska demokratska stranka SDS

Alenka Jeraj

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

www.sds.si Slovenska demokratska stranka SDS

France Cukjati, dr. med.

Slovenija na pravi poti
Nadaljujemo skupaj

Zažurajmo skupaj!

Alya • Klemen Klemen • 6Pack Ņukur
Sank Rock in mladi na pravi poti

VSTOP PROST

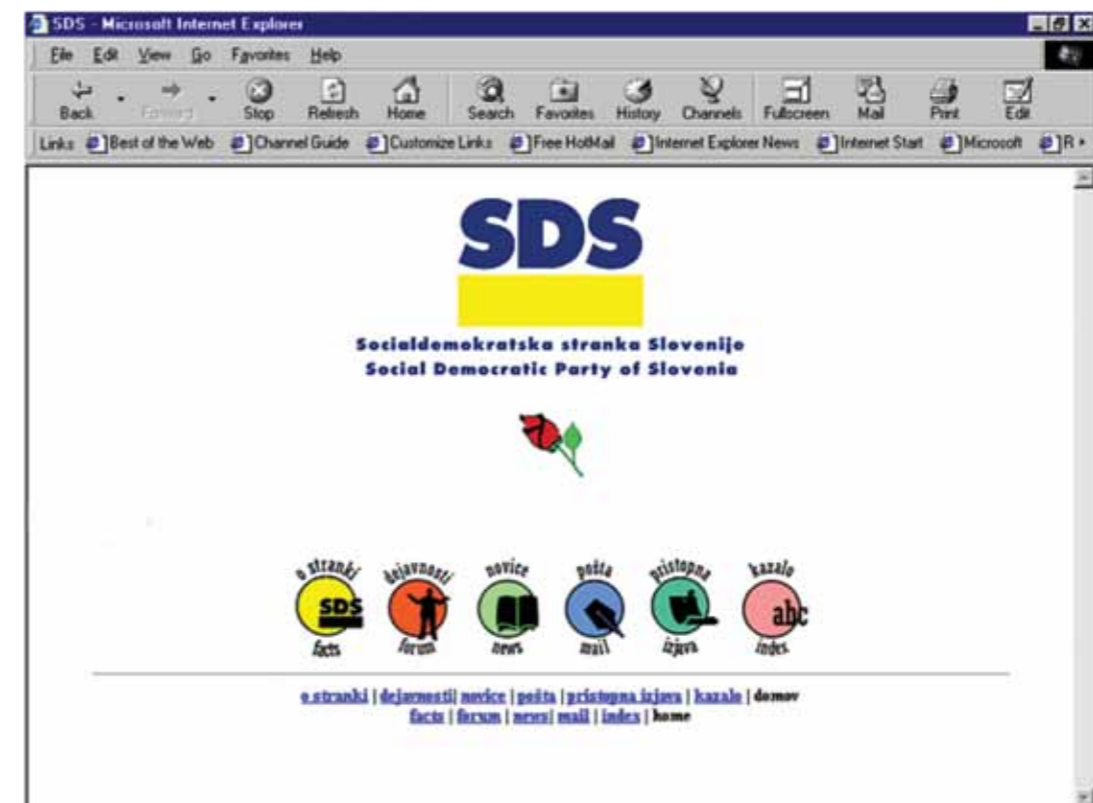
Vabljeni na MEGA koncert
Hala Tivoli v soboto,
6. septembra, ob 20. uri.

www.sds.si

Slovenska demokratska stranka

SDS na spletu

www.sds.si

5

SLOVENIJA, moja domovina. Tudi v EVROPI.

- ODLOČNOST
- ZNANJE
- SAMOZAVEST
- ZAUPANJE
- BLAGINJA
- PRAVIČNOST
- MIR IN VARNOST

Slovenska demokratska stranka **SDS**
USTVARJAMO SLOVENIJO VREDNOT

SDS Slovenska demokratska stranka

SLOVENIJA NA PRAVI POTI
Program 2008 - 2012

Občinski odbori [izberite odbor]
Poslanci [izberite poslanca]

Arhiv novic
O stranki
Organiziranost
SDS v vladi
Poslanska skupina
Poslanca EP
Svetniška skupina
Kontakt

V žarišču
Piknik SDS - Slovenija na pravi poti sobota, 12. julij

V Postojni so se na pikniku Slovenske demokratske stranke zbrali številni udeleženci mestnih in občinskih odborov SDS, regijskih koordinacij SDS, poslanci in člani Izvršilnega odbora SDS oziroma vodstva na državni ravni.

Novice predsednika
Premier Janez Janša je odgovorjal na poslanska vprašanja
Četrtek, 10. julij

Novice stranke
Podpredsednik SDS dr. Milan Zver gost oddaje TV Klub
Nedjelja, 13. julij

Premier Janez Janša izbran za ime tedna na Valu 202
Ponedeljek, 07. julij

Danes za jutri. Za mlade.
Ženski odbor

SDS Slovenska demokratska stranka
SLOVENIJA na novi poti

Napovednik | Novice | Program | Kandidati | Dnevnik | Forum | Povezave | Fotogalerija

Pojasnilo javnosti
Sobota, 2. Oktobar 2004
V Slovenski demokratski stranki smo bili danes iz več virev obveščeni...

SLOVENIJA na novi poti

Napovednik
Zaključna zabava SDS v Novi Gorici
Petek, 1. Oktobar 2004

Novice
Janša predstavi ljubljanske kandidate SDS
Petek, 1. Oktobar 2004
Predsednik SDS Janez Janša je na današnji novinarski konferenci predstavil ljubljanske kandidate SDS: Alenka Jeraj, Paloma Dobrasc, dr. Dimitra Kupič, mag. Andreja Bručana, dr. ...

Danes predstavljamo
mag. Andrej Bručan
Ljubljana-VŠ-Rudnik 1V

Volilna prireditve SDS v Ljubljani
Petek, 1. Oktobar 2004

Volilna prireditve SDS v Škofji Loki
Četrtek, 30. Septembar 2004

Volilna prireditve SDS v Kamniku
Četrtek, 30. Septembar 2004

Biografija
Rojen 10. februarja 1942 v Kranju. Leta 1961 maturiral na klasični gimnaziji v Ljubljani, šest let zatem diplomiral na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Opravi specialistični izpit iz intima medicine v Ljubljani, leta 1976 konča št. ...

SDS Slovenska demokratska stranka

42 dni do volitev v Evropski parlament

English | Slovenian | Kosovsko | Slovenski | Slovenija

Iskanje po spletni strani: vpisite ključno besedo... **nošt!**

SLOVENIJA

O stranki | Organiziranost | Vaši predstavniki | Pristopna izjava | Galerija | Aktivnosti

V žarišču
Poslanka SDS dr. Romana Jordan Cizelj najboljša med slovenskim zastopstvom v Bruslju
23.04.2009
Evropska poslanka iz vrst SDS dr. Romana Jordan Cizelj se je glede na kriterije dejavnosti in prisotnosti v Evropskem parlamentu med vsemi evropskimi poslanci iz ...
» več

Aktuelno
Zavajanje g. Zalarja glede izpisov odvetnikov s seznamov zagotavljanja brezplačne pravne pomoči | Četrtek, 23.04.2009

Minister Zalar zaveza | Sreča, 22.04.2009

Koga briga za upokojenca? | Sreča, 22.04.2009

Dr. Jordan Cizelj: "Evropski parlament omeji cene mobilne telefonije" | Sreča, 22.04.2009

KADROVSKI MENJAV
Jest sm na liniji
POLITIČNO KADROVANJE

Napovednik dogodkov
april 2008

1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30

Prihaja:

SDS v dokumentih in slikah

dr. Jože Pučnik

*Janez Janša, David Tasič
in Ivan Borštnar, 1988*

Protesti, 1988

*Rudi Šeligo,
Veno Taufer,
Drago Jančar in
Dane Zajc, 1988*

Janez Janša, 1989

PROGRAMSKA IZJAVA
SOCIALDEMOKRATSKE ZVEZE SLOVENIJE

Prepričani, da ima vsak državljan Slovenije pravično živeti v svobodi in blaginji, izbirati in odstavljati voditelje po vnaprej določenih demokratičnih postopkih, ter ustvarjati v miru in brez strahu pred samovoljnimi posegi oblasti,

USTANAVLJAMO

SOCIALDEMOKRATSKO ZVEZO SLOVENIJE

Slovenija in Jugoslavija sta v splošni družbeni krizi. Vzroki zanjo so v nedemo-
kratični in ideološko obremenjeni politični ureditvi, njene posledice pa so vidne na
vseh področjih družbenega življenja — v gospodarski krizi, kulturnem siromašenju,
znanstvenem zaostajanju in ne nazadnje v nemoči posameznika.

Socialdemokratska zveza Slovenije (SDZS) smo avtonomna politična organi-
zacija. Navdihujejo nas sodobna in svobodoljubna načela evropske socialdemokra-

1. POLITIČNI SISTEM

Socialdemokrati si bomo prizadevali za odpravo tistih temeljev sedanjega političnega sistema, ki v sferi političnega obratovanja nedemokratične oblike odločanja o javnih zadevah. Storili bomo vse za dosledno uveljavitev **SVOBODE IN PRAVIC POSAMEZNIKA**, ne glede na njegovo politično in versko prepričanje, narodnost, izvor, spol ali spolno nagnjenost. Doseči želimo popolno uveljavitev svobode političnega združevanja in organiziranja, svobode javnega izražanja ter svobode tiska in drugih virov informiranja.

Pro našim bratnem prepričanju so osnove sodobnega političnega sistema med drugim:

- ločitev zakonodajne, sodne in izvršne oblasti
- volilni postopek, ki temelji na svobodnih, neposrednih in tajnih volitvah
- parlamentarna demokracija.

Socialdemokrati se bomo zavzemali za parlamentarni sistem, v katerem lahko kandidirajo predstavniki različnih političnih strank, organizacij in drugih zvez ter posamezniki na osnovi podpore določenega števila podpisnikov. Parlament, kot višnji predstavniški in zakonodajni organ, mora delovati svobodno, neodvisno od kakršnikoli zunajparlamentarnih posegov. Stalno mora nadzorovati izvršne organe, policijo in vojsko.

Državni aparat ne sme služiti nobenemu posebnemu interesu (razredu, skupini, stranki ali posamezniku), zagotavljati mora le spoštovanje legalnih in legitimnih oblik javnega delovanja.

Smo za uvedbo referendumov, kot oblike neposredne demokracije. Državljeni naj o čim več pomembnih pravnih odločajo sami v krajevnih skupnostih, občinah in republikah. Socialdemokrati ne verjamemo v nestransko demokracijo, seveda pa to ne pomeni, da so stranke edina oblika političnega organiziranja in izražanja politične volje. Za nas je Socialistična zveza delovnega ljudstva sprejemljiva samo, če bo spreminila tista določila, ki dajejo Zvezi komunistov v njej privilegiran in monopolen položaj. Vse tiste, ki terjajo pomenenje stalnih in programov, ter tako onemogočajo izražanje in uresničevanje različnih političnih potreb.

2. PRAVOSODNI SISTEM IN ZAKONODAJA

Zavzemamo se za pravno urejeno državo in takšno kazensko zakonodajo, ki bo ščitila državljane pred zlorabo oblasti. Med najpomembnejšimi nalogami, ki si jih socialdemokrati zastavljamo, je izdelava predloga nove slovenske ustave, ki bo temeljila na deklaraciji o človekovih pravicah in temeljnih svobodinah, na mednarodnem paktu o državljanjskih in političnih pravicah in na dokumentih KYSF. V novi slovenski ustavi moramo natančno opredeliti in zaščititi slovensko suverenost oziroma državnost in s tem v zvezi ponovno opredeliti družbenopolitični sistem, ki mora temeljiti na popolni enakopravnosti družbenopolitičnih subjektov. Na novo je treba definirati in opredeliti sodstvo in slovensko obrambno politiko.

Na osnovi široke javne razprave, kjer se bodo posamezni predlogi za novo ustavo lahko dopolnjevali, naj USTAVODAJNI ZBOR ljudstva Slovenije, v katerem bodo zastopane različne politične organizacije, združene in interesne skupine, izdela predlog nove slovenske ustave. O tako pripravljem predlogu naj odločajo državljani Slovenije na referendumu, ki je za socialdemokrate edini legitimni način sprejemanja najvišjega slovenskega zakona.

3. GOSPODARSTVO

Prepričani, da je za družbeno blaginjo potrebno učinkovito gospodarjenje, se socialdemokrati zavzemamo za: — podjetništvo — lastninski pluralizem.

Delavec mora dobiti delovnemu prispevku ustrezno plačilo, podjetnik pa naj neovirano, v okviru norm, ki veljajo v vodobnih tržnih gospodarstvih, razpolaga s pooblastili, ki so nujna za izvajanje podjetniške funkcije. Koncept integrirane samoupravljanja je treba nadomestiti s soodločanjem in opustiti koncept družbene lastnine. Delavcem je treba omogočiti odkup delnic.

Podpiramo odprto tržno gospodarstvo z gospodarskimi organizacijami, ki niso odvisne od političnih in ki so gospodarsko popolnoma odgovorne za svoja ravnanja. Oblikovanje je treba sistem, ki bo, upoštevaje različnosti gospodarskih interesov, določal samo temeljna pravila ravnanja, ta pa se ne morejo bistveno razlikovati od pravic v drugih sodobnih tržnih gospodarstvih.

Zavzemamo se za sodoben razvoj kmetijstva in za ukinitve zemljiškega maksimuma. Država naj z gospodarsko politiko pomaga razvoju kmetijstva, ki naj temelji na družinskih kmetijah in zagotavlja varovanje obdelovalne zemlje.

S prestrukturiranjem gospodarstva naj se izboljša človekovo okolje, zato smo za ekološko čiste ter energetske in surovinsko varčne dejavnosti.

Država naj varuje narodno bogastvo z davčno in denarnopolitično. Spodbuja naj podjetništvo ter zagotavlja osnovno socialno varnost, gospodarsko stabilnost in, spoštovanje pravic pravne ureditve in finančnega sistema, upravlja z infrastrukturno, preprečuje nastajanje monopolov in opravlja druge funkcije, ki jih ima v sodobnih tržnih gospodarstvih.

Davčni sistem in politika naj bosta v službi gospodarske rasti. Davki morajo spodbujati produktivnost, podjetništvo in na ta način vplivati na izboljšanje življenjske ravni.

Obremenjenost gospodarstva in prebivalstva mora biti na ravni industrijsko razvitih držav.

Zavzemamo se za samostojnost Slovenije pri oblikovanju sebi primernega gospodarskega sistema in ekonomske politike. Trga ni mogoče uveljaviti s centralizacijo makropravljanja, ampak s popolno samostojnostjo gospodarskih organizacij.

4. SINDIKAT

Najpomembnejši dejavnik industrijske demokracije je AVTONOMEN SINDIKAT. Zato se bomo zavzemali za svobodno ustanavljanje neodvisnih in pluralističnih sindikalnih organizacij ter za njihovo povezovalje. Vzporedno pa si bo treba izboriti pravico do popolne legalizacije stavke.

Ne treba izbirati pravico do popolne legalizacije stavke. Današnji sindikat se mora znebiti skrbništva Zveze komunistov in tudi v bodoče ne sme povzici pivu katerokoli druge politične organizacije. Zato se bomo socialdemokrati dosledno zavzemali, da bo v podjetjih in drugih ustanovah sindikat edina oblika organiziranja. Druge družbenopolitične organizacije naj delujejo zunaj podjetij in ustanov, saj bo edino tako sindikat postal res avtonomna organizacija delavstva. Tako bomo dosigli, da se bo sedanja sprega med politično in podjetji prekinila, kar bo pozitivno vplivalo na učinkovitejšo kadrovske selekcije v podjetjih in s tem na odgovornejšo in učinkovitejše poslovanje podjetij, kar bo pripeljalo do izboljšanja gnetnega položaja delavcev.

5. SOCIALNA POLITIKA

Socialna politika je odvisna od političnega in gospodarskega položaja. Njene možnosti so določene z ravni proizvodnje in višino družbenega proizvoda. Zaradi gospodarske krize in zapletenega, nesmotrnega in zato neučinkovitega državnega administriranja se socialne dejavnosti pri nas dramatično krčijo. Stanje se še kar naprej slabša in lahko pripelje do popolnega zloma socialnih dejavnosti, še zlasti zdravstvenega in izobraževalnega sistema. Razumljivo je, da slabo gospodarjenje ne zagotavlja kakovostnih storitev, ne odpravlja revšine in izseljevanja, povečuje pa tudi socialno razlikovanje. Ne glede na razmere je treba vsem zagotoviti enake možnosti — kolikor toliko enakostne osnove za življenje.

Dolgoročno se bomo zavzemali za izgradnjo države blaginje, kar pomeni, da bo imel vsak član te družbe možnosti za osebni razvoj, izobraževanje in za to, da si ustvari družino in kakovostno življenjske razmere. Osnovne storitve (izobraževalne, zdravstvene, socialno-varstvene, pokojninske, kulturne ...) morajo biti dostopne vsem državljanom ne glede na njihov družbeni položaj.

Temelj socialne varnosti vseh državljanov vidimo v ujnem delu. Solidarnostno pomoč prizadetim, otrokom in ostarelim, brezposelnim ter drugim ogroženim kategorijam prebivalstva. Posebno se bomo zavzemali za varstvo otroka in družine in za bolj učinkovito reševanje stanovanjskih razmer.

Prizadevali si bomo za oblikovanje programov za zaposlovanje mladih in socialnih programov za delavce in njihove družine, ki bodo v prehodnem obdobju gospodarske preneve ostali brez dela. Pomagali jim bomo, da bodo čimprej osvojliva nova znanja, ki jih zahteva sodobno gospodarstvo. Poleg tega bomo predlagali tudi druge oblike reševanja brezposelnosti, ki so jih v sodobnem svetu že preizkusili, zlasti pa možnosti za samozaposlovanje v zasebnih in družbenih podjetjih.

Nasprotujemo vsjanju vsakršnih dodatnih denarnih prispevkov (participacij) z zdravstvom in solstvom, otroškim varstvom ... ki porabnikom ne zagotavljajo kakovostnih storitev ter njihove udležbe pri odločanju o tem, kako bodo te službe delovale in kako bodo financirane. Da bi preprečili poenotenje storitev ter povečali njihovo učinkovitost in izboljšali kakovost, bomo socialdemokrati podpirali razvoj javnega in zasebnega sektorja na vseh po-

dročjih socialnih dejavnosti. Državljeni bodo lahko svoja sredstva koristili po lastni izbiri v enem ali drugem sektorju.

6. MEDNARODNI POLOŽAJ SLOVENIJE

Slovenija je del Evrope in usodno smo zaznamovani s pridobitvami zahodne civilizacije, ki se jim tudi v prihodnosti nečemo odreči. Socialdemokrati si bomo dosledno prizadevali za vključevanje Slovenije in Jugoslavije v evropski prostor in v zahodnoevropske gospodarske, tehnološke in kulturne integracije.

Ena od prednostnih nalog socialdemokratov bo ustvarjanje političnih in ekonomskih pogojev za članstvo v Evropski skupnosti. Dosledno se bomo zavzemali za odprte meje in prost pretok ljudi, blaga in informacij. Spoštovali bomo veljavne mednarodne konvencije, ki obvezujejo k spoštovanju človekovih pravic in svobod. V članih se bomo v Socialistično internacionalo, katere članice so tudi druge socialdemokratske stranke, vzdrževali pa bomo tudi stike s podobno usmerjenimi strankami in gibanji v Svetu.

7. POLOŽAJ SLOVENCEV V JUGOSLAVIJI IN ZAMEJSTVU

Pridružujemo se večkrat izraženim težnjam Slovencev in drugih državljanov Slovenije glede suverenosti ljudstva Slovenije in vseh drugih jugoslovanskih narodov ter takšnega sožitja v Jugoslaviji, v katerem se bodo do popolnosti izkazale vse različenosti in razvojne potrebe republik v skladu z njihovimi lastnimi možnostmi, njihovo ustvarjalnostjo in kulturno tradicijo.

Sodimo, da vključujejo te posebnosti poleg gospodarskih in kulturnih prvin tudi pravice do svojega vrednotnega sistema ter njemu ustrezne politične ureditve. V Jugoslaviji naj nas vežejo dejanska ugotovljivi skupni interesi, kar naj se preverja s samoodločbo.

Dosledno bomo razvijali skupni slovenski kulturni prostor, ki naj zajema vse Slovence ne glede na njihovo politično ali versko prepričanja ter kraj bivanja, temelji pa naj na jezikovni pripadnosti. Zavzemamo se za slovenski kulturni forum kot posvetovalno telo vseh Slovencev.

Posebno skrb je treba nameniti slovenski narodni skupnosti v zamejstvu. Zagotoviti je treba gospodarsko in kulturno sploševanje njihovih mednarodno zagotovljenih nacionalnih pravic.

8. OBRAMBNA POLITIKA

Socialdemokrati se zavzemamo za popolno podreditev vojaškega aparata demokratično izvoljeni skupščini. Zavzemali se bomo za ukinitve vojaških sodišč. Financiranje vojske naj bo izključno v domeni civilnih oblasti.

Kratkoročno se bomo zavzemali za radikalno skrčenje obstoječe vojske in za sprostovanje ugovora vesti, dolgoročno pa je naš cilj številnih majhen, profesionaliziran, obrambno usmerjen vojaški aparat. To bi seveda med drugim pomenilo tudi redukcijo splošne vojaške obveznosti. Priprani smo, da sedanja militarizacija vsakdanjega življenja ne odraža morebitnega napetega mednarodnega položaja.

Socialdemokrati se bomo zavzemali tudi za popoln nadzor slovenskega naroda nad vojaškim aparatom na območju Slovenije. Če smo lahko imeli tako zasnovano obrambo v času NOB, je še toliko bolj upravičeno, da jo prenesemo v mirnodobni čas. Zato se bomo socialdemokrati zavzemali za organiziranje slovenskega armadnega območja, kjer bosta poveljevanje in pouk v enotah, štabih in drugih organih slovenskega armadnega območja v slovenskem jeziku.

Initiativni odbor SDZS; 21. januarja 1989

Pri pisanju programske izjave so sodelovali: Franc Adam, Katja Boh, Alenka Cotič, Uroš Černe, Gorazd Drevenšek, Vida Jan, Goran Jovanović, Jožef Kopš, Bogomir Koželj, Pavle Likar, Andrej Magajna, Jože Mencinger, Roman Pogacar, Slavko Susec, Uroš Sušterčič, Boro Terčelj, Gregor Tomc, France Tomšič, Vladimir Turk, Jasja Zlobec.

Ustanovni zbor Socialdemokratske zveze Slovenije bo 16. februarja 1989 ob 17. uri v veliki dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani.

Pučnikova analiza političnih razmer v letu 1989. Povzetek je bil objavljen v dnevnem časopisju.

To politično analizo vodje slovenske opozicije je zanimivo primerjati z analizo političnih razmer, ki jo je v istem času za tedanjo oblast pripravil Miran Potrč, predsednik Skupščine SRS. Objavljamo jo v nadaljevanju.

Jože Pučnik

Politični položaj v Sloveniji in možnosti SDZS

(Teze)

1. Neodvisno od gospodarskega položaja v Sloveniji in Jugoslaviji, ki je vsaj že leto dni katastrofalen, je ZK uspela zaustaviti proces razpadanja lastne organizacije. Vse kaže, da je bil položaj ZK in njene pomočnice SZDL najbolj kritičen takoj po procesu proti četvorici, ko so komunisti začeli v velikem številu in včasih tudi kolektivno in javno zapuščati svojo organizacijo. Liberalno nastopajoči komunistični funkcionarji v javnosti, njihovo zatrjevanje zvestobe slovenstvu in odločnosti pri branjenju slovenskih pravic tega razpada ZK ni moglo zaustaviti. Šele nastop in solidariziranje z vsemi nastopajočimi skupinami v Cankarjevem domu, predvsem pa žolčni napadi na slovenski politični vrh z Juga, so omogočili partiji vzbuditi vtis, da odločno zastopa slovenske interese. Slovenska javnost je temu videzu vsaj deloma nasedla.

2. Partija je grožnje z Juga spretno izkoristila. Sama in preko SZDL je ~~razkrdala~~ ustvarjala vtis, kakor da med ZK in ostalimi zvezami ni nobenih bistvenih razlik v pojmovanju slovenske suverenosti. Še več: to navidezno harmonijo je na jugu države prodajala kot primer "političnega pluralizma v Sloveniji". Osnovni model te propagande je enostaven: v Sloveniji razglasi, da Zveza komunistov enako kot ostale politične zveze (KZ, SDZ, SDZS ...) z vso dolžnostjo in na enak način zastopa in uveljavlja interese suverene Slovenije, na jugu države pa nenehno zatrjevati, da je slovenski "pluralizem" v tem, da partija še vedno povsem obvlada vse ostale politične skupine, društva in zveze in da je še vedno "vodilna idejna in politična sila". Skratka: v Sloveniji se v političnem sistemu ni ničesar spreminilo, zsto tuji ni nobenega razloga za nezaupanje komunistov na jugu države, "slovenski politični pluralizem" v bistvu ni ničesar novega, temveč le nekoliko drugačna varianta "ljudske fronte", torej stare SZDL pod izključno komando partije.

Zborovanje v Cankarjevem domu, strahove večine Slovencev ob napadih z Juga in iluzija "vseslovenske koalicije" ("koordinacije") je partija zvito in spretno uporabila za dezinformacijo v Sloveniji in za potiskanje novomastalih političnih zvez (KZ, DZS, SDZS, itd.) iz slovenske javnosti

- 2 -

3.

Pri razmišljanju o tem ali je gornja ocena pravilna, je potrebno po mojem mnenju upoštevati tudi naslednje:

a) Vpliv slovenskih komunistov in njene SZDL xxxx na slovensko skupščino in na najvišje organe slovenske države je vse do danes ostal odločilen in določujoč. Kljub temu ni prišlo v ~~zadnjem~~ letu do sprejema nobenih pomembnih zakonodajnih aktov, ki bi kakorkoli odločilno utrdilo položaj Slovenije v sedanji federaciji. Edina izjema je sprejem poročila komisije o procesu proti četvorici konec zadnjega tedna (14. 4.), toda tudi to po vseh mogočih zaviranjih preko predsedstva skupščine in slovenskega IS, ki so nam še dobro v spominu.

b) Vsi državaopravno pomembni in daljnosežni predlogi Zbora za ustavo in predlogi skupin in posameznikov republiški Komisiji za ustavna vprašanja so v Osnutku amandmajev k ustavi SRS ostali zgolj na robu kot pripomba: omenjeni so le kot "odprta vprašanja" v Poročilu te komisije skupščini. Naj omenim le:

- pravica do samoodločbe naroda, vključno s postopkom za odcepitev,
- opredelitev gospodarske suverenosti republike,
- varstvo pravice zasebnosti,
- uporaba slovenskega jezika pri vseh državnih in drugih organih na območju SR Slovenije (drugi odstavek 212 čl. ustave SRS),
- pravica do združevanja na politični oziroma nazorski podlagi, itd., itd.

Skratka, ni prišlo do tega, da bi Komisija za ustavna vprašanja tega za Slovence in Slovenijo bistvena vprašanja sploh formulirala kot amandmaje in tako omogočila, da bi že v tej "stari" ustavi prišlo uzakonitve teh temeljnih (in n.pr. tudi vrste drugih!) elementov slovenske državne suverenosti. To bi nam že na začetku sestavljanja nove ustave Republike Slovenije bistveno olajšalo delo na vseh sestavinah državne suverenosti.

c) Odkar je izšlo poročilo Zakonodajno-pravne komisije Skupščine SRS je postalo očitno, da je bil ultimat ljubljanske policije tik pred ustanovitvijo SDZS umazana intriga, do katere je verjetno prišlo po navodilu SZDL. Dvoličnost Smoletovega nastopanja dokazuje tudi njegov razgovor z italijanskimi dopisniki istega dne v Ljubljani. Dalje: vse do danes ni bilo mogoče rešiti ali vsaj približati pozitivni rešitvi problema slovenskega opozicijskega političnega časopisa. Megleni status ("znotraj ali izven SZDL", itd.) vseh, posebno naše Zveze, načrtno onemogoča pravico do rednega objavljanja v Delu in drugih publikacijah SZDL. Slovenski komunisti, tudi Smole in Kučan, pomavljajo nenehno srbsko varianta očitka o "sloven-

- 3 -

skem separatizmu", ki se zelo približuje očitku o "kontrarevoluciji v Sloveniji". V isti sapi še vedno pomajljajo slaboumno zahtevo po "pluralizmu brez strank" in ponavljajo obljube o "sestopanju z oblasti". Visoka volilna udeležba v Sloveniji in izvolitev Draovška se spretno prodaja kot "dokaz za pluralizem" in istočasno za "emotno podporo slovenskega naroda sedanjemu političnemu vodstvu" (torej seveda partiji!...), čeravno nam je vsem seveda očitno, da je pri teh volitvah in tudi pri tem kandidatu šlo predvsem za nesporazume in tudi za napačno informiranje slovenskih volivcev. (ali generacij? ali sprememb?)
Skratka, vse to in mnogo drugega je mogoče imenovati spretno manipuliranje partije, ki se skupno s svojo SZDL igra ne le z obstoječimi alternativnimi (= opozicijskimi) zvezami, temveč tudi s celotno slovensko javnostjo. Obvladanje vseh javnih medijev (časopisi, radio, televizija) je sredstvo, trenutna stopnja naše organiziranosti (ali bolje: neorganiziranosti) pa seveda nujni pogoj. Pri tem ne mislim le na socialdemokrate, temveč tudi na vse druge zveze in društva. Bistvo problema je v tem, da naše opozicijske pozicije ne moremo in ne znamo dovolj učinkovito prenašati v javnost in tudi ne uveljavljati v političnih institucijah.

Kako bi bilo mogoče to stanje spremeniti?

4. Če hočemo prepričati ali vsaj zmanjšati manipuliranje slovenske partije (=SZDL) z našimi zvezami (KZ, SDS, SZDS) in društvi (kajizevniki, 2000, itd.), bi bilo po mojem mnenju/spremeniti taktiko naših stikov z ZK oziroma SZDL.
- a) Vse oblike brezobveznega kramljanja v dvoje, v troje ali v raznih gremijih bi morali reducirati na minimum (ne da bi pri tem učinkovali žaljivo ali zamerljivo, seveda). Vse pogovore bi morali usmerjati tako, da bi bilo povsem jasno, za katero konkretno vprašanje gre in do kakšne ga zaključka je ta razgovor pripeljal (pozitivnega ali negativnega). V primeru pozitivnega zaključka je potrebno v vsakem primeru izdelati zapis ("Aktentotiz"), ki ga kmalu potem obe strani podpišeta. To je po vsem svetu povsem normalna zadeva, pri nas pa je nujna.
- b) V vseh razgovorih bi naj dali odločno prednost temeljnim vprašanjem, ki so za nas socialdemokrate predvsem državna suverenost slovenskega naroda, naša gospodarska in ~~xxxxx~~ tudi finančna avtonomija, pravica do samoodločbe vključno s postopkom morebitne odcepitve, odprava pravice armade, da štiti "družbeno ureditev" (ščiti naj le meje države pred ogrožanjem oziroma napadom od zunaj!), ponovna pogajanja o kompetencah federacije, modalitete ~~xxxxx~~ odpovedovanja vseh federalnih pogodb oz. obveznosti, itd.
Znotraj Slovenije pa gre očitno predvsem ^{je} ustavno utemeljitev in uzakonitev političnega pluralizma kot strankarskega sistema, temeljne spre-

- 4 -

memba volilnega sistema, kar lahko pomeni samo radikalno odpravo konfuznega delegatskega sistema in monopola SZDL (ki i mič drugega kot volilni monopol partije), enakopravni položaj vseh političnih organizacij tako glede na nastopanje na volitvah, obveščanje javnosti, financiranje in avtonomne ~~ga~~ koaliranja z drugimi političnimi organizacijami.

Pogovori s komunističnimi funkcionarji (v ZK ali v SZDL) o teh in podobnih vprašanjih naj bi vedno privedli do takšnega ali drugačnega zaključka v pisni obliki. Če ni drugače dogovorjeno (v posebnih, izjemnih primerih), se sme zaključek sporočiti javnosti.

c) Kolikor gre za skupna in skoraj identična stališča slovenske politične opozicije (vseh novih zvez, gibanj, društev, itd.) moramo intenzivno koordinirati delo z njimi in kolikor mogoče skupno postavljati naše zahteve. Razlik seveda ne bomo zamolčali in jih lahko izrazimo v pripombah k takim dokumentom ali izjavam. Menja sem, da si naj prizadevamo ustanoviti nekakšno koordinativno telo, komisijo, odbor ali nekaj podobnega, v katerem bi bili zastopniki (predsedniki? njihovi namestniki? posebej izvoljeni člani?...) vseh opozicijskih organizacij. Interes je čutiti tudi pri drugih, saj se borijo s podobnimi težavami. Današnja slovenska opozicija (zveze, društva, gibanja) ima v veliki meri identična stališča ^{obeh} temeljnih slovenskih zahtevah: o slovenski državni suverenosti (znotraj ali izven Jugoslavije) in o civilnem pluralističnem političnem sistemu strankarskega tipa. Zato je očitno učinkoviteje te skupne probleme uveljavljati skupno - kot slovenska politična alternativa, kot slovenska politična opozicija. -

d) Zavedati se moramo, da nas socialdemokratov partija še vedno ni pripravljena priznati kot legitimno politično silo v Sloveniji. K temu jo lahko samo prisilimo: ne s "silo" v dobesednem pomenu besede, temveč z nemehnimi organiziranimi ~~pritiški~~ demokratičnimi pritiski na institucije slovenskega ~~režima~~, ki še vedno skoraj stoo odstotno utelešajo samo komunistično partijo in ničesar drugega. Za pritiske na te monopolne partijske institucije obstojata samo dve sredstvi: prvo je razvijanje lastne organizacijske strukture, lastne organizacije, ~~xxxxxxx~~ vključno s povezovanjem z drugimi opozicijskimi organizacijami, drugo pa je nastopanje v slovenski javnosti. Vsi vemo da smo na obeh področjih šele na začetku našega razvoja, da, na obeh področjih smo še začetniki. ^(Slovenski in komunistični?)
Tako lastne organizacijske strukture kakor tudi učinkovanje v slovensko javnost pa lahko razvijamo in spopolnujemo samo z jasno in

vsem razumljivim izražanjem naših temeljnih vprašanj, naših temeljnih zahtev. Tako zahteve po slovenski državni suverenosti kakor tudi zahteve po pluralističnem sistemu strankarskega tipa moramo zato *izgubiti* ostro in razločno. Radikalno zastopanje in uveljavljanje lastnih političnih zahtev ni ekstremizem, kakor to zelo rada podtika partija. Če naših političnih zahtev ne formuliramo radikalno, razločno in ostro, jih večina prebivalstva ne bo razumela. Poleg tega so Slovenci siti do vratu tega polovičarskega slepomišenja in švejkovskega sprenevedanja, s katerim se slovenske politične zahteve že desetletja servirajo. Slovenci nikoli nismo imeli tako ugodnih pogojev za uresničevanje in uresničanje narodne in državne suverenosti ter za vzpostavitev civilnega in demokratičnega pluralizma ~~xxxx~~ kot večstrankarskega sistema. Gre za to, da te realne zgodovinske možnosti dojamemo in uporabimo. Bojim se, da so največje ovira pri tem v nas samih in v našem oklevanju...

Ljubljana, 12.6.1989

SKUPŠČINA SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
IZVRŠNI SVET
SEKRETARIAT

12-06-1989			

POSILANO: Področje 13. 701. 1989
- Generalni sekretar 19. 1989

Po dogovoru ni pošiljan nekateri elementi programa aktivnosti v SRS, ki sam jih pripravil v skladu z dogovorom na sestanku članov Predsedstva SR Slovenija 9.6.1989.

Tekst je obsejal, toda morda bo prav zaradi tega lahko podlaga za opredeljevanje do različnih pogledov in vprašanj, kar je pogoj za enotno aktivnost.

Janez Stanovnik

Janez Stanovnik

PRILOGA: 1

POSILANO:

- Janez STANOVNIK
- Milan KUČAN
- Jože SMOLE
- Dušan ŠINIGOJ
- Majda GASPARI
- Andrej MARINC

Program aktivnosti v SRS

I. Program izhaja iz predpostavke:

1. da je v Sloveniji v naraščanju občutek oarotnosti položaja in vloge SR Slovenije v Jugoslaviji; v zadnjih dveh letih upravičeno zaradi agresivnega nacionalizma v SR Srbiji, prognozanda v dobršem delu Jugoslavije proti Sloveniji (posebej Kosovo, napadi na JLA in oditanje separatističnih tendenc) in objektivno obstoješih dveh opcij razvoja socializma in federativne ureditve Jugoslavije.
2. da je v Sloveniji v porastu dejavnost organizirane opozicije, ki se v politiki obstoješih slabosti v medodnem istoveti s kritiko SZDL, ZK in drugih, s katerimi imajo napredna družbena progresivne sile mnogo načelno skupnih ciljev (tržno ekonomijo, pluralizem, demokracijo, enakost lastnin, racionalizacijo in učinkovitost odločanja, suverenost Slovenije v SFRJ), vendar je mogoče konceptijsko in praktično politično spoznati tudi bistvene razlike. Ocene opozicije so:
 - za vse je kriva ZK - antikomunizem
 - v 40. letnem razvoju ni bilo tudi naprednih idej (informburo, samoupravljanje, neuvrščenosť, utrjevanje položaja republik v SFRJ)
 - socializem je kot ideja preživela perspektiva, zato socializem po meri ljudi, nestrankarski pluralizem, sestopanje ZK z oblasti le srenevedanja vodilne garniture (partijsko-državne - partijske), da si obrani oblast. Perspektiva ni le radikalno menjanje socialistične prakse, temveč oblikovanje države brez vnaprejšnjih ideoloških podlag - o značaju družbenih odnosov naj v praksi neposredno odločajo ljudje. Te razlike so najbolj vidne v razpravah o ustavnih spremembah - v katerih v ofenzivi opozicija - organizirane socialistične sile v glavnem le spremljajo in organizirajo razpravo in posebej pazijo, da nobeno stališče ne bi "uzalilo" ali "razjezilo" opozicije. To zdaj nima direktnega sovražnika (ob zveznih amandmajih sem bil to jaz - M.P.), to pa bo takoj postal prvi, ki bo direktno oporekal posameznim predlogom.
 - da nobene spremembe niso mogoče z obstoječimi nosilci oblasti (čeprav jih, tudi ob naši pomoči, dele na progresivne in konzervativne), zato je treba zagotoviti radikalno zamenjavo vodilnih ljudi. Cilj pa ni, to zamenjavo opraviti do novih volitev. Cilj je, do novih volitev diskreditirati socializem, institucije sistema (skupščino, Predsedstvo SRS, JLA, policijo - in seveda vse zvezne organe in odnose v federaciji) ter ljudi, ki sedaj te funkcije opravljajo.

- 2 -

3. da med ljudmi, v mnogočem zaradi neužinkovitosti politike, zaradi naših napak v politiki (glede mnogih vprašanj imamo le načelna stališča, glede konkretnih zahtev opozicije neodrejeni, nejasni, mnogokrat spreminjamo celo oceno o tem, ali obstoja in kakšna je njena vloga) zaradi organiziranega delovanja opozicije da razvrednoti vse nosilce in institucije, sistem ter ljudi, v zadnjem času pa vse bolj zaradi agresivnosti Miloševića in srbske politike (v mnogočem direktno podprte vsaj iz Vojvodine, Črne gore in "uradnega" Kosova), narasla ocena o tem:

- da slovenska politika ni tako enotna, kot se deklarira,
- da slovenska politika nima jasnega koncepta - niti razvoja odnosov v Sloveniji, pa tudi ne v Jugoslaviji,
- da oportunistična in kompromisarska, tako pri oblikovanju politike, pri odnosu do njene realizacije v odnosu do opozicije, posebej pa tudi v odnosu do Miloševića, Srbije in Jugoslavije.

4. da je proces proti četverici v političnem smislu le koncentriran izraz vseh različnih političnih ciljev in opcij v Sloveniji in Jugoslaviji (seveda tudi osebni problem štirih obsojencev, toda v glavnem le zanje, pa še to ne enako pri vseh obsojencih, posebej ne pri tistih, ki imajo politične ambicije).

Proces je brez dvoma pomagal razkriti nekatera vprašanja pravnega sistema (pooblastila organov JLA, vloga vojaških sodišč pri sojenju civilnim osebam, pooblastila organov SDV, podzakonski akti, ki niso objavljeni), katerih spremembe bi bistveno pripomogle k pravni varnosti občanov, uveljavljanju pravne države ter varovanju svobode ljudi. Proces je tudi potrdil različno sodno prakso in pravno zavest v Sloveniji in drugih delih Jugoslavije, ko v Sloveniji že prevladuje zavest o prvenstveni skrbi za varovanje človekovih pravic, v Jugoslaviji pa je zaščita institucij države daleč predpostavljena varovanju osebnih pravic državljanov.

Toda v zvezi s procesom smo, tudi zaradi delovanja ali nedelovanja političnih in državnih struktur pristali na to, omočili, ali celo pomagali, da v javnosti prevladuje prepričanje:

- da je proces maščevanje JLA Janži in "Mladini" za njihovo pisanje o JLA, deloma pa tudi Sloveniji in njeni politiki, ki je tako pisanje dopuščala,
- da je zato proces politično montiran,
- da je proces v zvezi s prizadevanji JLA, da zaustavi procese demokratizacije v Sloveniji, ki jih je vsaj delno omočala ali celo vzpodbujala vodilna politična trojka: Stanovnik, Kučan, Smole in da je bil proces naprten tudi zoper slovensko politiko,

- 3 -

- da so vse pomanjkljivosti v procesu izključno na strani JLA.

Tako prepričanje javnosti ustvaril Bavčarjev odbor in tisk. K ustvarjanju takega prepričanja javnosti smo v mnogočem s svojimi izjavami prispevali tudi mi.

Šele v zadnjem času ugotavljamo, da opoziciji te ugotovitve niso edini cilj. V povezavi z njihovimi težnjami po diskreditiranju sistema in njegovih nosilcev žele v zadnjem času (po objavi "Bavčarjevih razgovorov") vse bolj spoznavamo, da je cilj opozicije s procesom dokazati:

- obstoj in delovanje neprave, policijsko-partijske države,
- odgovornost slovenske policije za neutemeljeno sprožitve procesa,
- odgovornost slovenske politike (ali posameznih njenih nosilcev) za sprožitve procesa in sodelovanje s policijo in JLA.,
- objektivno odgovornost politike, ki je zavestno tolerirala vlogo policije predvsem v borbi proti "notranjim sovražnikom", tudi z neustavnimi in nelegitimnimi sredstvi,
- neodločnost slovenske politike, da uveljavi suverenost Slovenije nad njenimi državljani in prepreči vsaj prestajanje kazni.

Vsa opozorila (tudi pisna), ki so že pred več meseci opozarjala na te cilje in na tak razplet niso bila upoštevana. Po mojem mnenju zaradi tega, ker nam je ocena o izključni odgovornosti JLA vsaj delno odovarjala zaradi razprav o drugih vprašanjih, ker ni bilo (ne vem, če je sedaj) dovolj enotnih ocen o političnih ciljih opozicije, ki ji je proces le dobrodošla metoda za doseganje političnih ciljev, ker vsi poskusi in dogovori, da celovito sregovorimo o problemih (od razgovora na Brdu septembra lani) niso bili realizirani in smo se o posameznih potezah in reakcijah dogovarjali soroti, ali pod pritiskom opozicije in javnosti ali pod pritiskom nekih potez organov federacije, JLA ali Miloševića. V takih pogojih so bili mnogi dogovori drugače realizirani ali preko noči sremenjeni (realizacija dogovorjene vsebine zborovanja v CD; oblikovanje koalicijske koordinacije v SZDL; odločitev o nujnem doslednem izvrševanju zakonov - prisilna privedba in nastop prestajanja kazni za J.J. in takojšnja reakcija ob protestih, da je za neizvršitev kazni treba ugotoviti tudi neustavna sredstva in uveljaviti suverenost; odločitev, da se ne dovoli zborovanje na Trgu revolucije, ker pomeni poziv na državljansko nepokorščino, dogovor da mestna SZDL s političnimi sklepi to zagotovi, odobritev javne seje P RK ZSMS in sedaj prepričanje MK SZDL in uprave za notranje

- 4 -

zadeve Mesta Ljubljane, da se sama, čeprav bila le disciplinirani izvrševalec, sooča s politično kritiko in vprašanjem zakonitosti odločitve).

5. da obstoj dveh možnih opcij razvoja socializma v Jugoslaviji in agresivnost nedemokratske in nacionalistično srbske opcije ne le med ljudmi, temveč tudi med vodilnimi politiki ustvarja negotovost o nadaljnji usodi Slovenije v Jugoslaviji. Načelna opredelitev za avnojsko Jugoslavijo, ki v politiki gotovo prevladuje, je zaradi agresivnosti Miloševićeve politike, zaradi podpore, ki jo ta politika dobiva v delu Jugoslavije, zaradi nerazumevanja in izkrivljenega prikazovanja nekaterih pojavov v Sloveniji (odnos do JLA, proces proti četverici, zborovanje v CD), ki v glavnem nikjer v Jugoslaviji nimajo zagovornikov, je ob takih razmerah vse bolj negotova. V razmišljanjih ljudi in vodilnih politikov se vse bolj dopušča tudi možnost nadaljnje eskalacije negativnih gibanj in tendenc v Jugoslaviji in s tem tudi možnost približevanja časa, ko bo Slovenija prisiljena odločati o svoji nadaljnji usodi. To je tudi temeljni razlog za to, da se jim v Sloveniji za vsako ceno želela zagotavljati vsenarodno enotnost, tudi za ceno nenačelnih koalicij z opozicijo in tudi za ceno izogibanja vsaki priliki, da bi se ovrednotili zapisani programi in stvarne težnje nekaterih novih zvez. To je seveda oteževalo oblikovanje razpoznavne črte skupnih ciljev in velikih razlik med socialistično usmeritvijo in radikalnimi cilji dela opozicije.

II. Izhodišča programa aktivnosti

1. Na sestanku članov Predsedstva SRS, ob prisotnosti predsednika Predsedstva SFRJ J. Drnovška dogovorjena ocena o vlohi in ciljih opozicije je zato sedaj lahko edina trdna podlaga za program aktivnosti. Edina trdna podlaga mora biti tudi opredelitev, da se hkrati enako odločno borimo na dveh frontah (Milošević in njegova koncepcija Jugoslavije ter opozicijo v Sloveniji). To velja tudi za dogovor, da ne posegamo v zvezi s četverico po neustavnih sredstvih. Kolebanje v katerikoli od navedenih ocen - ne glede na reakcije v Jugoslaviji in slovenski opoziciji ali javnosti, pa tudi kakršnokoli neenotno ali nedogovorjeno delovanje članov slovenskega političnega vodstva (tega pa v preteklosti ni bilo tako malo) postavi pod vprašaj vsako predlagano aktivnost.
2. Skupina delegatov je sprejela drugo vmesno poročilo. To poročilo bo objavljeno v naslednji številki skupščinskega poročevalca. Predlagano je, da se o tem poročilu razpravlja in ga sprejme na zborih Skupščine SRS 21.6.1989. (To vmesno poročilo je razdeljeno vsem prisotnim na sestanku članov F SRS, 9.6.89). Nesporne ugotovitve tega vmesnega poročila (ki temelje na dejstvih, ki jih je skupina pri svojem delu ugotovila) so:

- 5 -

- obstoje neobjavljeni predpisi na področjih delovanja SLO in SDV.
- v neobjavljenih predpisih so dana pooblastila za poseganje v človekove pravice v nasprotju z ustavo in zakoni (nesporno glede tajnosti stanovanja, sicerno tudi prisluškovanje osebnim razgovorom).
- obstoji paralelni - nezakoniti pravni sistem, ki s pooblastili organom SDV ogroža svobostne in pravno varnost.
- SDV v Sloveniji je delala po takih predpisih - to pomeni objektivno nezakonito. Subjektivno odgovornost bo komisija ugotavljala kasneje.
- pri J.J. je bila opravljena tajna preiskava. V njej odkrit "Kučanov zapisnik" in fotokopija voj. dokumenta. O najdbi zapisnika obveščan Kučan in svet za varstvo ustavne ureditve, o fotokopiji voj. dokumenta nihče. Dokument je SDV vročila JLA. Na tej podlagi dogovorno med SDV in JLA uveden pripor zoper Janžo in Borštnerja ter začeti postopek.

Možne posledice, ki bodo v nadaljnjem delu in pod vplivom opozicije nastale v javnosti z objavo tega vmesnega poročila (v javnosti zato, ker bo z dnem, ko je objavljeno v skupščinskem poročevalcu, poročilo javno in je mogoče pričakovati komentarje), so:

- ni pravnege reda, pravne države in pravne varnosti za državljane. Obstoj paralelni sistem, s katerim se v interesu države (neučinkovite partijsko-politično-policijske) in ob vednosti politike (da bi si ohranili monopol in oblast) kršijo človekove pravice. Nismo torej pravna država in vsako sklicevanje na njo in na tak pravni red je sprenevedanje zaradi zaščite monopola nad oblastjo;
- osnova za sprožitev postopka zoper četverico je v Sloveniji ali tudi v Sloveniji.
- Poleg objektivne se bo poskušala lansirati in dokazati tudi subjektivna odgovornost ONZ v Sloveniji (vsebina ovadbe, prisluškovanje razgovorom, tajna preiskava, delo po nezakonitih podzakonskih aktih).

Postavila se bodo vprašanja in trditve, da le ni res, da policija ne obvešča politike (Kučanov zapisnik) in da dela neodvisno. Zakaj policija ni obvestila tudi o najdbi vojaškega dokumenta - ali zato, ker dela v nekaterih primerih tajno tudi pred politiko, ker politiki ne zaupa ali ker se je v tem primeru ob znanih nesoglasjih med slovensko politiko in JLA raje povezala z JLA - ne pa s slovensko politiko. Bodo pa tudi ocene, da se dejstvu, da politika ni bila obveščena ne verjame in prav mogoče je

- 6 -

predpostaviti zahtevo, da najodgovornejši slovenski politiki dajo izjavo pred skupino o tem ali so bili obveščeni o najdbi vojaškega dokumenta.

- Ocena o političnem procesu ne bo usmerjena le na JLA, temveč tudi na slovensko politiko.
- policijo In posebej sekretar Ertl se bo poskušalo še bolj kot doslej diskreditirati v javnosti, vse s ciljem, da se na Ertla vrši nadaljnji javni pritisk, da "pred komisijo pove vse".
- možno je pričakovati, da se bodo ob komentarjih o tem zlorabili tudi "Bavčarjevi razgovori".
- možno je predpostaviti, da se bo v diskreditiranje slovenske politike možno, s svojimi interesi angažiral tudi srbski in del jugoslovanskega tiska.

3. V Skupščini SRS je treba na zborih (DPZ) odgovoriti na Pavškovo vprašanje - kaj je, ali je storila vse in kaj še lahko stori slovenska politika in država za zaščito pravic obsojenih.

V Predsedstvu Skupščine SRS bomo pripravili odgovor, ki bo zajemal vse odločitve Skupščine SRS in njenih organov, nanašal pa se bo predvsem na naslednja vprašanja:

- uporabo slovenskega jezika
- aktivnosti za spremembo zakonodaje
- aktivnosti za vročitev in objavo vojaškega dokumenta
- ustanovitev Ravnikarjeve skupine in komisije za nadzor SDV
- aktivnosti za pomilostitev
- pravna ocena ustavnih pooblastil SR Slovenije
- predlog, da se spoštuje ustavnost in zakonitost, maksimalno pa še v naprej izrabijo zakonske možnosti za najblažjo obliko izvršitve kazni (odprt dom, pogojni odpust, novi predlogi za pomilostitev Predsedstva SFRJ, izraba vseh izrednih pravnih sredstev s strani obsojencev in njihovih zagovornikov) ter dajo predlogi za spremembo zakonskih in podzakonskih predpisov.

(V sredo bo pripravljen odgovor na vprašanje Pavčka. V torek 20.6. bo obravnavan na seji Predsedstva Skupščine SRS).

III. Nekateri elementi programa aktivnosti

Program aktivnosti mora biti usmerjen:

- 7 -

- v slovensko in jugoslovansko javnost
- v priprave zborov Skupščine SRS 21.6.
- imati mora jasna izhodišča in ocene do Jugoslavije kot tudi do slovenske opozicije
- biti mora ofenziven, ne pa odbranaški
- predvideti mora določene aktivnosti v organih federacije

1. Do slovenske javnosti in v Sloveniji je treba dokumentirano, konkretno in odkrito povedati nekatera dejstva v zvezi s procesom. Predlagamo, da se javno pove, kako bilo v zvezi z odkritjem Kušanovega zapisa (izjava Kušana na P CK, ki se objavi v vseh sredstvih obveščanja).
2. V pripravah na sejo Skupščine SRS 21.5.1989 bi bilo smotno delegate in preko njih tudi javnost obvestiti o nekaterih stališčih P SRS in tudi IS Skupščine SRS. V teh stališčih bi morali oblikovati odgovore na tista vprašanja, ki jih lahko pričakujemo kot reakcijo na objavljeno vmesno poročilo skupine. To bi bila verjetno edina pot, da se v pripravah na razpravo v skupščini zagotovi enakovredno tehtanje vseh dejstev in argumentov. V nasprotnem primeru je zelo možno, da bodo pod vplivom enostranskih ocen, ki sem jih nakazal, sprejete tudi v skupščini enostranske usmeritve.

Elementi, ki naj bi jih vsebovala ta stališča Predsedstva SRS in IS Skupščine SRS, bi naj bili naslednji:

- kaj je politika vedela o odkritju vojaškega dokumenta (potrebno je skupaj z Ertlom ugotoviti, kdaj bilo njegovo informiranje članov predsedstva, ali sveta za varstvo ustavne ureditve in kdo prisoten). Če je bilo pred aretacijo je treba povedati, da žlo le za informiranje, ne pa za oceno o tem ali naj ONZ ravnajo v skladu z zakonom ali ne.
- priznati in ugotoviti je treba, da politika in tudi P SRS do nedavnega zaupali pravni ureditvi in bili premalo pozorni do skladnosti vseh predpisov in ravnanj z načeli varovanja pravic državljanov. Zato tudi niso bili pozorni ob obvestilu, kako najden "Kušanov zapisnik" (s tajno preiskavo). Sprejemamo, da to krivda in slabost sedanjega sistema, vendar nikoli nismo trdili, da sistem popoln in da vsa načela pravne države že uveljavljena. Sedaj trdno odloženi, da to spremenimo. Zato dali pobudo za oceno vseh predpisov v Sloveniji glede ONZ in sodražamo z vsemi predlogi skupine delegatov. Razkrivanje teh slabosti v sistemu je pozitivna stran procesa, pritiskov demokratične javnosti in dela skuščinske komisije.
- sporočiti, da niso dokazani sumi, da žlo za politični proces. Niti s strani JLA, niti slovenske policije ali politike. Za to dokazov ni - vsa možna sklepanja, ki ne

- 8 -

temelje na dokazih, pa v tako pomembni stvari ne smejo obveljati. Vse izjave, ki v tej smeri dane, osebne in brez dokazov. Res pa je, da je zlo za proces, ki sicer v vseh postopkih voden na običajen način (glede policije, vojaškega sodstva in pravosodnih organov), ki pa je razkril vse nedorečenosti in slabosti sistema, ki ga je nujno bistveno spremeniti in dograditi. Delo Bavčarjevega odbora, demokratične javnosti in posebej skupine delegatov v tej smeri v celoti pozitivno. Posebej ugotovitve skupine delegatov so tudi P SRS opozorile na vprašanja, do katerih doslej ni bilo dovolj pozorno. Toda vedno je tako - šele konkretni primer pokaže na slabosti in opozori na nujne spremembe. Zato tudi smo za demokracijo, proti monopolom, za kontrolo demokratične javnosti - vse to tudi vzpodbujamo.

Toda delovanje Bavčarjevega odbora, s katerim posamezniki iz slovenske politike sodelovali zato, da bi vzpodbujali demokratične procese, je posebej po objavi njegovih razgovorov razkrilo, da cilj tega odbora niso le demokratične družbene spremembe in pravična sodba za četverico, temveč odkrito diskreditiranje slovenske politike zato, da bi se razrezili ali odpoklicali njeni najvidnejši predstavniki, predvsem pa, da bi se diskreditiral sistem v celoti. To mora biti poznano delegatom in slovenski javnosti. Poznane pa jim morajo biti tudi posledice take odločitve - kriza v Sloveniji, ki je cilj srbske politike in ki bi nedvomno za daljši čas oslabil ali onemogočila principiellno borbo za ohranitev avnojevske Jugoslavije. To je treba upoštevati ob tehtanju tudi nejasnih potez oziroma ob nejasnih stališčih slovenske politike do teh vprašanj. Pričakovala je, da sodeluje v interesu slovenskega naroda in slovenske enotnosti tudi z opozicijo, vendar na korektnih podlagah. Sedaj se je razkrilo, da ne gre za poštene odnose in kaj je skrajni cilj opozicije.

jasno povedati, da v okviru ustavnih sredstev storjeno vse. Predlog za pomilostitev P SFRJ dejansko pomeni, da bi Slovenija, že bi to bilo v njeni pristojnosti, četverico pomilostila. Vendar bi bil to znak milosti - ne pa pravna presoja krivde.

Kar zadeva krivdo je treba povedati, da državni organi o njen ne smejo presojati, ker je to v kompetenci sodišča; da pa na podlagi mnenja neodvisnih pravnih strokovnjakov vedo, da je enačenje krivde Borštnerja na eni, Tasiča in Zavrta na drugi in Janže na tretji strani neobjektivno, ker gre za različen objektivni dejanski stan in posebej subjektivno krivdo.

Organi v SR Sloveniji smatrajo, da bi bilo nujno ponovno sojenje na javnem procesu, po možnosti pred civilnim sodiščem, kar bi bil edini porok, da se odpravijo procesne pomanjkljivosti, da se sodi v slovenskem jeziku in da se ponovno presodi krivda obsojenih ter preveri

- 9 -

tudi izrečena kazen. To bi bila edina garancija za povrnitev zaupanja slovenski javnosti v pravičnost sodbe in hkrati edini porok, da se čez nekaj časa ne bi, ob spremenjenih družbenih okoliščinah in novi kvaliteti pravne zavesti in pravne varnosti v Jugoslaviji morali soočiti z neprijetnimi dejstvi pomanjkljivega ali neutemeljenega sodnega procesa. Ko hkrati politično odločno zahtevamo in pričakujemo, da tudi obsojenci doslej niso storili vse, da bi sami in s svojimi odgovorniki zagotovili dejanja, potrebna za sprožitve vseh izrednih pravnih sredstev. Hkrati s tem tudi odločno odklanjajo vsako vnaprejšnjo primerjavo z Dabauskimi procesi ali sličnimi pravnimi zmotami v zgodovini. Tudi kolikor gre za pravno zmoto v primeru procesa proti četverici niso ourožena človeška življenja in obsojenci so glede podojev prestajanja kazni deležni vseh olajšav, ki jih dopušča zakon.

- P SRS bi se, enako IS, moralo do seje Skupščine SRS nedvomno opredeliti o tem, da ne sprejemata ocene, da bi ONZ v primeru štirih obsojencev kakorkoli ravnali drugače kot ravnajo v drugih primerih. Da zato tudi ne sprejemata nobenih namigovanj na njihovo subjektivno krivdo, odgovornost ali tendencioznost. Ravnali so dosledno v skladu z zakonom in navodili službe. Pri tem pa ponovno poudarjata, da interna navodila, ki niso objavljena, posebej če prekoračujejo ustavna in zakonska pooblastila morajo biti v najkrajšem času spremenjena. Dokler ne bodo spremenjena, bodo in morajo ONZ v SRS delovati izključno v skladu z zakonom. Ko bodo proučeni vsi predpisi, ki urejajo delovanje in pooblastila ONZ bodo IS in P SRS o svojih stališčih obvestila delegate in javnost.

3. Prav bi bilo zagotoviti prisotnost najodgovornejših predstavnikov P SRS, IS Skupščine SRS (ti so tudi sicer vedno prisotni) in DPO - posebej SZDL na seji Predsedstva Skupščine SRS 20.6., ko bo pripravljalo odgovor na Pavkovo vprašanje. To bi bilo posebej koristno, ker bo na tej seji Predsedstva Skupščine SRS govora tudi o vprašanjih odnosa do odgovora P SR Srbije Sloveniji. V tem odgovoru bi lahko jasno oblikovali svoje stališče do odnosov v Jugoslaviji. Lahko bi zagotovili, da se s te seje, ki tudi sicer javna, da poseben poudarek v javnosti. (V primeru dogovora, da se delegate preko sredstev obveščanja pravočasno animira, bi bila seja Predsedstva Skupščine SRS eventualno lahko tudi 19.6.1989 - ker 21.6. že zbori.)

Na teh podlagah in s tako vsebino obvestila bi bilo mogoče svetovati delegatom Skupščine SRS, da zadolžijo skupino delegatov, da upoštevaje dosedanje ugotovitve in ta stališča P SRS pripravi takoj zaključno poročilo s predloži za odpravo pomanjkljivosti v predpisih, ki jih je ugotovila, to bi lahko bila podlaga za zaključek dela skupine, seveda ob možnosti, da skupina ob tem ne bo enotna, če pa se bo delo skupine delegatov nadaljevalo, bodo posebej poudarjana vprašanja:

- 10 -

- krivde organov SDV in posameznikov v njej v zvezi z ovadbo, prisluškovanjem, tajno preiskavo in preokračanjem pooblastil.
- odnosa policije, organov JLA in slovenske politike.
- vloge in pooblastil SDV za vplivanje na uradniško politiko "Mladina" - razgovori z Botterijem.
- prišakovati je mogoča zahteva po novih zaslišanjih (tudi predstavnikov slovenske politike).
- možno je prišakovati sprožitve vprašanja kriterijev za posebna spremljanja posameznikov s strani SDV (ali res samo sam organizirane dejavnosti povezane s tujino, ali pa podlaga tudi ocene, da gre za "sovražnike sistema", zaradi njihovega udejstvovanja v javnosti). To vprašanje je v zraku tudi v zvezi s kritiko dela komisije za kontrolo SDV (Soršakova komisija).

4. V zvezi s potrebno ofenzivnega nastopa je potrebno:

- v zvezi z ustavnimi spremembami oblikovati in sprejeti
 - a) predlagane odločitve, ki krepe slovensko suverenost
 - samoodločba
 - ekonomsko suverenost
 - materialne obveze v federaciji le, če te dopuščajo mat. možnosti združenega dela in razvojni cilji SRS.
 - izredne razmere le na podlagi mnenja in odločitve Skupščine SRS
 - nespoštovanje zvezne ustave glede pristojnosti federacije mogoča Skupščini SRS odločitev, da tako sprejetih obveznosti ne spoštuje
 - neuporaba jezika ima za posledico, da se tako odločbo v Sloveniji ne izvršuje
 - nekatero spremembo temeljnih načel ustave
 - b)
 - glede vloge DPO
 - spremeniti tiste, ki res predvsem ideološke in v nasprotju s sproklamirano politiko
 - c) jasnejše garancije temeljnih pravic in svobod občanov
- v zvezi z odnosi v Jugoslaviji
 - a) jasno in nedvoumno povedati, da politika Miloševica vodi v drugačno koncepcijo Jugoslavije. Tako je za Slovenijo nesprejemljiva, enako pa tudi za enakopravnost drugih narodov in narodnosti v Jugoslaviji. Uprli se ji bomo z vsemi ustavnimi sredstvi, vključno s pravico uveljaviti samoodločbo.

- 11 -

- b) na nadaljnje provokacije ne bomo odgovarjali. Uresničevali pa bomo, neodvisno od njih, svojo politiko treh reform - začrtano na kongresu in I. konferenci ZKS. Hkrati bomo organizirano spremljali in analizirali vse klevete in laži o Sloveniji, pripravili o njih celovito analizo in jo v jeseni predložili slovenski in jugoslovanski javnosti v oceno
 - c) zahtevamo dosledno izvajanje začrtanih ekonomskih reform. Vsak odmik od te politike bomo šteli za nesprejemljiv in pri njej ne bomo sodelovali
 - d) zahtevamo avtonomno delovanje jugoslovanskega kroga in enakopravnost vseh subjektov na njem. Vsako blokado ekonomskih tokov iz političnih razlogov bomo javno obravnavali in zahtevali ukrepanje pristojnih zveznih organov. Če ne bo zagotovljeno ukrepanje bomo šteli, da tudi mi nismo dolžni izpolnjevati svojih obveznosti do federacije - posebej pa do manj razvitih
 - e) zahtevamo od P SFRJ, da zagotovi enakopravno sodelovanje vseh republik in pokrajin in oceni ravnanje P SR Srbije kot kršenje ustavne ureditve SFRJ
 - f) predlagamo, da se v P SFRJ opravijo razgovori o nekaterih poskusih v Jugoslaviji, da se razmere v SRS prikazujejo kot podpora iredenti, napadi na JLA in separatistične tendence. Hkrati kaže predlagati lastni javnosti in sredstvom obveščanja da o vprašanjih Kosova, JLA in razmerah v Jugoslaviji pišejo skrajno objektivno. Mi bi se politično zavezali, da vsake dva meseca na tiskovnem svetu, na podlagi ocene republiškega komiteja za informiranje ocenjujemo pisanje sredstev obveščanja o teh vprašanjih in se konkretno opredelimo do vsebine, ki po naši oceni ni skladna z kulturo javne besede ali nasprotuje sprejeti politiki in ustavni ureditvi
- predlagam tudi, da
 - aktiviramo vse oblike kontaktov z ljudmi v Sloveniji, da jasno pojasnimo vsa navedena stališča.
 - aktiviramo vse kontakte z organi vseh republik in pokrajin, razen SR Srbije, glede katere je prav javno povedati, da razgovorov več ne bomo spodbujali mi, ker so jih oni neprincipielno prekinili.
 - da o teh stališčih in usmeritvah zagotovimo informiranje v vseh zveznih organih.

Ljubljana, 10.6.1989

VRUČENO:
 - Janez Stanovnik
 - Milan Kučan
 - Jože Smole
 - Dušan Šinigoj
 - Majda Gaspari
 - Andrej Marinc

Miran Potrč

dr. Dimitrij Rupel

dr. Jože Pučnik

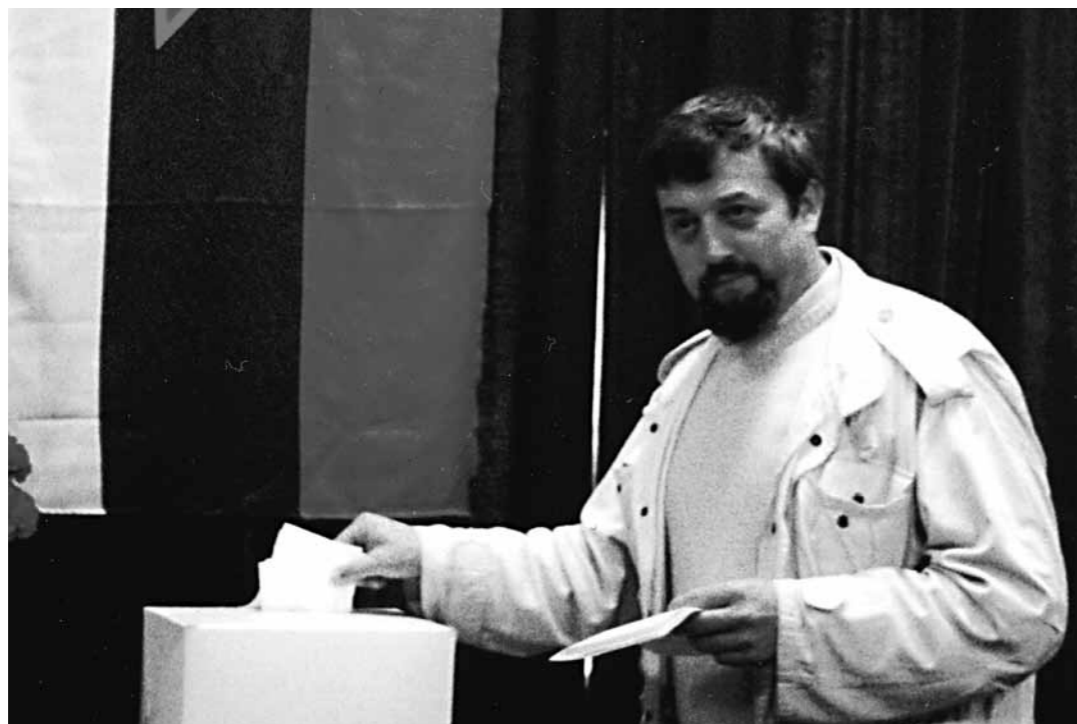
France Tomšič

Vodstvo Demosa na sedežu SDZS, 1990

*France Tomšič,
prve demokratične volitve,
1990*

*Jure Šterk pred štabom TO,
ki so ga zasedli specialci
JLA 1990*

Demosova vlada, 1990

Janez Janša, 1991

Potrdilo o vpisu v register
političnih organizacij s
podpisom Polonce Dobrajc,
1990

Republika Slovenija
OBČINA LJUBLJANA CENTER
Sekretariat za občo upravo

št.: 024-18/90-04/ID
Datum: 29.6.1990

Sekretariat za občo upravo občine Ljubljana Center izdaja na podlagi 11. člena zakona o političnem združevanju (Ur.l.SRS, št. 42/89) in 171. člena zakona o splošnem upravnem postopku (Ur.l.SFRJ, št. 32/78) za vpis v register političnih organizacij na predlog Socialdemokratske zveze Slovenije z dne 24.2.1990 naslednje

P O T R D I L O
O VPISU V REGISTER POLITIČNIH ORGANIZACIJ

V register političnih organizacij, ki ga vodi sekretariat za občo upravo občine Ljubljana Center, je pod zaporedno številko 13 dne 29.6.1990 vpisana politična organizacija :

Socialdemokratska stranka Slovenije, Stranka socialdemokratov Slovenije, Stranka socialne demokracije Slovenije s skrajšanim imenom: SDSS, s sedežem Komenskega 11 v Ljubljani.

Iz potrdila sekretariata za občo upravo občine Ljubljana št. 04/02-028-1/90 z dne 10.1.1990 je razvidno, da je bila stranka vpisana v register političnih organizacij pod imenom Socialdemokratska zveza Slovenije s kratico SDZS dne 10.1.1990.

To potrdilo je oproščeno plačila upravne takse po 1. točki 15. člena zakona o upravnih taksah (Ur.l.SRS, št. 7/72, 1/90).

VRLOČITI:

1. Socialdemokratska stranka Slovenije, Ljubljana, Komenskega 11
2. Zbirka listin, tu
3. Arhiv

SVOBODA ZA SLOVENIJO

Prva pobuda za razpis
referenduma za samostojno
Slovenijo, SDM, 1990

Socialdemokratska mladina ne more več molčati ob najnovejšem igračkanju z usodo slovenske državnosti. Odločno zavračamo teze nekaterih strank o jugoslovanski federaciji, asimetrični federaciji in "Jugoslovanski gospodarski skupnosti", s katerimi naj bi ohranili pri življenju Jugoslovansko ječo narodov.

Zahtevi po Republiki Sloveniji kot suvereni, neodvisni in samostojni državi se vse stranke izogibajo, čeprav najnovejši dogodki v Litvi potrujejo naše mnenje, da je ta možnost še kako uresničljiva. Seveda je samostojna Republika Slovenija dosegljiva le ob družbenem konsenzu in s odločnim političnim nastopom.

Ker bomo ravno mladi v Republiki Sloveniji najbolj občutili posledice kakršnekoli odločitve, po mnenju Socialdemokratske mladine bodoči status Republike Slovenije ne more in ne sme biti predmet kravjih kupčij med vrhovi raznih političnih strank. Se posebej Zveza komunistov je s svojim dosedanjim načinom reševanja nacionalnega vprašanja izpričala svojo protinarodno in protiljudsko usmerjenost, kar se danes še posebej očitno kaže na Kosovu in v ostalih mednacionalnih konfliktih v Jugoslaviji.

Menimo, da odločitev o samostojni Republiki Sloveniji ali o njenem povezovanju s katerokoli drugo državo lahko sprejmejo le državljani Republike Slovenije sami - na referendumu. Zato bo Socialdemokratska mladina takoj po volitvah preko svojih predstavnikov v parlamentu Republike Slovenije zahtevala razpis referenduma, na katerem se bomo državljani Republike Slovenije svobodno odločili o bodočem statusu svoje države.

Ljubljana, 13.03.1990

Socialdemokratska mladina

III. kongres SDZ, 1991

Rudi Šeligo

Mlada generacija SDSS na volitvah v DZ RS, 1992: Erik Modic, Branko Grims, Barbara Medved, Vladimir Kolmanič, Milan Zver, Iztok Jarc

Protest ob zamenjavi obrambnega ministra, 1994

IV. kongres SDSS, Topolšica, 1995

SDS na Triglavu, 1995

Družabno srečanje z zamejskimi Slovenci, 1996

Tone Kuntner in Janez Janša na Triglavu 1996

2. konferenca SDS,
Novo mesto, 2000

VII. kongres, Celje, 2001

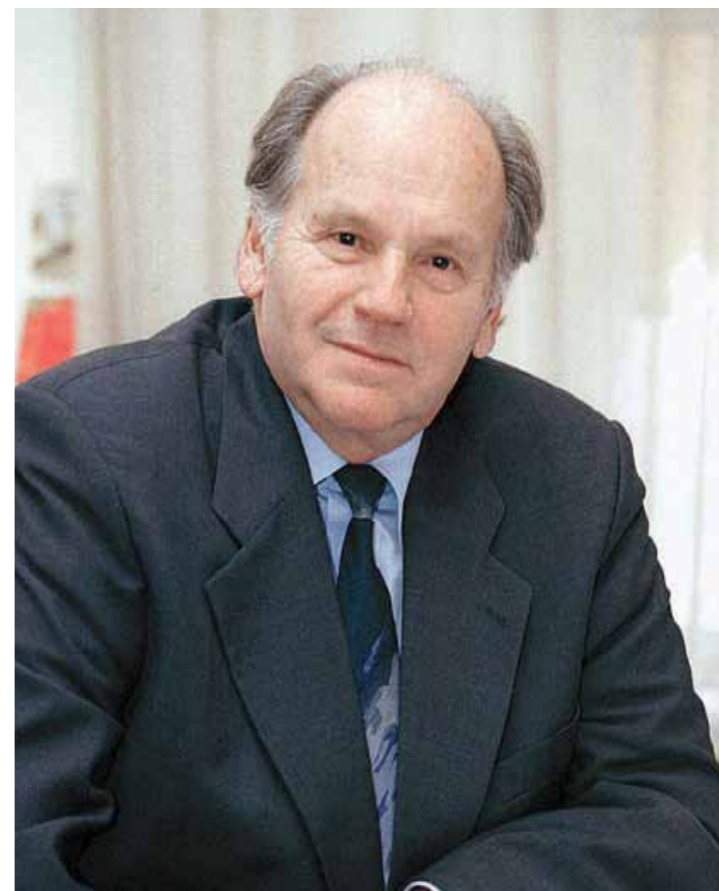
VI. kongres Murska
Sobota, 2000

Festival Koalicije Slovenija, Mengeš, 2002

dr. Jože Pučnik, častni predsednik SDS

Andrej Mayer

Janez Janša, Hans-Gert Pöttering, dr. Milan Zver, kongres EPP, Bruselj, 2004

Zbor za republiko,
Cankarjev dom,
Ljubljana, 2004

Vlada 2004 - 2008

dr. Peter Jambrek,
dr. Dimitrij Rupel,
Janez Janša

Srečanje slovenske vladne delegacije z izseljenci v ZDA, 2006

Festival SDS, Izola, 2006

SDS ob Dnevu Evrope, 2006

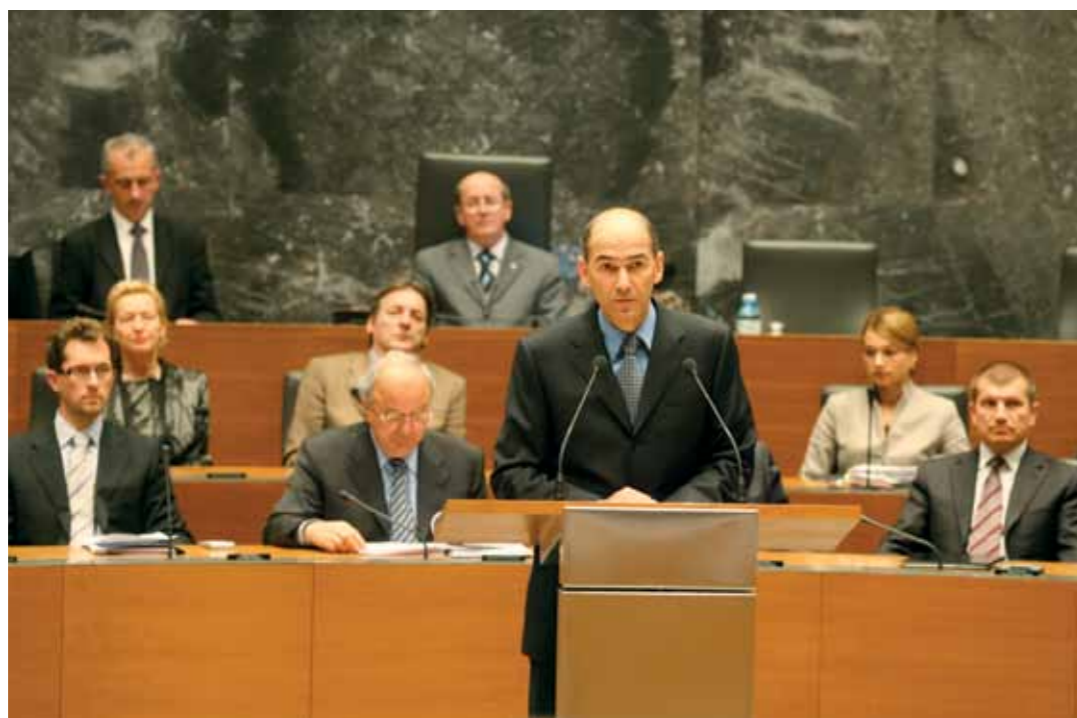
Simpozij Inštituta dr. Jožeta Pučnika, 2007

Zasedanje Sveta SDS, 2007:
Karin Kambič,
Franc Sever,
mag. Branko Grims,
Alenka Jeraj

Ob 20 letnici JBTZ, 2008

Zaupnica o delu vlade, 2007

Predsedovanje Svetu EU:
Jan Figel', evropski ko-
misar in dr. Milan Zver,
predsedujoči Svetu EU za
izobraževanje, mladino in
kulturo 2008

Vrhunsko srečanje EU in ZDA, Brdo pri Kranju, 2008: predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso, ameriški predsednik George W. Bush in premier Janez Janša

Predsedovanje Svetu EU: dr. Milan Zver, Anatoli Karpov, bivši svetovni šahovski prvak in Kirsan Ilyumzhinov, predsednik Svetovne šahovske zveze, 2008

Letališče Jožeta Pučnika, 2008: Urška Bačovnik, Janez Janša, George W. Bush, Laura Bush

Vrh EU in Rusija: Javier Solana, generalni sekretar Sveta EÚ, Janez Janša, predsednik Evropskega sveta ter Dmitrij Medvedjev, predsednik Ruske federacije, 2008

Francoski predsednik Nicolas Sarkozy in predsednik vlade Janez Janša, 2008

Nemški državni sekretar Peter Altmeier, minister za notranje zadeve Dragutin Mate in portugalski državni sekretar Jose Magalhaes na predstavitvi dosežkov tria predsedovanja Svetu EU na področju notranjih zadev, 2008

Srečanje predsednika vlade Janeza Janše s pripadniki Slovenske vojske, 2008

Iz poslanskih klopi: Jožef Jerovšek, Mirko Zamernik in France Cukjati, 2008

*Festival SDS,
Ivančna Gorica, 2008*

*Andreja Valič,
Urška Bačovnik,
Janez Janša,
Zofija Mazej Kukovič,
Dušan Strnad*

*Kandidati za volitve v
DZ RS 2008*

Janez Janša,
predsednik SDS

dr. Milan Zver,
podpredsednik SDS

dr. Romana Jordan Cizelj,
podpredsednica SDS

dr. Miha Brejc,
podpredsednik SDS

Jože Tanko,
vodja poslanske skupine SDS

France Cukjati,
podpredsednik DZ RS

mag. Branko Grims,
predsednik Sveta SDS

Dušan Strnad,
glavni tajnik SDS

Strokovni Svet SDS, 2008

Kandidati za volitve v Evropski parlament, 2009

Slavnostna akademija ob 20. obletnici SDS, Brdo pri Kranju, 2009

*Nagrajenci:
Mírko Zamernik,
Ada Sekavčnik,
Mitja Ljubeljšek,
mag. Majda Pučnik-Rudolf,
Anton Jenko,
Darko Čobec,
Florjan Bulovec (priznanje
prevzela ga. Bulovec),
Ivica Pučnik Ozimič*

**SLOVENIJA
ZMORE VEČ**

O avtorju

Dr. Milan Zver, rojen 25. maja 1962 v Ljubljani, je osnovno šolo obiskoval v Destrniku, gimnazijo na Ptuju, politologijo je študiral na ljubljanski in deloma na graški univerzi, leta 1990 je magistriral, sedem let kasneje pa doktoriral.

Od diplome leta 1987 se je kot mladi raziskovalec ukvarjal z zgodovino socialnih in političnih doktrin, kasneje pa tudi z drugimi sociološkimi in politološkimi temami. Na mariborski univerzi, kjer je zaposlen kot visokošolski učitelj, se je med drugim raziskovalno ukvarjal z ekonomsko in politično kulturo v tranzicijskih državah. Objavil je vrsto znanstvenih del, doma in v tujini. Omenimo le monografijo Demokracija v klasični slovenski politični misli.

Kot tesen sodelavec dr. Jožeta Pučnika in Janeza Janše je bil mestni in državni svetnik, izvoljen za poslanca in minister za šolstvo in šport. V letu 2008, v času slovenskega predsedovanja EU, je vodil Svet EU za izobraževanje, mladino in šport. Je podpredsednik Slovenske demokratske stranke.

Avtor
Milan Zver

Izdala in založila
Slovenska demokratska stranka
Zanjo: Dušan Strnad

Uredil
Kory Golob

Naslovno stran oblikoval
Aljoša Ločičnik

Notranje oblikovanje in postavitve
Aljoša Ločičnik

Lektorirala
Vera Ban

Slikovno in grafično gradivo
Tone Stojko, Miran Kambič, Bruno Toič, Aljoša Ločičnik, Lojze Ojstršek, Itar-tass,
Srđan Živulović/Bobo, ahiv SDS, zasebni arhivi, produkcijska skupina Mangart

Tisk
Špes grafika, Novo mesto

